

Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb v Moravskoslezském kraji na léta 2015 – 2020

Zpracovatel: odbor sociálních věcí Krajského úřadu Moravskoslezského kraje ve spolupráci
s pracovními skupinami zapojenými v procesu střednědobého plánování rozvoje sociálních služeb
v Moravskoslezském kraji

Obsah

1	Úvod	4
2	Východiska pro plánování sociálních služeb v Moravskoslezském kraji	5
2.1	Legislativa	5
2.2	Vývoj procesu střednědobého plánování rozvoje sociálních služeb	6
2.3	Analýzy zdrojů a potřeb.....	8
3	Proces střednědobého plánování sociálních služeb v Moravskoslezském kraji.....	9
3.1	Zásady pro proces střednědobého plánování rozvoje sociálních služeb v Moravskoslezském kraji na léta 2015 – 2020	9
3.2	Pracovní skupiny v procesu střednědobého plánování rozvoje sociálních služeb	10
3.2.1	Pracovní skupina pro vznik a realizaci střednědobého plánu rozvoje sociálních služeb v Moravskoslezském kraji („Řídící skupina“).....	11
3.2.2	Pracovní skupina pro plánování sociálních služeb obcí s pověřeným úřadem („Pracovní skupina obcí“).....	12
3.2.3	Pracovní skupina pro kvalitu sociálních služeb v Moravskoslezském kraji („Pracovní skupina pro kvalitu“)	12
3.2.4	Pracovní skupina pro tvorbu systému financování sociálních služeb v Moravskoslezském kraji („Pracovní skupina pro financování“).....	13
3.2.5	Pracovní skupina pro transformaci v Moravskoslezském kraji („Pracovní skupina pro transformaci“) a podskupiny	13
3.2.6	Pracovní skupina protidrogové prevence v Moravskoslezském kraji („Pracovní skupina protidrogové prevence“).....	14
3.2.7	Pracovní skupina pro naplňování Strategie integrace příslušníků romských komunit v Moravskoslezském kraji („Pracovní skupina pro strategii integrace“).....	15
3.3	Plánování rozvoje sociálních služeb v obcích	15
3.4	Strategické dokumenty v procesu plánování rozvoje sociálních služeb	19
3.5	Monitorování plnění, koordinace procesu plánování a změny v plánu	21
4	Strategie k zajištění sítě sociálních služeb v Moravskoslezském kraji.....	23
4.1	Zásady poskytování sociálních služeb	23
4.2	Stanovení sítě sociálních služeb	24
4.3	Principy financování sociálních služeb	28
4.4	Vyjednávání veřejného závazku ve spolupráci s obcemi a poskytovateli sociálních služeb .	30
5	Financování sociálních služeb.....	31
5.1	Analýza financování sociálních služeb v Moravskoslezském kraji.....	33
5.1.1	Podíl zdrojů na financování sociálních služeb v Moravskoslezském kraji	34
5.1.2	Analýza nákladů sociálních služeb.....	36

5.2	Systém financování sociálních služeb v Moravskoslezském kraji	38
5.2.1	Rámcové podmínky pro získání finančních prostředků ze státního rozpočtu v letech 2015 - 2020.....	38
5.2.2	Podmínky financování stávající sítě sociálních služeb v letech 2015 – 2020	39
5.2.3	Podmínky financování sociálních služeb v letech 2015 – 2020 při vstupu do stanovené sítě	40
5.2.4	Kvantitativní ukazatele v sociálních službách.....	41
6	Vize a priority rozvoje sociálních služeb.....	43
7	Průřezová témata	45
7.1	Kvalita sociálních služeb v Moravskoslezském kraji	45
7.2	Deinstitucionalizace sociálních služeb v Moravskoslezském kraji	49
7.3	Sociální práce na obcích	52
8	Základní charakteristika Moravskoslezského kraje	55
8.1	Obyvatelstvo.....	56
8.2	Další demografická data a jevy, které ovlivňují plánování a rozvoj sociálních služeb.....	59
8.2.1	Stárnutí populace a úbytek obyvatel.....	59
8.2.2	Nezaměstnanost.....	60
8.2.3	Lidé se zdravotním postižením, duševním onemocněním a jejich situace	64
8.2.4	Bytový fond	66
8.2.5	Nepříznivá sociální situace osob a návaznost na státní sociální podporu a nepojistné dávkové systémy	68
9	Závěr	71
10	Přílohy.....	72
	Příloha č. 1 - Analýza současného stavu zdrojů sociálních služeb.....	72
	Příloha č. 2 - Přehled individuálních projektů kraje realizovaných v rámci procesu plánování.....	76
	Příloha č. 3 - Výstupy z jednání Pracovní skupiny pro plánování sociálních služeb obcí s pověřeným obecním úřadem	81
	Příloha č. 4 - Podrobný rozpis výnosů v Kč dle území a typologie sociálních služeb.....	84
	Příloha č. 5 - Přehled dotací MPSV 2012 – 2014 (v Kč)	87
11	Slovník pojmů	89
12	Seznam zkratk.....	91
13	Seznam tabulek	92
14	Seznam obrázků	93
15	Seznam grafů.....	94

Vážení spoluobčané,

dostáváte do rukou významný strategický dokument Moravskoslezského kraje, který určuje směr pro zajištění dostupných, kvalitních a efektivních sociálních služeb pro občany našeho kraje. Vizi, kterou si kraj stanovil pro následující období, nejlépe dokumentuje motto tohoto plánu: **„Zajímají nás potřeby občanů v nepříznivé sociální situaci, na které reagujeme.“**

Plánování sociálních služeb a jejich rozvoje je nezbytnou součástí systémového zajištění poradenství, podpory, pomoci a péče těm občanům, kteří se ocitají v nepříznivé sociální situaci. Plán reaguje na potřeby, které jsou zjišťovány za účasti občanů, uživatelů sociálních služeb, pečujících osob, zástupců samospráv, státní správy, poskytovatelů sociálních služeb, zástupců dalších spolupracujících subjektů (například školství, zdravotnictví ad.).

Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb v Moravskoslezském kraji na léta 2015 – 2020 je předkládán v období, které přináší změny související s novými legislativními rámci a reflektuje měnící se podmínky a způsoby poskytování sociálních služeb. Proces střednědobého plánování rozvoje sociálních služeb je v Moravskoslezském kraji dlouhodobý a zkušenosti, které byly získány v předcházejících obdobích, ovlivňují proces plánování rozvoje sociálních služeb. Nejvíce je však plánování ovlivněno měnícími se potřebami občanů kraje. Potřeby občanů se často mění. Na jejich běžný život působí mnoho faktorů a zasahují do něj také sociální jevy a nepříznivé sociální situace. Potřeby občanů jsou na území kraje zjišťovány především prostřednictvím plánování sociálních služeb v obcích. Výhodou je znalost místních potřeb a zdrojů pro jejich uspokojení, v rámci širokého spektra veřejných služeb a aktivit. Obce jsou proto nenahraditelným partnerem pro spolupráci při plánování na krajské úrovni.

Plán je nástrojem k řízení sítě sociálních služeb v kraji, proto také obsahuje popis stanovování sítí s ohledem na reálné možnosti, pokud se jedná o udržitelnost, kvalitu, efektivitu a dostupnost sociálních služeb. Jednou z priorit pro následující období je udržení optimální sítě sociálních služeb a její dlouhodobě udržitelný rozvoj při zachování stávajících zdrojů.

Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb v Moravskoslezském kraji je aktuálním řídicím dokumentem pro sociální politiku kraje, který reflektuje platnou legislativu a je určujícím dokumentem pro strategii kraje v oblasti plánování a rozvoje sociálních služeb jako funkčního nástroje pro řízení rozsáhlé sítě sociálních služeb v Moravskoslezském kraji.

Dovolte mi, abych poděkoval všem, kteří se na tvorbě tohoto dokumentu podíleli a to jakoukoliv formou. Velmi si toho ceníme a věříme ve spolupráci i v následujícím období.

Ing. RSDr. Svatomír Recman
náměstek hejtmána kraje

1 Úvod

Oblast sociálních služeb je tradičně nejstarší složkou sociální politiky jednotlivých států. V současnosti podle platného práva Evropské unie spadají do kategorie služeb v obecném zájmu a podle Sdělení Komise Provádění Lisabonského programu Společenství – sociální služby obecného zájmu v Evropské unii mají zvláštní místo jako pilíř evropské společnosti a evropského hospodářství. V Evropské unii (Evropská komise 2004) jsou patrné společné charakteristiky služeb v obecném zájmu. Evropská komise v tomto Sdělení definuje sociální služby mj. jako služby poskytující individualizovanou pomoc jednotlivým osobám s cílem usnadnit jejich začlenění do společnosti a zaručit plnění jejich základních práv. Tato skutečnost svědčí o tom, že sociální služby vycházejí v zemích Evropské unie ze společných hodnot a cílů. Zásadní jsou: univerzalita, kontinuita, kvalita, cenová dostupnost a ochrana uživatelů. Sociální služby jsou jedním z důležitých nástrojů sociální práce, který reaguje na potřeby společnosti a jejich občanů. Jsou určeny lidem, kteří se ocitli v nepříznivé sociální situaci, kterou z důvodu oslabení svých schopností, dovedností a možností již nemohou, nebo nedokážou řešit samostatně. Pro naplnění účelu, pro který byly sociální služby zřízeny, se ukazuje jako nezbytné, aby byly aktivním partnerem a spolupracujícím subjektem v rámci dalších systémů podpory člověka. Sociální služby jsou nedílnou součástí systému pomoci, který je: „důležitou součástí sociální ochrany obyvatel. Tento systém musí být koncipován tak, aby mohl řešit individuální problémy lidí a řešit důsledky neopakovatelných lidských osudů.“¹

Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb v Moravskoslezském kraji na léta 2015 – 2020 (dále také „Plán rozvoje sociálních služeb“) je zpracován jako strategický dokument, který naplňuje povinnost kraje plánovat rozvoj sociálních služeb danou zákonem o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů. Proces střednědobého plánování rozvoje sociálních služeb je důležitou platformou pro aktivní uplatňování sociální politiky kraje. Tento dokument je oporou pro praktické naplnění jednoho z globálních cílů strategického rozvoje Moravskoslezského kraje na období 2009 - 2020: „Soudržná společnost – kvalitní zdravotnictví, cílené sociální služby a úspěšný boj proti chudobě“.²

Moravskoslezský kraj je krajem, který se dlouhodobě koncepčně věnuje oblasti sociálních služeb, přičemž významným způsobem úročí zkušenosti získané v procesech plánování, rozvoje kvality a deinstitucionalizace sociálních služeb. V pořadí třetí Plán rozvoje sociálních služeb, reaguje na měnící se skutečnosti a podmínky, které mají významný vliv na zajištění dostupné sítě kvalitních a efektivních sociálních služeb. Navazuje přitom na předchozí střednědobé plány a současně zohledňuje další strategické dokumenty Moravskoslezského kraje. Předkládaný Plán rozvoje sociálních služeb již tradičně stanoví východiska, která podstatným způsobem ovlivňují navrhované principy, cíle, opatření a aktivity. Tato východiska jsou společným jmenovatelem pro jednotlivé, vzájemně propojené oblasti. Výrazným prvkem je důraz na snahu o maximální možné dodržování ustanovení stávající legislativy, přičemž cíle stanovené v tomto dokumentu představují ideální stav, kterého by mělo být postupně dosaženo prostřednictvím nastavených opatření a navazujících aktivit.

Struktura dokumentu vychází nejen ze zkušeností z procesu plánování v předcházejících obdobích, ale také ze zákonného rámce a nastavených východisek. Plán rozvoje sociálních služeb mj. obsahuje kapitoly reagující na změny v oblasti zajištění financování sociálních služeb a nově průřezová témata, která významným způsobem ovlivňují poskytování sociálních služeb.

¹ AUTORKÝ KOLEKTIV. *Obce, města, regiony a sociální služby*. Praha: Sociopress, s. r. o., Praha, 1997. ISBN 80-902260-1-9.

² Strategie rozvoje Moravskoslezského kraje na léta 2009 - 2020

2 Východiska pro plánování sociálních služeb v Moravskoslezském kraji

2.1 Legislativa

Důležitou součástí procesu střednědobého plánování rozvoje sociálních služeb v kraji jsou stanovené legislativní rámce, které v celé šíři významně ovlivňují nastavení a následné fungování systému sociálních služeb. Jedná se přitom o normy národního charakteru, ale současně je zřejmý přesah směrem k mezinárodním zákonným normám. Plánování sociálních služeb je ovlivněno realizací aktivní sociální politiky kraje a vztahuje se k přijatým směrům, vizím a strategiím pro tuto oblast; stejně tak výstupy střednědobého plánování jsou zdrojem informací a podnětů pro budoucí směřování politiky kraje v sociální oblasti.

V mezinárodním kontextu lze za nejvýznamnější dokumenty ovlivňující oblast plánování a rozvoje sociálních služeb označit **Evropskou sociální chartu**, která mj. vymezuje obsah jednotlivých práv a zdůrazňuje práva určitých osob, kterým má být poskytnuta zvláštní ochrana. V článku 13 je deklarováno právo na sociální a lékařskou pomoc a článek 14 stanoví právo využívat služby sociální péče. Evropská sociální charta rovněž zakotvuje v části IV. kontrolní mechanismus nad jejím dodržováním, kdy každé dva roky musí smluvní strany předložit zprávu o plnění generálnímu tajemníkovi Rady Evropy. Další významnou mezinárodní právní normou, která ovlivňuje realizaci sociální politiky a v tomto kontextu také plánování sociálních služeb, je **Úmluva o právech osob se zdravotním postižením**. Úmluva chrání osoby se zdravotním postižením před všemi druhy diskriminace a pokrývá občanská, politická, ekonomická, sociální a kulturní práva. Zavazuje smluvní strany nejenom k přijetí zákonů a nařízení dodržující tento princip, ale také k zajištění takových opatření, která umožní začlenění těchto osob do života společnosti tak, aby mohla být jejich práva v praktickém životě naplněna.

Nedílnou součástí způsobu a procesu plánování rozvoje sociálních služeb v Moravskoslezském kraji je reagování na zjištěné aktuální potřeby v území. V současné době se jedná například o oblast řešení problematiky života seniorů v návaznosti na demografický vývoj v kraji. Tuto problematiku zastřešuje mj. **Národní akční plán podporující pozitivní stárnutí pro období let 2013 až 2017**, který by měl vést ke zvýšení kvality života všech generací a jehož výchozím rámcem jsou lidská práva seniorů a hodnoty ve společnosti. Další významnou oblastí je zaměření na problematiku života dětí, které jsou sociálně nebo zdravotně znevýhodněné, či ohrožené. Mimo jiné je nezbytné reflektovat prudce klesající počet rodin, které zůstávají celistvé. Každá rodina je potenciální pečující rodinou a každá neúplná rodina velmi ztrácí přirozenou schopnost být funkční pečující rodinou. V tomto kontextu vychází plánování sociálních služeb z **Úmluvy o právech dítěte** a **Národní strategie ochrany práv dětí**, která stanovuje priority pro tuto oblast na léta 2012 – 2018, včetně novelizace zákona č. 359/1999 Sb, o sociálně - právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů. Současně plánování sociálních služeb reflektuje jako důležitý dokument pro oblast prevence **Strategii boje proti sociálnímu vyloučení na období 2015 – 2020** a **Koncepci prevence a řešení problematiky bezdomovectví do roku 2020**.

Oblast plánování a rozvoje sociálních služeb v Moravskoslezském kraji je ukotvena ve **Strategii rozvoje Moravskoslezského kraje na léta 2009 – 2020**, schválené usnesením zastupitelstva č.11/1019 ze dne 21. 4. 2010, která byla následně v roce 2012 aktualizována. Boj proti sociálnímu vyloučení a chudobě patří mezi strategické cíle krajské sociální politiky. Konkrétně se jedná o Globální cíl 3 - Soudržná společnost – kvalitní zdravotnictví, cílené sociální služby a úspěšný boj

proti chudobě. Tento cíl je dále rozpracován do specifických strategických cílů, které jsou východisky pro plánování a rozvoj sociálních služeb v Moravskoslezském kraji. Jedná se o cíle zaměřené na optimalizaci sítě sociálních služeb, transformaci pobytových sociálních služeb, vytváření podmínek pro podporu rodin, dětí a náhradní rodinné péče a aktivní podíl na snižování dopadů chudoby v kraji.

Povinnost krajů zpracovat střednědobý plán rozvoje sociálních služeb stanoví zákon o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, konkrétně § 95, písm. d). Význam dokumentu dokládá také to, že je povinnou přílohou k souhrnné žádosti kraje o dotaci Ministerstva práce a sociálních věcí na podporu poskytování sociálních služeb. Povinnost jeho doložení je ukotvena v § 101, odst. 4), písm. b) zákona o sociálních službách. Plán rozvoje sociálních služeb je, dle zákona o sociálních službách, § 3, písm. h), výsledkem procesu aktivního zjišťování potřeb osob ve stanoveném území a hledání způsobů jejich uspokojování s využitím dostupných zdrojů. Obsahem plánu je popis a analýza existujících zdrojů a potřeb, včetně ekonomického vyhodnocení, strategie zajišťování a rozvoje sociálních služeb, povinnosti zúčastněných subjektů, způsob sledování a vyhodnocování plnění plánu a způsob, jakým lze provést změny v poskytování sociálních služeb.

2.2 Vývoj procesu střednědobého plánování rozvoje sociálních služeb

Jedním z důležitých východisek pro stávající střednědobý plán rozvoje sociálních služeb je **vývoj procesu** střednědobého plánování rozvoje sociálních služeb v Moravskoslezském kraji. Současný, v pořadí již třetí plán rozvoje sociálních služeb reaguje na **zkušenosti a závěry z předcházejících období**. S ohledem na náročnost procesu plánování rozvoje sociálních služeb na území kraje zvolil Moravskoslezský kraj již v roce 2007 cestu komplexního pojetí této problematiky se zaměřením se na oblasti přímo spojené s udržením a rozvojem sítě sociálních služeb. Bylo navrženo postupovat ve třech fázích:

1. fáze, **Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb v MS kraji na rok 2008 – 2009**

- Fáze byla zaměřena **na stabilizaci současného stavu**, na stabilizaci stávající sítě poskytovatelů sociálních služeb v kraji, zmapování stávající situace (popis a analýza území, existujících zdrojů a potřeb, analýza a vymezení poskytovatelů sociálních služeb).

Tento plán rozvoje sociálních služeb vznikl v době, kdy docházelo v oblasti sociálních služeb ke zcela zásadním změnám v souvislosti s přijetím zákona o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů. Priority sociální politiky obsažené v plánu rozvoje sociálních služeb vycházely z dílčích strategických dokumentů. Nejdynamičtější oblastí, v níž docházelo nejen k rozvoji sociálních služeb, ale také ke změně celkového konceptu poskytování služeb sociální péče osobám se zdravotním postižením, byla oblast transformace. Principy deklarované Konceptí kvality sociálních služeb v Moravskoslezském kraji začaly být v průběhu tohoto období uplatňovány i na úrovni dalších poskytovatelů, nejen příspěvkových organizací kraje. Aktivně byla řešena problematika vzdělávání pracovníků, oblast kvality poskytovaných sociálních služeb a rozvoje procesu střednědobého plánování rozvoje sociálních služeb na úrovni obcí. Moravskoslezský kraj vyhlášoval již od roku 2005 dotační tituly zaměřené na podporu zavádění standardů kvality sociálních služeb a podporu procesu střednědobého plánování. Vývojem procházel také proces střednědobého plánování na úrovni obcí. V roce 2009 byl tento proces započat již ve všech obcích s pověřeným obecním úřadem. Většina těchto obcí má zpracován strategický dokument, v němž je problematika plánování rozvoje sociálních

služeb ukotvena. Do procesu se začínají zapojovat také obce s obecním úřadem, a to buď prostřednictvím spolupráce s obcí s pověřeným obecním úřadem, anebo prostřednictvím spolupráce několika obcí s obecním úřadem určitého regionu. Cílem Střednědobého plánu rozvoje sociálních služeb v Moravskoslezském kraji na rok 2008 – 2009 byla stabilizace sítě sociálních služeb. V období platnosti plánu rozvoje sociálních služeb se podařilo udržet síť dlouhodobě poskytovaných sociálních služeb a nedošlo k zániku sociálních služeb z důvodu neposkytnutí finanční podpory z dotačního řízení vyhlášeného MPSV. Byl položen základ udržitelného rozvoje sociálních služeb.

2. fáze, **Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb v MS kraji na léta 2010 – 2014**

- Fáze byla zaměřena na **vytváření systému rozvoje sociálních služeb v kraji**, jednání a dohodu mezi subjekty o převzetí veřejného závazku za určité druhy služeb, návrh systému financování sociálních služeb v kraji (např. procentní spoluúčast kraje u jednotlivých druhů služeb a navržení vývojové křivky podpory nebo útlumu).

V Moravskoslezském kraji byla v roce 2012 úspěšně zakončena realizace individuálního projektu „Plánování sociálních služeb – cesta k vytvoření místně a typově dostupných sociálních služeb na území Moravskoslezského kraje“. Díky realizaci tohoto projektu se podařilo zmapovat současný stav sociálních služeb v kraji i další potřebnost jejich rozvoje. Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb na léta 2010 – 2014 stanovil jako prioritu v oblasti financování pro léta 2011 – 2014 udržení základní sítě a její dlouhodobě udržitelný rozvoj při zachování alespoň stávajících zdrojů jejího financování. Na základě opatření tohoto plánu rozvoje sociálních služeb byl podporován rozvoj služeb pouze v případě služeb plánovaných a podpořených ze zdrojů veřejného zadavatele, přičemž prioritu měl rozvoj potřebných služeb v území, které nebylo danou službou pokryto. Výjimku tvořily služby vznikající v návaznosti na proces transformace a služby určené pro osoby s chronickým duševním onemocněním, osoby se specifickými potřebami, včetně cílové skupiny osob s poruchou autistického spektra. Tento plán rozvoje sociálních služeb již konkrétně stanovil podmínky financování nových služeb v letech 2011 – 2014, přičemž tyto podmínky byly u nově registrovaných sociálních služeb uvedeny do praxe. Jedná se především o deklaraci potřebnosti dané služby ze strany veřejného zadavatele, dále jsou konkrétně stanoveny podíly v procentuální spoluúčasti na financování nově poskytované sociální služby, která bude zařazena do sítě. Součástí stanovení těchto podmínek bylo také definování oprávněné provozní ztráty³ a podpora rozvoje služeb v nepokrytém území.

3. fáze, **Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb v MS kraji na léta 2015 – 2018⁴**

Tato fáze by dle předpokladu z roku 2007 měla být zaměřena na **rozvoj sociálních služeb a vytvoření strategie k jejich zajištění**, přičemž by se mělo jednat o plán rozvoje sociálních služeb k vytvoření sítě místně i typově dostupných sociálních služeb; vytvoření sítě poskytovatelů, kteří budou mít garanci stabilního financování za předpokladu dodržení stanovených podmínek, současně bude vytvořen systém sledování a vyhodnocování plánu rozvoje.

Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb v Moravskoslezském kraji na léta 2015 – 2020 navazuje na předchozí střednědobý plán pro období 2010 - 2014, který byl dne 22. 9. 2010 schválen

³ Více k tomuto problému rovněž strana č. 41

⁴ Původní předpokládaný časový rozsah Střednědobého plánu z roku 2007

zastupitelstvem Moravskoslezského kraje usnesením č. 13/1209. Byl zpracován ve spolupráci s obcemi na území kraje, se zástupci poskytovatelů sociálních služeb a se zástupci osob, kterým jsou sociální služby poskytovány.

2.3 Analýzy zdrojů a potřeb

Důležitým východiskem pro plánování rozvoje sociálních služeb je kontinuální sledování a analýzy zdrojů a potřeb pro oblast sociálních služeb na území Moravskoslezského kraje. Moravskoslezský kraj v procesu plánování sociálních služeb využívá pro tyto účely různé nástroje, které se osvědčují jako podstatná součást získávání informací a relevantních dat, ze kterých je následně možné vycházet při nastavování opatření pro plánování, ale jsou také významná při správě sítě sociálních služeb v daném území. Mezi tyto nástroje patří například využití dat ze systému výkaznictví Ministerstva práce a sociálních věcí (dále také „MPSV“), využívání informací a analýzy existujících zdrojů a kapacit sociálních služeb za využití Registru poskytovatelů sociálních služeb MPSV, sledování a vyhodnocování poznatků z prováděné kontrolní činnosti (*pozn. kontroly registračních podmínek, spoluúčast na realizovaných inspekcích kvality poskytovaných sociálních služeb*). Dalšími aktivitami, které významně podporují možnost analyzovat a vyhodnocovat potřeby a zdroje v daném území, jsou individuální projekty v sociální oblasti, které jsou na území Moravskoslezského kraje realizovány. Výstupy z těchto projektů jsou jedním z významných zdrojů informací pro efektivní střednědobé plánování a správu sítě sociálních služeb. Moravskoslezský kraj s tímto záměrem realizuje projekty, které reagují aktivně na zjištění v daném území a jsou zaměřeny jak na podporu poskytovatelů sociálních služeb, tak na procesy, které v kraji probíhají v těchto oblastech: transformace, zvyšování kvality, zavádění systémových změn v péči o ohrožené děti, podpora plánování v obcích, optimalizace sítě, podpora a prevence v oblasti sociálně vyloučených lokalit.

Popis současného stavu zdrojů sociálních služeb, který vychází z údajů Registru poskytovatelů sociálních služeb Ministerstva práce a sociálních věcí je přílohou č. 1, tohoto dokumentu. Přehled individuálních projektů kraje realizovaných v rámci procesu plánování je přílohou č. 2.

Moravskoslezský kraj již od roku 2006, kdy zahájil proces plánování rozvoje sociálních služeb na svém území, zpracovává střednědobé plány rozvoje sociálních služeb ve spolupráci s obcemi. Spolupráce je vedena především prostřednictvím kontinuálního fungování Pracovní skupiny pro plánování sociálních služeb obcí s pověřeným obecním úřadem, kde od roku 2007 probíhá oboustranné předávání informací o zjištěných potřebách občanů, možnostech jejich řešení a také směřování a strategiích v sociální oblasti. Dalším významným informačním zdrojem pro zjišťování potřeb v daném území je dlouhodobá spolupráce při realizaci individuálních projektů kraje zaměřených na podporu procesu plánování v obcích, účast zástupců kraje na jednáních ke střednědobému plánování přímo v terénu – nejen na jednotlivých obcích, ale také například při aktivitách zaměřených na spolupráci samospráv či dalších subjektů participujících na procesu plánování. Přílohou č. 3 je záznam z brainstormingu a SWOT analýzy realizovaných v rámci přípravy aktuálně předkládaného Střednědobého plánu rozvoje sociálních služeb na léta 2015 – 2020.

3 Proces střednědobého plánování sociálních služeb v Moravskoslezském kraji

Proces střednědobého plánování rozvoje sociálních služeb probíhá nejen na úrovni kraje, ale také na úrovni ministerstva a obcí. Výkon státní správy v oblasti sociálních služeb řídí a kontroluje ze zákona o sociálních službách (§ 96) MPSV. Za účasti krajů, zástupců poskytovatelů sociálních služeb a uživatelů pak zpracovává střednědobý národní plán rozvoje sociálních služeb, strategický dokument pojímající služby komplexně a ve vztahu ke krajským a obecním plánům určující rámec směřování MPSV v oblasti sociálních služeb.

Proces plánování rozvoje sociálních služeb na krajské úrovni se odvíjí zejména od spolupráce kraje s obcemi, které dle zákona o sociálních službách, § 94, písm. e) sdělují kraji za účelem přípravy a realizace jeho střednědobého plánu informace o potřebách poskytování sociálních služeb osobám nebo skupinám osob na území obce, o možnostech uspokojování těchto potřeb prostřednictvím sociálních služeb a o jejich dostupných zdrojích. Úloha obcí vyplývá také ze zákona č. 128/2000 Sb., o obcích, ve znění pozdějších předpisů, § 35, odst. 2, dle kterého obce pečují v souladu s místními předpoklady a s místními zvyklostmi o vytváření podmínek pro rozvoj sociální péče a pro uspokojování potřeb svých občanů. Tato povinnost obcí spadá do jejich samostatné působnosti.

Při zpracovávání krajského plánu rozvoje sociálních služeb se přihlíží nejen k informacím obcí zjištěným dle § 94, písm. e), ale také k údajům uvedeným v Registru poskytovatelů sociálních služeb, jež vypovídají o kapacitě, způsobu zabezpečení a nákladovosti stávajících sociálních služeb.

3.1 Zásady pro proces střednědobého plánování rozvoje sociálních služeb v Moravskoslezském kraji na léta 2015 – 2020

1. Kvalita procesu plánování rozvoje sociálních služeb

Proces střednědobého plánování rozvoje sociálních služeb je kvalitní a naplňuje požadavky níže uvedených zásad. V Moravskoslezském kraji probíhá kontinuální podpora procesu plánování rozvoje sociálních služeb.

2. Zapojení obcí

Zapojení obcí je v procesu střednědobého plánování sociálních služeb na úrovni kraje nezbytné. Obcím, které aktivně plánují, kraj deklaruje podporu. Kraj aktivně vytváří takové podmínky, aby ve spolupráci s obcemi s pověřeným obecním úřadem podpořil zapojení obcí s obecním úřadem do střednědobého plánování rozvoje sociálních služeb. Současně je žádoucí vzájemná spolupráce obcí v procesu plánování.

3. Informovanost

Obce zjišťují potřeby poskytování sociálních služeb na svém území, tyto informace společně s možnostmi jejich uspokojování sdělují kraji. Kraj informuje obce o záměrech i změnách, ke kterým v souvislosti s procesem střednědobého plánování sociálních služeb dochází. Současně kraj zajišťuje dostupnost informací o procesu střednědobého plánování v kraji nejen směrem ke všem aktérům plánování, ale také k veřejnosti.

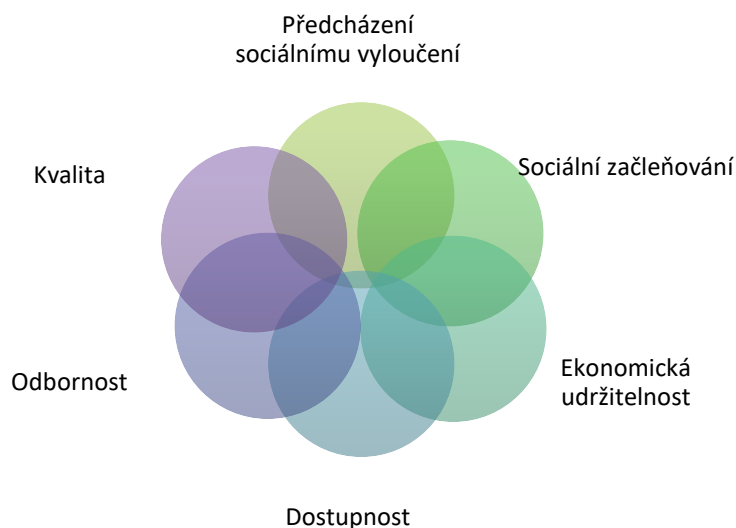
4. Plánování na základě zjištěných potřeb

Zadavatelé identifikují potřeby a navzájem spolupracují při síťování sociálních služeb v kraji. Žádoucí je úzká spolupráce v této oblasti tak, aby rozvoj sociálních služeb probíhal s ohledem na efektivitu jejich fungování s respektem k potřebám občanů v daném území. Struktura území, v němž probíhá proces plánování sociálních služeb, odpovídá území vymezenému působností úřadu obce s pověřeným obecním úřadem, nevolí-li si obce jinou formu plánování, například území obce, svazku, mikroregionu. Plánování sociálních služeb, které reagují na potřeby obyvatel, které přesahují možnosti zdrojů obcí s rozšířenou působností, probíhá vždy ve spolupráci s obcemi tak, aby byl zajištěn adekvátní způsob podpory s ohledem na kvalitu a efektivitu služeb.

3.2 Pracovní skupiny v procesu střednědobého plánování rozvoje sociálních služeb

Střednědobé plánování rozvoje sociálních služeb v Moravskoslezském kraji je procesně nastaveno výše danými zásadami a danou organizační strukturou (viz obrázek č. 2). Činnost pracovních skupin, které jsou zaměřeny na úkol a téma, je cílena nejen na oblast tvorby střednědobého plánu jako dokumentu. Dané pracovní skupiny rovněž významně participují na tvorbě dalších strategických prováděcích dokumentů kraje pro sociální oblast. Tyto skupiny jsou významnou platformou pro aktivní uplatňování politiky kraje v sociální oblasti, včetně přínosu, který představuje odborný potenciál jednotlivých členů pracovních skupin. Pokud skupina naplní daný úkol/téma, pro který byla zřízena, je v kompetenci Řídící skupiny na základě vyhodnocení činnosti skupiny, rozhodnout o ukončení její činnosti. Obrázek č. 1 dokumentuje společná témata všech profilovaných pracovních skupin, která v rámci procesu střednědobého plánování rozvoje sociálních služeb sdílejí a řeší.

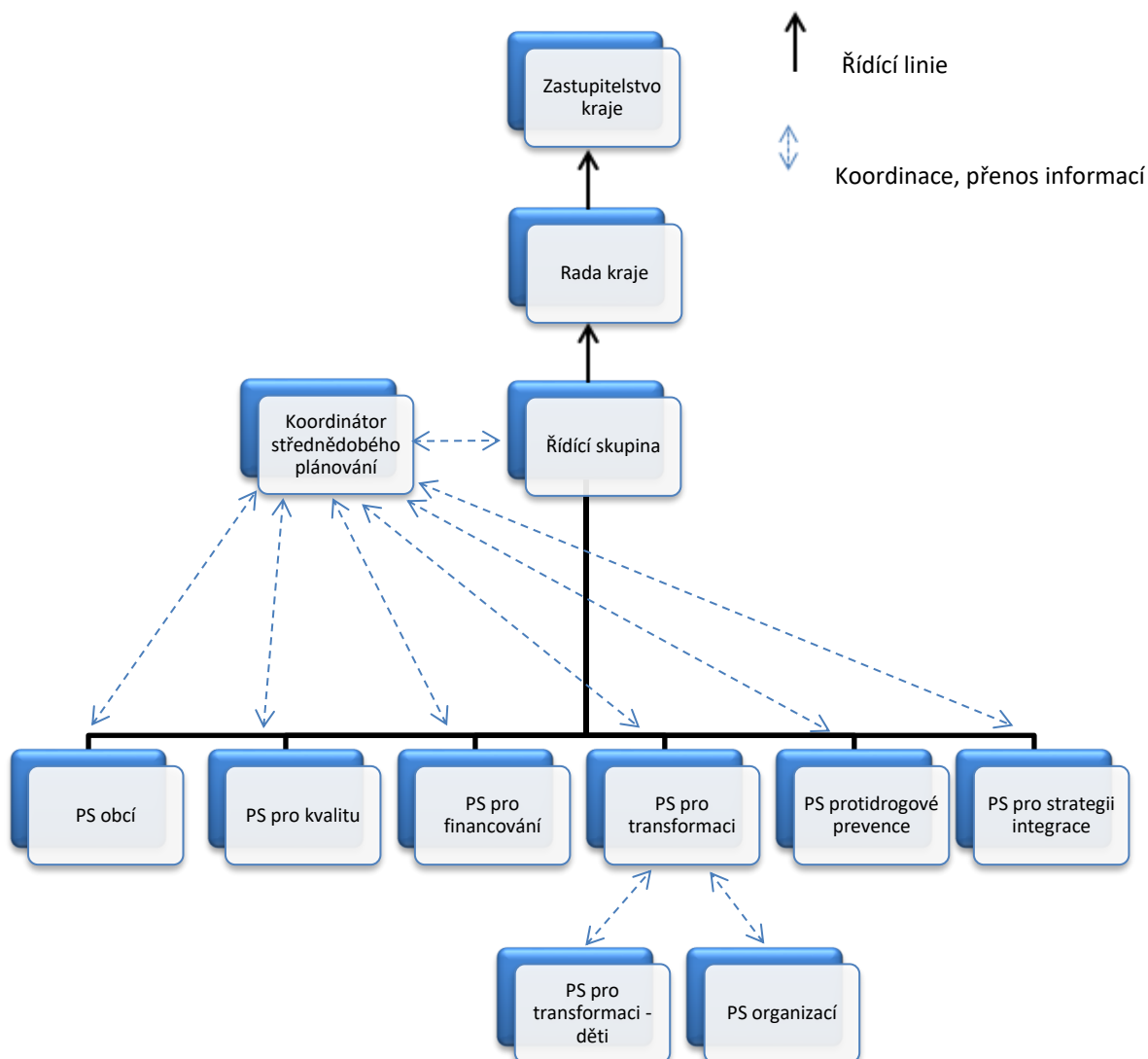
Obrázek 1 Společná témata pracovních skupin v procesu střednědobého plánování rozvoje sociálních služeb

Činnost pracovních skupin, jejich kompetence a možnosti upravují Jednací řády schválené Řídící skupinou s účinností od 24.1.2013. Jednací řády upravují působnost skupin, včetně práv a povinností, průběh jednání, možnosti změn, stanoví také složení jednotlivých pracovních skupin. Změny a doplňky Jednacích řádů podléhají schválení Řídící skupiny. Jednací řády, stejně jako zápisy a výstupy z jednotlivých jednání pracovních skupin jsou k dispozici na webových stránkách kraje. Obrázek č. 2 dokumentuje strukturu procesu střednědobého plánování rozvoje sociálních služeb

v Moravskoslezském kraji. Text níže specifikuje další účel, kompetence a složení jednotlivých pracovních skupin a roli koordinátora procesu plánování.

Obrázek 2 Organizační struktura procesu střednědobého plánování rozvoje sociálních služeb v MSK

3.2.1 Pracovní skupina pro vznik a realizaci střednědobého plánu rozvoje sociálních služeb v Moravskoslezském kraji („Řídící skupina“)

Řídící skupina byla zřízena přijetím usnesení rady kraje č. 84/3122 za účelem řízení procesu střednědobého plánování rozvoje sociálních služeb. Rada kraje zřizuje Řídící skupinu jako pracovní skupinu rady kraje, stanovuje její strukturu a jmenuje jejího vedoucího/její vedoucí. Radě kraje je Řídící skupina odpovědná za svou činnost a předkládá jí průběžné výstupy ze střednědobého plánování.

Jednou z významných pravomocí Řídící skupiny je zřizovat pracovní skupiny pro úkol a téma, stanovit jejich strukturu, jmenovat jejich členy a organizovat jejich činnost. Tato kompetence je rozšířena o možnost zadávat pracovní úkoly pracovním skupinám a projednávat a vyhodnocovat výstupy z činnosti pracovních skupin, vznášet dotazy a připomínky na vedoucí pracovních skupin.

Struktura členů Řídící skupiny:

Členy Řídící skupiny jsou zástupci zadavatele: náměstek/náměstkyně hejtmána kraje pro sociální oblast, který je vedoucím pracovní skupiny, předseda/předsedkyně sociálního výboru zabývající se problematikou sociálních služeb, předseda/předsedkyně komise pro občany se zdravotním postižením. Dalšími členy jsou zástupce odboru sociálních věcí krajského úřadu, vedoucí Pracovní skupiny pro plánování sociálních služeb obcí s pověřeným úřadem, vedoucí Pracovní skupiny pro kvalitu sociálních služeb v Moravskoslezském kraji, vedoucí Pracovní skupiny pro tvorbu systému financování sociálních služeb v Moravskoslezském kraji, vedoucí Pracovní skupiny pro transformaci v Moravskoslezském kraji, vedoucí Pracovní skupiny protidrogové prevence v Moravskoslezském kraji, vedoucí Pracovní skupiny pro naplňování Strategie integrace příslušníků romských komunit v Moravskoslezském kraji, zástupci poskytovatelů sociálních služeb za oblast odborného sociálního poradenství, služby sociální péče, služby sociální prevence, zástupci obcí, které jsou zapojeny do procesu plánování sociálních služeb, metodik plánování sociálních služeb certifikovaný Ministerstvem práce a sociálních věcí.

3.2.2 Pracovní skupina pro plánování sociálních služeb obcí s pověřeným úřadem („Pracovní skupina obcí“)

Členové řídicí skupiny rozhodli na 1. jednání dne 24. 1. 2007 o vytvoření této pracovní skupiny.

Jedná se o pracovní skupinu složenou ze zástupců obcí s pověřeným obecním úřadem. Hlavní úlohou této pracovní skupiny je oboustranný přenos informací týkající se plánování sociálních služeb, výměna zkušeností, identifikace potřeb a problémů, které jsou na obecní úrovni spatřovány, návrh systému sumarizace jednotlivých výstupů procesů plánování sociálních služeb na obcích a další aktivity definované řídicí skupinou.

Struktura členů pracovní skupiny:

zástupci 30 obcí s pověřeným obecním úřadem, kteří se zabývají problematikou plánování rozvoje sociálních služeb: Bílovec, Bohumín, Bruntál, Český Těšín, Frenštát pod Radhoštěm, Frýdek-Místek, Frýdlant nad Ostravicí, Fulnek, Havířov, Hlučín, Horní Benešov, Jablunkov, Karviná, Kopřivnice, Kravaře, Krnov, Příbor, Město Albrechtice, Nový Jičín, Odry, Opava, Orlová, Osoblaha, Ostrava, Rýmařov, Studénka, Třinec, Vítkov, Vratimov, Vrbno pod Pradědem.

3.2.3 Pracovní skupina pro kvalitu sociálních služeb v Moravskoslezském kraji („Pracovní skupina pro kvalitu“)

Pracovní skupina pro kvalitu sociálních služeb v MSK byla ustanovena na 5. jednání Řídící skupiny dne 6. 8. 2007.

Účelem fungování Skupiny pro kvalitu je podporovat kontinuitu procesu zvyšování kvality sociálních služeb. Posilovat chápání kvality sociálních služeb na základě principů, jako je dostupnost služeb tak, aby byl umožněn život člověka v jeho domácím – rodinném prostředí, poskytování služeb způsobem, který respektuje důstojnost člověka a aktivně napomáhá naplňování jeho práv.

Cílem je spolupráce na vytváření rámce kvality, který bude využitelný ve veřejné správě, která odpovídá za organizování a financování sociálních služeb. Spolupodílet se na tvorbě specifických nástrojů pro definování, měření a hodnocení kvality sociálních služeb na náležité úrovni.

Struktura členů pracovní skupiny:

Členy Pracovní skupiny pro kvalitu jsou zástupci poskytovatelů sociálních služeb, inspektoři kvality poskytování sociálních služeb, dále lidé, kteří se angažují v oblasti sociálních služeb a rovněž pečují o svého blízkého, členy jsou i zástupci odboru sociálních věcí Krajského úřadu Moravskoslezského kraje.

3.2.4 Pracovní skupina pro tvorbu systému financování sociálních služeb v Moravskoslezském kraji („Pracovní skupina pro financování“)

Členové řídicí skupiny rozhodli na 5. jednání dne 6. 8. 2007 o vytvoření této pracovní skupiny.

Vznikla zejména proto, aby se zabývala otázkou nastavení mechanismů rovného přístupu k financování jednotlivých sociálních služeb v Moravskoslezském kraji. Další otázkou, kterou by se měla zabývat, je hledání způsobů nastavení cen za jednotlivé sociální služby, aby bylo mj. možné z tohoto pohledu jednotlivé sociální služby poskytované různými poskytovateli vzájemně srovnávat. Současně dává podněty a zpracovává návrhy pro nastavení systému financování sociálních služeb v kraji s ohledem na legislativní možnosti a aktuální situaci v této oblasti.

Struktura členů pracovní skupiny:

Členy Pracovní skupiny pro financování jsou vždy dva členové za dané subjekty: zástupci odboru sociálních věcí Krajského úřadu Moravskoslezského kraje, příspěvkové organizace kraje, obce, příspěvkové organizace obcí. Zastoupení nestátních neziskových organizací z oblasti poskytovatelů sociálních služeb je čtyřčlenné.

3.2.5 Pracovní skupina pro transformaci v Moravskoslezském kraji („Pracovní skupina pro transformaci“) a podskupiny

Členové Řídicí skupiny rozhodli na 18. jednání dne 23. 6. 2011 o vytvoření této pracovní skupiny.

Pracovní skupina pro transformaci v Moravskoslezském kraji vznikla za účelem jednotného, uceleného a organizovaného řízení procesu transformace směřujícího k naplnění vytyčených vizí a záměrů, které jsou pro tuto oblast v Moravskoslezském kraji stanoveny. V rámci této pracovní skupiny byly založeny další pracovní podskupiny, a to: Pracovní skupina pro transformaci péče o děti v Moravskoslezském kraji a Pracovní skupina organizací v transformačním procesu.

Struktura členů pracovní skupiny:

V pracovní skupině jsou zástupci odboru sociálních věcí Krajského úřadu Moravskoslezského kraje, vedoucí pracovních podskupin, zástupce ředitelů příspěvkových organizací sociálních služeb Moravskoslezského kraje, dva zástupci samosprávy obcí zapojených do procesu transformace, dva zástupci poskytovatelů sociálních služeb, jeden zástupce samosprávy, metodik – supervizor, lektor - metodik.

Podskupiny:

- **Pracovní skupina pro transformaci péče o děti v Moravskoslezském kraji („Pracovní skupina pro transformaci – děti“)**

Členové Pracovní skupiny pro transformaci v Moravskoslezském kraji rozhodli na svém 1. jednání dne 8. 9. 2011 o vytvoření této pracovní podskupiny. Pracovní skupina si stanovila jako svůj cíl definovat problémové oblasti, cílit informovanost a koordinovat jednotlivé aktivity související s problematikou transformace a péče o ohrožené děti.

Struktura členů pracovní skupiny:

Pracovní skupina je složená z členů napříč resorty, kteří se zabývají problematikou dětí. Jedná se o zástupce odboru sociálních věcí Krajského úřadu Moravskoslezského kraje, dále o zástupce z oblasti péče o ohrožené děti, nestátních organizací zaměřených na podporu rodin a dětí se zdravotním postižením, z oblasti psychiatrické zdravotnické péče, školských zařízení a škol.

- **Pracovní skupina organizací v transformačním procesu („Pracovní skupina organizací“)**

Členové Pracovní skupiny pro transformaci v Moravskoslezském kraji rozhodli na svém 1. jednání dne 8. 9. 2011 o vytvoření této pracovní podskupiny. Pracovní skupina vznikla za účelem informovanosti o procesu transformace, možnosti spolupráce a zapojení se do jednotlivých aktivit souvisejících s transformací. Jedná se o platformu pro předávání informací, sdílení zkušeností, případně potenciál k využití pro konkrétní úkol v rámci organizace plánování a rozvoje služeb na úrovni kraje.

Struktura členů pracovní skupiny:

Členství ve skupině je otevřené. Jako účastníci jednání byli osloveni především zástupci poskytovatelů a ředitelé pobytových sociálních služeb v Moravskoslezském kraji.

3.2.6 Pracovní skupina protidrogové prevence v Moravskoslezském kraji („Pracovní skupina protidrogové prevence“)

Členové řídicí skupiny na svém 18. jednání dne 23. 6. 2011 zřídili Pracovní skupinu protidrogové prevence v Moravskoslezském kraji. Pracovní skupina protidrogové prevence fungovala již od roku 2003 a původně byla zřizována Výborem sociálním zastupitelstva Moravskoslezského kraje. Za účelem sjednocení procesů plánování sociálních služeb a návazných aktivit byla činnost této pracovní skupiny v červnu 2011 včleněna pod Řídicí skupinu.

Stěžejním úkolem této pracovní skupiny je koncipovat a utvářet krajskou protidrogovou politiku a následně se podílet na realizaci jednotlivých kroků vedoucích k naplňování protidrogové strategie kraje. Hlavní náplní činnosti pracovní skupiny je úzká spolupráce a kooperace zástupců všech institucí zainteresovaných do protidrogové prevence, za účelem zpracování a následného naplňování Strategie protidrogové politiky Moravskoslezského kraje a při implementaci Národní strategie protidrogové politiky. Mimo tyto zásadní úkoly se pracovní skupina protidrogové prevence v MSK zabývá mapováním a vyhodnocováním situace v oblasti užívání drog.

Struktura členů pracovní skupiny:

Členové pracovní skupiny jsou navrženi výhradně z řad odborníků, aby při řešení aktuálních problémů protidrogové prevence bylo možné zachovat komplexní, multidisciplinární a mezioborový přístup. Zastoupeni jsou odborníci z řad nestátních neziskových organizací, které poskytují soc. služby v této oblasti, zástupci Policie ČR, zástupce Psychiatrické léčebny Opava, zástupci Moravskoslezského kraje, zástupci samospráv, krajský protidrogový koordinátor.

3.2.7 Pracovní skupina pro naplňování Strategie integrace příslušníků romských komunit v Moravskoslezském kraji („Pracovní skupina pro strategii integrace“)

Členové Řídící skupiny rozhodli na 18. jednání dne 23. 6. 2011 o vytvoření této pracovní skupiny. Hlavní úlohou této pracovní skupiny je úzká spolupráce a kooperace zástupců všech institucí zainteresovaných do problematiky integrace romské komunity na území Moravskoslezského kraje za účelem zpracovávání podkladů pro tvorbu strategie integrace příslušníků romských komunit Moravskoslezského kraje a jejího následného naplňování, implementace strategií a koncepcí národního charakteru a také mapování a vyhodnocování situace v oblasti integrace romské komunity na území Moravskoslezského kraje.

Struktura členů pracovní skupiny:

Jedná se o pracovní skupinu složenou ze zástupců krajského úřadu, obcí s rozšířenou působností, nestátních neziskových organizací, které realizují sociální služby a aktivity pro příslušníky romské komunity žijící na území kraje a dalších subjektů vzájemně spolupracujících v oblasti integrace příslušníků romské komunity.

Koordinátor procesu střednědobého plánování

Koordinátorem procesu střednědobého plánování rozvoje sociálních služeb je zaměstnanec odboru sociálních věcí krajského úřadu. Tento pracovník koordinuje proces střednědobého plánování rozvoje sociálních služeb a podporu aktivit k zajišťování místní a typové dostupnosti sociálních služeb v kraji. Současně zajišťuje vzájemnou informovanost a provázanost v činnosti jednotlivých subjektů zapojených do plánování a organizační záležitosti spojené s činností Řídící skupiny. Koordinuje činnost pracovních skupin, úzce spolupracuje s Pracovní skupinou obcí, kde vnáší témata významná pro proces střednědobého plánování na úrovni kraje. Dále zpracovává výstupy z této pracovní skupiny pro účely procesu střednědobého plánování kraje.

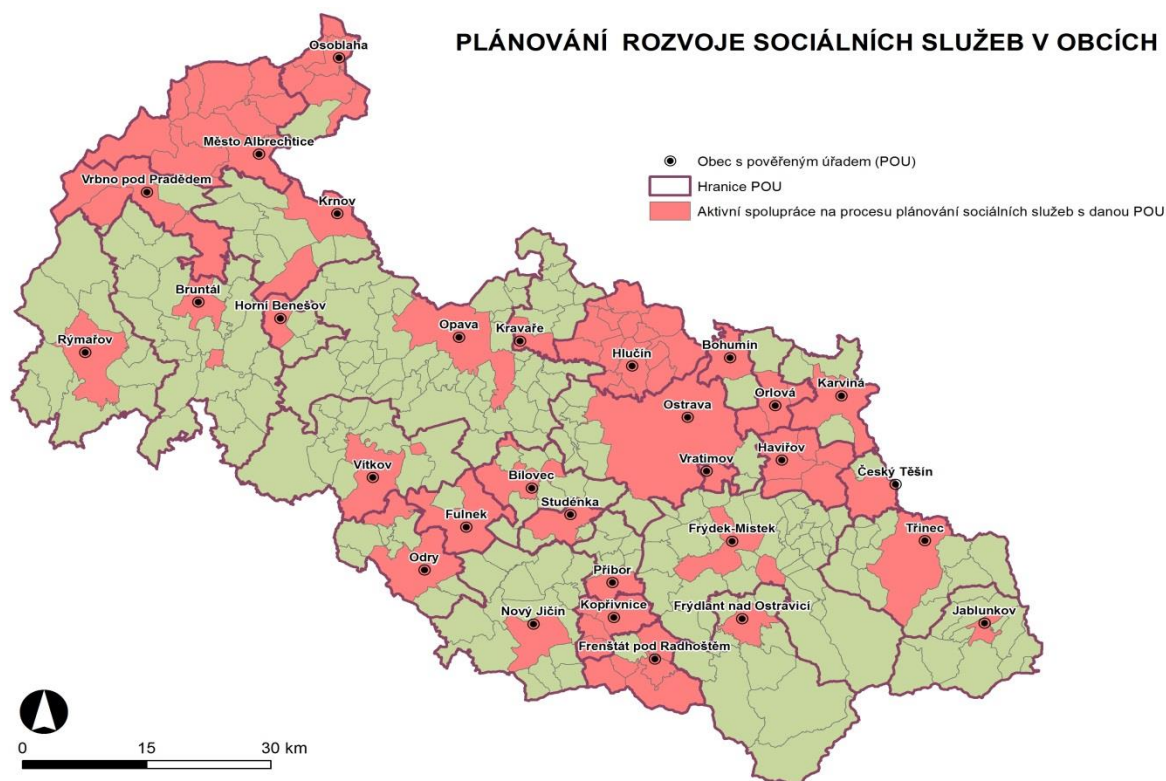
3.3 Plánování rozvoje sociálních služeb v obcích

Od roku 2009 je do střednědobého plánování rozvoje sociálních služeb zapojeno všech 30 obcí s pověřeným obecním úřadem v Moravskoslezském kraji. Spolupráce s obcemi je ukotvena také v Programovém prohlášení Rady Moravskoslezského kraje pro období 2013 – 2016. Tento dokument stanoví, že v úzké součinnosti s obcemi bude realizován udržitelný rozvoj sítě sociálních služeb cestou realizace Střednědobého plánu rozvoje sociálních služeb v Moravskoslezském kraji.

Proces plánování v obcích s pověřeným obecním úřadem je veden v rozdílných úrovních. Významné je pro obce především to, v jakém území jsou služby plánovány, ale také počet obcí, které se nacházejí v daném území vymezeném působností úřadu obce s pověřeným obecním úřadem. Dalším faktorem, který ovlivňuje plánování, je právě konkrétní míra aktivního zapojení těchto obcí do procesu plánování. Současně je významným činitelem plánování výskyt jednotlivých sociálních jevů, jejich četnost a rozsah v daném území, včetně možnosti využít podporu a pomoc sociálních služeb v daném území. Ze strany kraje je a bude nadále podporována snaha obcí o sjednocení střednědobých plánů rozvoje sociálních služeb v čase tak, aby byla zajištěna faktická provázanost na střednědobý plán rozvoje sociálních služeb na krajské úrovni. Velmi důležité je nastavení optimální, průběžné spolupráce s obcemi. Současně je krajem zajišťována metodická podpora obcím v oblasti plánování a rozvoje sociálních služeb, například prostřednictvím realizace projektových aktivit, účastí na jednáních, kulatých stolech apod. Přehled obcí zapojených do procesu

plánování na území Moravskoslezského kraje, včetně informací o strategických dokumentech obcí pro oblast plánování rozvoje sociálních služeb je součástí tabulky č. 1. a dokumentuje jej obrázek č. 3.

Obrázek 3 Plánování rozvoje sociálních služeb v obcích

Zdroj: KÚ MSK, odbor informatiky, Ostrava 2014

Tabulka 1 Přehled obcí zapojených do procesu plánování na území Moravskoslezského kraje

	Obce s pověřeným obecním úřadem* (obce nacházející se v území odpovídajícímu území vymezenému působností úřadu obce s pověřeným obecním úřadem)	Aktuálně platný strategický dokument obce v oblasti plánování rozvoje sociálních služeb (duben 2014)	Připravovaný strategický dokument obce v oblasti plánování rozvoje sociálních služeb
1.	Bílovec (Bílov, Bítov, Bravantice, Jistebník, Kujavy, Slatina, Tísek, Velké Albrechtice)	Komunitní plán rozvoje sociálních služeb města Bílovec na období 2009 – 2013.	V roce 2014 se předpokládá zpracování dalšího komunitního plánu
2.	Bohumín (Dolní Lutyně, Rychvald)	Komunitní plán sociálních služeb města Bohumína na období let 2011 - 2014	Předpokládá se zahájení příprav KP na léta 2015 - 2020
3.	Bruntál (Andělská Hora, Bílčice, Dětrichov nad Bystřicí, Dlouhá Stráň, Dvorce, Křišťanovice, Leskovec nad Moravicí, Lomnice, Mezina, Milotice nad Opavou, Moravskoslezský Kočov, Nová Pláň, Nové Heřminovy, Oborná, Razová, Roudno, Rudná pod Pradědem, Staré Město, Světlá Hora, Václavov u Bruntálu, Valšov)	Komunitní plán rozvoje sociálních služeb města Bruntál na období 2009 – 2011	III. komunitní plán rozvoje sociálních služeb na období 2012 - 2014
4.	Český Těšín (Chotěbuz)	3. Komunitní plán sociálních služeb města Český Těšín na léta 2014 - 2016	--

	Obce s pověřeným obecním úřadem* (obce nacházející se v území odpovídajícímu území vymezenému působností úřadu obce s pověřeným obecním úřadem)	Aktuálně platný strategický dokument obce v oblasti plánování rozvoje sociálních služeb (duben 2014)	Připravovaný strategický dokument obce v oblasti plánování rozvoje sociálních služeb
5.	Frenštát p. Radhoštěm (Bordovice, Lichnov, Tichá, Trojanovice, Veřovice)	Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb na území správního obvodu města Frenštát p. Radhoštěm 2010 – 2014	II. Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb na území správního obvodu města Frenštát p. Radhoštěm 2015 – 2018
6.	Frýdek-Místek (Baška, Brušperk, Bruzovice, Dobrá, Dobratice, Dolní Domaslavice, Dolní Tošanovice, Fryčovice, Horní Domaslavice, Horní Tošanovice, Hukvaldy, Kaňovice, Kozlovice, Krásná, Krmelín, Lhotka, Lučina, Morávka, Nižní Lhoty, Nošovice, Palkovice, Paskov, Pazderna, Pražmo, Raškovice, Řepiště, Sedliště, Soběšovice, Staré Město, Staříč, Sviadnov, Třanovice, Vojkovic, Vyšní Lhoty, Žabeň, Žermanice)	Komunitní plán rozvoje sociálních služeb ve městě Frýdek-Místek na léta 2007 – 2010	Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb ve městě Frýdek – Místek na období 2014 - 2018
7.	Frýdlant n. Ostravicí (Bílá, Čeladná, Janovice, Kunčice pod Ondřejníkem, Malenovice, Metylovice, Ostravice, Pržno, Pstruží, Staré Hamry)	Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb 2009 - 2013	II. Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb města Frýdlant nad Ostravicí na období 2014 - 2017
8.	Fulnek (Vrchy)	Komunitní plán rozvoje sociálních služeb Oderska a Fulnecka na období 2008 – 2012	Komunitní plán rozvoje sociálních služeb města Fulneku (předpokládané období 2014 - 2018, v současné době je připravován)
9.	Haviřov (Albrechtice, Horní Bludovice, Horní Suchá, Těrlícko) - Stávající komunitní plán deklaruje spolupráci s okolními obcemi v rámci ORP. Připravovaný komunitní plán, který by měl platit od 2. poloviny t.r., se bude vztahovat na území statutárního města Haviřova	Komunitní plán rozvoje sociálních služeb ve městě Haviřově (platný do roku 2015)	Komunitní plán sociálních služeb a souvisejících aktivit statutárního města Haviřova na období 2014 - 2017
10.	Hlučín (Bělá, Bohuslavice, Darkovice, Děhylov, Dobroslavice, Dolní Benešov, Hať, Kozmice, Ludgerovice, Markvartovice, Píšť, Šilheřovice, Vřesina, Závada)	Střednědobý plán sociálních služeb a souvisejících aktivit na Hlučínsku 2014 - 2017	Střednědobý plán sociálních služeb a souvisejících aktivit pro Hlučínsko 2014-2017
11.	Horní Benešov (Horní Životice, Staré Heřminovy, Svobodné Heřmanice)	Strategický plán města Horní Benešov na léta 2008 - 2015	--
12.	Jablunkov (Bocanovice, Bukovec, Dolní Lomná, Horní Lomná, Hrádek, Hřčava, Milíkov, Mosty u Jablunkova, Návší, Písečná, Písek)	2. Plán sociálních služeb města Jablunkova na období let 2013 - 2017	--
13.	Karviná (Dětmarovice, Petrovice u Karviné, Stonava)	Komunitní plán rozvoje sociálních služeb statutárního města Karviné na období 2011 - 2014	Komunitní plán rozvoje sociálních a návazných služeb ve městě Karviná na období 2015 - 2019
14.	Kopřivnice (Štramberk, Závíšice, Ženkla)	II. střednědobý plán sociálních služeb města Kopřivnice se zapojením města Štramberk a obcí Závíšice a Ženkla na období 2013 - 2016	--
15.	Kravaře (Bolatice, Chuchelná, Kobeřice, Kravaře,	Komunitní plán města Kravaře	Komunitní plán rozvoje

	Obce s pověřeným obecním úřadem* (obce nacházející se v území odpovídajícímu území vymezenému působností úřadu obce s pověřeným obecním úřadem)	Aktuálně platný strategický dokument obce v oblasti plánování rozvoje sociálních služeb (duben 2014)	Připravovaný strategický dokument obce v oblasti plánování rozvoje sociálních služeb
	Rohov, Strahovice, Sudice, Štěpánkovice, Třebom)	na období 2007 – 2008	sociálních služeb města Kravaře 2013 - 2016
16.	Krnov (Brantice, Býkov-Láryšov, Čaková, Hošťálkovy, Krasov, Lichnov, Úvalno, Zátor)	3. střednědobý plán rozvoje sociálních a návazných služeb na období 2013 - 2016	--
17.	Město Albrechtice (Heřmanovice, Holčovice, Janov, Jindřichov, Liptaň, Petrovice, Třemešná, Vysoká)	1. Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb Albrechticka na období 2012 - 2016	Aktualizace 1 SPRSS Albrechticka
18.	Nový Jičín (Bartošovice, Bernartice nad Odrou, Hladké Životice, Hodslavice, Hostašovice, Jeseník nad Odrou, Kunín, Mořkov, Rybí, Sedlnice, Starý Jičín, Suchdol nad Odrou, Šenov u Nového Jičína, Životice u Nového Jičína, Libhošť)	Komunitní plán rozvoje sociálních služeb a služeb souvisejících ve městě Nový Jičín na léta 2012 – 2015	Připravuje se nový komunitní plán na léta 2016 - 2019
19.	Odry (Heřmanice u Oder, Heřmánky, Jakubčovice nad Odrou, Luboměř, Mankovice, Odry, Spálov, Vražné)	2. Komunitní plán rozvoje sociálních služeb města Odry na období 2013 - 2017 včetně Strategického plánu sociálního začleňování	--
20.	Opava (Branka u Opavy, Bratřikovice, Brumovice, Budišovice, Dolní Životice, Háj ve Slezsku, Hlavnice, Hlubočec, Hněvošice, Holasovice, Hrabyně, Hradec nad Moravicí, Chlebičov, Chvalíkovice, Jakartovice, Jezdkovice, Kyjovice, Lhotka u Litultovic, Litultovice, Mikolajice, Mladecko, Mokré Lazce, Neplachovice, Nové Sedlice, Oldřišov, Otice, Pustá Polom, Raduň, Skřipov, Slavkov, Služovice, Sosnová, Stěbořice, Štáblovice, Štítina, Těškovice, Uhlířov, Velké Heraltice, Velké Hoštice, Vršovice)	Komunitní plán rozvoje sociálních a souvisejících služeb Statutárního města Opavy na období 2014 – 2016	--
21.	Orlová (Doubrava, Petřvald)	Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb a služeb navazujících ve městě Orlová a správním obvodu na období 2013 – 2015	--
22.	Osoblaha (Bohušov, Dívčí Hrad, Hlinka, Rusín, Slezské Pavlovice, Slezské Rudoltice)	Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb na Osoblažsku na léta 2013 - 2014	Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb na Osoblažsku na léta 2015 - 2016
23.	Ostrava (Čavisov, Dolní Lhota, Horní Lhota, Klimkovic, Olbramice, Stará Ves nad Ondřejnicí, Šenov, Václavovice, Velká Polom, Vřesina, Zbyslavice)	3. Komunitní plán sociálních služeb a souvisejících aktivit ve městě Ostrava na období 2011 - 2014	4. Komunitní plán sociálních služeb a souvisejících aktivit ve městě Ostrava na období 2015 - 2018
24.	Příbor (Kateřinice, Mošnov, Petřvald, Skotnice, Trnávka)	II. Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb města Příbora na období 2013 – 2017	--
25.	Rýmařov (Břidličná, Dolní Moravice, Horní Město, Jiříkov, Malá Morávka, Malá Štáhle, Ryžoviště, Stará Ves, Tvrdkov, Velká Štáhle)	Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb města Rýmařov na období 2013 - 2016	--

	Obce s pověřeným obecním úřadem* (obce nacházející se v území odpovídajícímu území vymezenému působností úřadu obce s pověřeným obecním úřadem)	Aktuálně platný strategický dokument obce v oblasti plánování rozvoje sociálních služeb (duben 2014)	Připravovaný strategický dokument obce v oblasti plánování rozvoje sociálních služeb
26.	Studénka (Albrechtický, Pustějov)	2. střednědobý plán rozvoje sociálních služeb města Studénky	--
27.	Třinec (Bystřice, Hnojník, Komorní Lhotka, Košařiska, Nýdek, Ropice, Řeka, Smilovice, Střítež, Vělopolí, Vendryně)	Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb města Třince na období let 2013 – 2017	--
28.	Vítkov (Březová, Budišov nad Budišovkou, Černá ve Slezsku, Kružberk, Melč, Moravice, Nové Lublice, Radkov, Staré Těchanovice, Svatoňovice, Větkovice)	Komunitní plán rozvoje sociálních a souvisejících služeb ve Vítkově na období 2010 - 2014	Komunitní plán rozvoje sociálních a souvisejících služeb ve Vítkově na období 2015 - 2018
29.	Vratimov	-	Příprava prvního Komunitního plánu rozvoje sociálních služeb – v současnosti (2014) dotazníková šetření a příprava podkladů
30.	Vrbno p. Pradědem (Karlova Studánka, Karlovice, Ludvíkov, Široká Niva)	Komunitní plán sociálních služeb mikroregionu Vrbensko 2008/2013	V současné době se připravuje aktualizace komunitního plánu pro rok 2014 - 2018

*Pozn.: * Tučným písmem jsou zvýrazněny obce, v nichž probíhá proces střednědobého plánování. Tučně zvýrazněné obce s obecním úřadem spolupracují na procesu plánování sociálních služeb s danou obcí s pověřeným obecním úřadem.*

3.4 Strategické dokumenty v procesu plánování rozvoje sociálních služeb

Plánování rozvoje sociálních služeb v Moravskoslezském kraji je ukotveno v klíčovém dokumentu, kterým je vždy aktuálně platný Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb. Důležité jsou v procesu plánování také další prováděcí dokumenty, které blíže specifikují dílčí oblasti střednědobého plánování a témata v něm obsažená. Tyto dokumenty rozpracovávají směřování a strategii Moravskoslezského kraje v konkrétní oblasti - včetně nastavení opatření, aktivit, odpovědnosti, finančního zajištění (například prostřednictvím dotačních programů kraje pro danou oblast). Jedná se zároveň o strategické materiály, které odrážejí spolupráci subjektů zainteresovaných nejen v procesu plánování, ale také v dalších rovinách – krajské samosprávě, státní správě, spolupráci s obcemi, meziresortní spolupráci. Tyto dokumenty jsou projednávány a následně schvalovány orgány kraje, přičemž tomuto schválení předchází zapojení veřejnosti prostřednictvím veřejného připomínkování. Na konečném formálním zpracování se podílí také odvětvový odbor v úzké spolupráci se všemi zainteresovanými subjekty. Také tyto dokumenty odrážejí záměry kraje, které jsou dány Strategii rozvoje Moravskoslezského kraje na léta 2009 - 2020⁵ a Programovým prohlášením Rady Moravskoslezského kraje pro období 2013 – 2016. Naplňování cílů, opatření a aktivit v jednotlivých strategických dokumentech je pravidelně monitorováno, hodnoceno a výstupy jsou využívány pro další směřování politiky kraje v sociální oblasti, současně je však zřejmá stále více akcentovaná meziresortní spolupráce. Jednotlivé strategické dokumenty přibližuje tabulka č. 2.

⁵ Strategie rozvoje Moravskoslezského kraje na léta 2009 – 2020 je zpracována jako *střednědobý strategický dokument, který plní podmínky vyplývající ze zákona č. 248/2000 Sb. o podpoře regionálního rozvoje*

Tabulka 2 Strategické dokumenty v procesu plánování rozvoje sociálních služeb

Téma	Název dokumentu	Vazba na plánování rozvoje sociálních služeb	Vazba na samosprávu	Další důležité charakteristiky
Kvalita sociálních služeb v MSK, systémové změny v poskytování sociálních služeb	KONCEPCE KVALITY SOCIÁLNÍCH SLUŽEB V MORAVSKOSLEZSKÉM KRAJI (včetně transformace pobytových sociálních služeb)	PS pro kvalitu sociálních služeb	komise RK pro občany se zdravotním postižením	systémové změny v poskytování služeb v kraji a přenos dobré praxe do dalších krajů
		PS pro transformaci a její podskupiny	výbor sociální ZK	propojení s registracemi sociálních služeb meziřesortní přesah
		PS obcí	rada kraje	--
		Řídící skupina	zastupitelstvo kraje	--
Vyrovnávání příležitostí občanů se zdravotním postižením ve všech oblastech života	MORAVSKOSLEZSKÝ KRAJSKÝ PLÁN VYROVNÁVÁNÍ PŘÍLEŽITOSTÍ PRO OBČANY SE ZDRAVOTNÍM POSTIŽENÍM na léta 2014 - 2020	Odráží další strategické dokumenty v rámci střednědobého plánování	komise RK pro občany se zdravotním postižením	Meziřesortní odborná pracovní skupina zřízená ředitelem KÚ MSK – tvorba, monitorování plnění a vyhodnocování
		Řídící skupina	výbor sociální ZK	zapojení dalších odborů KÚ MSK
			rada kraje	významný meziřesortní přesah dokumentu
Problematika závislosti na návykových látkách a propojování přístupu vůči legálním a nelegálním drogám	STRATEGIE PROTIDROGOVÉ POLITIKY MORAVSKOSLEZSKÉHO KRAJE na období 2015 - 2020	PS protidrogové prevence	výbor sociální ZK	spolupráce s obcemi – koordinátoři protidrogové prevence
		PS pro strategii integrace	rada kraje	zapojení dalších odborů KÚ MSK
		PS pro transformaci péče o děti	zastupitelstvo kraje	významný meziřesortní přesah dokumentu
		Řídící skupina	--	--
Sociální integrace příslušníků romských komunit žijících na území kraje	STRATEGIE INTEGRACE ROMSKÉ KOMUNITY MORAVSKOSLEZSKÉHO KRAJE na období 2015 - 2020	PS pro strategii integrace	výbor pro národnostní menšiny ZK	spolupráce s obcemi – romští poradci
		PS protidrogové prevence	výbor sociální ZK	zapojení dalších odborů KÚ MSK
		PS pro transformaci péče o děti	rada kraje	významný meziřesortní přesah dokumentu
		Řídící skupina	zastupitelstvo kraje	--

Téma	Název dokumentu	Vazba na plánování rozvoje sociálních služeb	Vazba na samosprávu	Další důležité charakteristiky
Systém prevence kriminality v kraji a spolupráce zapojených subjektů v dané oblasti	KONCEPCE PREVENCE KRIMINALITY MORAVSKOSLEZSKÉHO KRAJE na období 2012 - 2016	PS pro strategii integrace	výbor sociální ZK	PS prevence kriminality zřízená usnesením rady kraje - tvorba, monitorování plnění a vyhodnocování
		PS protidrogové prevence	rada kraje	zapojení dalších odborů KÚ MSK významný meziresortní přesah dokumentu
			zastupitelstvo kraje	--

3.5 Monitorování plnění, koordinace procesu plánování a změny v plánu

Proces střednědobého plánování rozvoje sociálních služeb v Moravskoslezském kraji vyžaduje spolupráci všech, kdo se na realizaci plánu rozvoje sociálních služeb podílejí. Po celou dobu přípravy dokumentu a jeho následném naplňování je vyžadována úzká spolupráce všech pracovních skupin, obcí a spolupracujících subjektů. Nutná je rovněž spolupráce na úrovni zastupitelstva a rady kraje. Důležitou součástí koordinace a monitorování plnění je práce Výboru sociálního zastupitelstva kraje a Pracovní skupiny pro vznik a realizaci střednědobého plánu rozvoje sociálních služeb v Moravskoslezském kraji, včetně zapojení odboru sociálních věcí krajského úřadu.

Nastavení monitorování plnění, koordinace procesu plánování a možnost aktualizace a změn v plánu rozvoje sociálních služeb na léta 2015 - 2020 vychází z následujících cílů pro tuto oblast:

- Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb v Moravskoslezském kraji je aktuálním řídicím dokumentem pro sociální politiku kraje, který reflektuje platnou legislativu a je určujícím dokumentem pro strategii kraje v oblasti plánování a rozvoje sociálních služeb.
- Naplňování Střednědobého plánu rozvoje sociálních služeb v Moravskoslezském kraji je v pravidelných intervalech průběžně koordinováno a monitorováno.

Opatření na léta 2015 - 2020:

- 3.5.1. Koordinovat a zabezpečit činnost všech pracovních skupin a dalších subjektů, které se podílejí na realizaci Střednědobého plánu rozvoje sociálních služeb
- 3.5.2. Zajišťovat přenos informací směrem k jednotlivým pracovním skupinám i mezi skupinami navzájem s ohledem na naplňování opatření a aktivit plánu rozvoje sociálních služeb s důrazem na přesahy mezi tématy jednotlivých pracovních skupin
- 3.5.3. Při naplňování Střednědobého plánu rozvoje sociálních služeb úzce spolupracovat s obcemi na území kraje
- 3.5.4. Jednou ročně vyhodnocovat a analyzovat náklady a zdroje financování všech sociálních služeb poskytovaných v kraji, následně pracovat s těmito výstupy v rámci řízení a optimalizace sítě sociálních služeb

- 3.5.5. Pravidelně monitorovat plnění a aktuálnost SPRSS v jednotlivých oblastech s ohledem na aktuálně zjištěné potřeby v území a připravovat návrhy pro aktualizaci dokumentu Řídící skupině
- 3.5.6. Jednou za dva roky předkládat Zprávu o činnosti Řídící skupiny radě kraje
- 3.5.7. Na základě výstupů z koordinace a pravidelného monitorování plnění aktualizovat Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb především v těchto případech: změny v návaznosti na vývoj realizace dotačního řízení v oblasti poskytování finančních prostředků na provoz sociálních služeb, změny souvisejících s legislativou a procesem plánování
- 3.5.8. Průběžně předkládat projednané návrhy změn pro aktualizaci dokumentu příslušným orgánům kraje ke schválení

4 Strategie k zajištění sítě sociálních služeb v Moravskoslezském kraji

„V sociální práci jde o to, vytvářet životní prostor, který musí vyhovovat i zvláštním potřebám lidí a jak jen možno podporovat jejich schopnosti, svébytnost a odpovědnost za sebe samé. Dnes už nejde o to, nějak tyto lidi obstarat. Dnes je zřejmé, že jde o náročný komplexní úkol, vyžadující vzdělání a profesní kvalifikaci. Jde o to, abychom své vědomosti používali jako pomůcku k porozumění a využívali znalosti k podpoře lidí tak, jak to odpovídá jejich svérázu a jejich potřebám. Abychom prohlubovali vlastní možnosti porozumět druhému a abychom vytvářeli příležitosti poskytnout nabídku, která člověku ponechává možnosti volby a vlastního rozhodování.“⁶

Prostřednictvím sociálních služeb dle zákona o sociálních službách, o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, je poskytována podpora, péče a pomoc lidem v nepříznivé sociální situaci za účelem sociálního začlenění nebo prevence sociálního vyloučení. Sociální služby reagují na potřeby člověka v nepříznivé sociální situaci a zároveň reagují na nepříznivé sociální jevy, které se vyskytují v místě působnosti.

4.1 Zásady poskytování sociálních služeb

Mezi nejvýznamnější změny v systému poskytování sociálních služeb v České republice po roce 1989 lze bezesporu zařadit ty, jež zasahují do lidsko-právní problematiky. Tato je zakotvena především v základních zásadách pro poskytování sociálních služeb, které jsou dány zákonem o sociálních službách. Zásady vycházejí z historického poznání, že služby musí vycházet z individuálně určených potřeb osob, které je budou využívat. Sociální služby musí zachovávat lidskou důstojnost, ale také podporovat osoby ve využití jejich vlastního potenciálu tak, aby jejich poskytování aktivně předcházelo sociálnímu vyloučení.⁷

Moravskoslezský kraj má stanoveny zásady jak pro proces střednědobého plánování⁸, tak také pro **poskytování sociálních služeb v kraji**. Předpokladem úspěšného naplnění vize, která byla stanovena v procesu tvorby tohoto střednědobého plánu, je skutečnost, že sociální služby v Moravskoslezském kraji jsou poskytovány na základě následujících zásad:

1. **DOSTUPNOST.** Sociální služby jsou časově, místně i finančně dostupné občanům, kteří se ocitají v nepříznivé sociální situaci. Dostupnost vyplývá z plánování místních správ, které reaguje na nepříznivé sociální jevy a reflektuje rizika, která jsou identifikována na příslušném území.
2. **SOCIÁLNÍ ZAČLEŇOVÁNÍ.** Poskytovatel sociálních služeb důsledně podporuje člověka, aby měl příležitost využívat běžně dostupné služby na příslušném území, a to již od počátku navázání vztahu (jednání se zájemcem). Poskytovatel se zaměřuje na propojování všech dostupných zdrojů tak, aby je člověk, který se ocitá v nepříznivé sociální situaci, využíval a měl je co nejbližší. Poskytovatel vědomě, cíleně a otevřeně pracuje se skutečností, že využívání sociální služby je poslední možností při řešení nepříznivé sociální situace člověka.

⁶ PÖRTNER, Marlis. *Na osobu zaměřený přístup v práci s lidmi s mentálním postižením a s klienty vyžadujícími trvalou péči*. 1. vyd. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-582-0.

⁷ Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů. (§ 2)

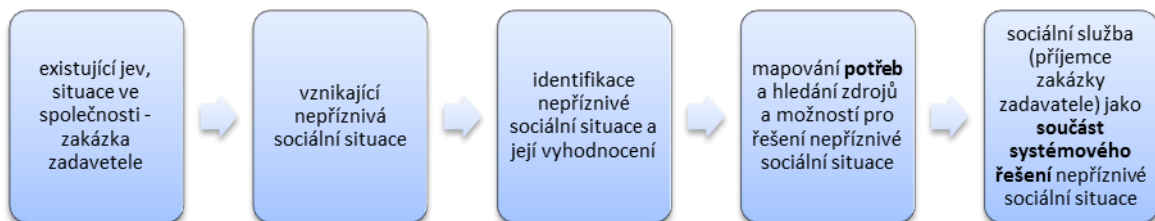
⁸ K tomuto problému více viz s. 9 - 11

3. **ZAMĚŘENOST NA ČLOVĚKA.** Sociální služby jsou prioritně zaměřeny na identifikaci a zajišťování potřeb člověka ve spojitosti s jeho nepříznivou sociální situací, a to již od prvního kontaktu. Rozsah služby odpovídá aktuálním potřebám člověka. Systém sociálních služeb je determinován potřebami lidí a hledáním možností společnosti vytvořit odpovídající zdroje k uspokojení těchto potřeb.
4. **EFEKTIVITA. Služba se orientuje na řešení.** Poskytování sociálních služeb musí vést k řešení nepříznivé sociální situace člověka. Metody práce zaměřené na zajišťování individuálních potřeb člověka odpovídají současným trendům.

4.2 Stanovení sítě sociálních služeb

Záměrem Moravskoslezského kraje je nastavovat a řídit síť sociálních služeb s ohledem na potřeby občanů v daném území a současně určit základní parametry pro účelné a efektivní financování sítě z veřejných zdrojů. Proces stanovování sítě sociálních služeb v Moravskoslezském kraji je dlouhodobý. Jedná se o systémové opatření k zajištění fungování sítě sociálních služeb. V procesu stanovování sítě je nutné vyjednávání s obcemi o potřebnosti sociálních služeb, které budou pružně, efektivně, kvalitně a systémově reagovat na skutečně zjištěné potřeby občanů v daném území. Předpokladem však přitom je, že dané sociální služby pomáhají řešit nepříznivou sociální situaci osob, ale nemohou ze své podstaty v plné šíři řešit jevy a situace, které k nepříznivé sociální situaci vedou. Sociální služby musí být součástí širšího systémového řešení nepříznivé sociální situace. Tento postup přibližuje obr. č. 4.

Obrázek 4 Systémové řešení nepříznivé sociální situace

Optimální síť sociálních služeb:

Optimální síť sociálních služeb v plném rozsahu reaguje na zjištěné potřeby v území a v návaznosti na tato zjištění zajišťuje poskytování sociálních služeb v kraji. Síť je dostupná, kvalitní a efektivní. Její součástí jsou registrované sociální služby s působností v Moravskoslezském kraji, které splňují registrační podmínky a následující kritéria:

- sociální služby mají veřejného zadavatele, jsou součástí procesu plánování na úrovni obce, kraje či dalších uskupení (mikroregion, místní akční skupina, svazek ad.) a reagují na aktuálně zjištěné potřeby v daném území,

- na jejich financování se ve stanovené výši podílí veřejný zadavatel (obce, kraj, kraj prostřednictvím Individuálních projektů kraje realizovaných ve spolupráci s obcemi),
- jsou financovány prostředky ze státního rozpočtu rozdělovanými prostřednictvím dotačního řízení kraje,
- naplňují definované parametry kvality a aktivně, prokazatelně pracují na změnách v podmínkách poskytovaných služeb tak, aby bylo možné postupně naplnit dlouhodobé cíle deinstitucionalizace služeb, včetně transformace sociálních služeb,⁹
- poskytují podporu, pomoc, péči a poradenství v plném rozsahu, přičemž obsah služeb odpovídá současným trendům v poskytování podpory, pomoci, péče a poradenství,
- reagují na potřeby občanů, aktivně řeší nepříznivou sociální situaci uživatelů, včetně spoluúčasti na řešení změn v poptávce veřejného zadavatele,
- rozvoj těchto služeb je dán pružným reagováním na změny potřeb uživatelů, kdy se mění nejen podmínky a způsoby poskytování podpory, pomoci, péče a poradenství, ale také kapacity a personální zajištění služeb,
- na změny poskytovatelé těchto služeb reagují prostřednictvím zavádění inovativních prvků a nástrojů sociální práce, které uplatňují ve spolupráci se zadavatelem a dalšími zainteresovanými subjekty,
- služby v této síti jsou připraveny v případě poklesu finančních zdrojů reagovat na danou situaci a jejich poskytování je následně zajištěno v rámci základní sítě, na základě kritérií, která jsou definována pro základní síť.

Objem finančních prostředků ze státního rozpočtu*, potřebný k zajištění optimální sítě vyjadřuje tabulka č. 3. Finanční vyjádření optimální sítě pro rok 2014 je definováno ze žádostí o dotaci MPSV, které byly sníženy o neuznatelné a nadhodnocené náklady. Pro následující roky byl objem finančních prostředků potřebný pro zabezpečení optimální sítě navýšen o 1% z důvodu rozvoje sociálních služeb a o 2 % s ohledem na předpokládaný vývoj inflace.

Současně Moravskoslezský kraj při stanovení finančního vyjádření optimální sítě sociálních služeb vychází z následujících parametrů:

- zohledněny jsou priority, opatření a aktivity dané aktuálně platným střednědobým plánem rozvoje sociálních služeb,
- finanční vyjádření zajištění sítě v jednotlivých letech zohledňuje potřeby a změny potřeb v daném území v návaznosti na spolupráci se zadavateli a poskytovateli sociálních služeb v kraji,
- finanční zajištění optimální sítě zohledňuje změny v legislativě a systémové změny v poskytování sociálních služeb, například v návaznosti na reformu psychiatrické péče, podporu procesu transformace pobytových sociálních služeb a deinstitucionalizace,
- při nastavení finančního vyjádření optimální sítě je zohledněna možnost zkvalitňování způsobů poskytované podpory, poradenství, pomoci a péče s ohledem na zavádění inovativních prvků a nástrojů sociální práce, které jsou uplatňovány ve spolupráci se zadavatelem a dalšími zainteresovanými subjekty.

⁹ K tomuto problému více viz rovněž s. 49

Tabulka 3 Finanční objem prostředků ze státního rozpočtu pro zajištění optimální sítě sociálních služeb (tis. Kč)

Rok	sociální péče	sociální prevence	sociální poradenství	celkem
2014	761 842	205 917 IP 121 469	34 182	1 123 410
2015	784 697	337 208	35 207	1 157 112
2016	808 238	347 324	36 264	1 191 826
2017	832 485	357 744	37 352	1 227 580
2018	857 460	368 476	38 472	1 264 408
2019	883 184	379 530	39 626	1 302 340
2020	909 679	390 916	40 815	1 341 410

*současná dotace MPSV

Základní síť sociálních služeb:

Součástí základní sítě sociálních služeb jsou registrované sociální služby s působností v Moravskoslezském kraji, které splňují registrační podmínky a následující kritéria:

- sociální služby mají veřejného zadavatele, jsou součástí procesu plánování na úrovni obce, kraje či dalších uskupení (mikroregion, místní akční skupina, svazek ad.) a reagují na aktuálně zjištěné potřeby v daném území,
- na jejich financování se ve stanovené výši podílí veřejný zadavatel (obce, kraj, kraj prostřednictvím Individuálních projektů kraje realizovaných ve spolupráci s obcemi),
- jsou financovány z veřejných zdrojů prostřednictvím dotačního řízení kraje,
- naplňují definované parametry kvality a aktivně, prokazatelně pracují na změnách v podmínkách poskytovaných služeb tak, aby bylo možné postupně naplnit dlouhodobé cíle deinstitucionalizace služeb, včetně transformace pobytových sociálních služeb,
- poskytují podporu, pomoc, péči a poradenství v rozsahu daném definovanými činnostmi,
- reagují na potřeby občanů na území celého kraje, aktivně řeší nepříznivou sociální situaci uživatelů sociálních služeb,
- rozvoj těchto služeb je dán především pružným reagováním na změnu potřeb uživatelů, kdy se mění podmínky a způsoby poskytování podpory, pomoci, péče a poradenství; současně služby aktivně reagují na změny v poptávce veřejného zadavatele.

Krizové zajištění sítě sociálních služeb

Krizové zajištění sítě sociálních služeb je nástrojem pro udržení nezbytně nutného rozsahu fungování služeb a aktivit v případě, kdy je objem finančních prostředků určených pro financování sítě nedostatečný.

Součástí krizového zajištění budou registrované sociální služby s působností v Moravskoslezském kraji, které splňují registrační podmínky a následující kritéria:

- sociální služby mají veřejného zadavatele, jsou součástí procesu plánování na úrovni obce, kraje či dalších uskupení (mikroregion, místní akční skupina, svazek ad.) a reagují na aktuálně zjištěné potřeby v daném území,
- na jejich financování se ve stanovené výši podílí veřejný zadavatel (obce, kraj, kraj prostřednictvím Individuálních projektů kraje realizovaných ve spolupráci s obcemi),
- jsou financovány z veřejných zdrojů prostřednictvím dotačního řízení kraje,
- uspokojují potřeby občanů, kteří jsou v nepříznivé sociální situaci vyžadující převážně nepřetržitou pomoc a péči jiné osoby při zvládnání běžných úkonů péče o vlastní osobu,
- uspokojují potřeby občanů, kteří jsou v nepříznivé sociální situaci, kdy v důsledku neposkytnutí podpory a péče by tito byli ohroženi na životě,
- poskytují podporu a péči rodinám s nezletilými dětmi, které jsou ohroženy krizovou situací a nepříznivou sociální situací, která by měla za následek odebrání dítěte z rodinného prostředí (nebo se v těchto situacích již nacházejí),
- v situaci, kdy není zajištěn dostatečný objem finančních prostředků pro fungování základní sítě sociálních služeb, jsou sociální služby podpořeny do té míry, aby bylo možné zajistit výkon základních činností v nezbytném rozsahu.

Pojem „stávající síť sociálních služeb“:

Dosud užívaný pojem „stávající síť sociálních služeb“ zahrnoval do konce roku 2014 registrované sociální služby, které byly financovány z veřejných prostředků prostřednictvím dotace MPSV, případně prostřednictvím individuálních projektů kraje.

Pro následující plánovací období se jedná o všechny sociální služby, které splňují registrační podmínky, jsou vedeny v Registru poskytovatelů sociálních služeb Ministerstva práce a sociálních věcí a jejich působnost je dána územím Moravskoslezského kraje. Jedná se o služby, které jsou financovány z veřejných prostředků prostřednictvím dotace MPSV, prostřednictvím individuálních projektů kraje, nebo z jiných zdrojů; přičemž u služeb financovaných z jiných zdrojů byla předem vyjádřena potřebnost ze strany veřejného zadavatele.

Postup pro vstup do sítě sociálních služeb v Moravskoslezském kraji:

- Postup pro vstup do sítě sociálních služeb v Moravskoslezském kraji je stanoven tímto plánem rozvoje sociálních služeb na základě schválení dokumentu orgány kraje
- Při stanovování sítě sociálních služeb je postupováno v souladu s tímto plánem rozvoje sociálních služeb, včetně souladu se stanovenými zásadami, opatřeními a podmínkami pro priority rozvoje (více viz kapitola 6)
- Je vedeno vyjednávání o potřebnosti ve spolupráci s obcemi, poskytovatelem a krajem
- Sociální služba má veřejného zadavatele (obec, kraj)
- Sociální služba reaguje na zjištěné potřeby v území
- Veřejné zadání poptávky po sociální službě je vyjádřeno finančně, včetně stanovených výjimek (více viz kapitola 5. 2)
- Pokud jsou splněny výše uvedené podmínky, následuje zařazení poskytovatele do systému financování z veřejných zdrojů, tzn., že poskytovatel má možnost žádat o dotaci MPSV
- Po splnění všech výše uvedených podmínek, je k sociální službě přistupováno jako ke službě začleněné do stanovené sítě sociálních služeb

- Mezi služby sítě patří ty, které splňují výše uvedené podmínky, nebo jsou financovány prostřednictvím Individuálních projektů kraje

4.3 Principy financování sociálních služeb

Systém financování sociálních služeb v Moravskoslezském kraji se odvíjí od stanoveného zákonného rámce daného zákonem o sociálních službách.¹⁰ Současně se v tomto plánu rozvoje sociálních služeb opírá o stanovené principy pro oblast financování. Tyto principy vycházejí z požadavku nastavení zřetelných záměrů kraje v této oblasti a stanovení dílčích východisek a záměrů v této oblasti pro příští období. Základní principy financování sociálních služeb definovala Pracovní skupina pro tvorbu systému financování sociálních služeb v Moravskoslezském kraji. Tyto principy mj. ukazují směr rozvoje sociálních služeb.

Pro funkční nastavení systému financování sociálních služeb je nezbytné konkrétní stanovení odpovědnosti za zajištění fungování systému sociálních služeb.

Základní definice odpovědnosti:

- Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR ve spolupráci s Moravskoslezským krajem definuje dostupnost sociálních služeb,
- Moravskoslezský kraj ve spolupráci s obcemi definuje na základě zjištěných potřeb základní síť sociálních služeb a základní podporované činnosti v jednotlivých druzích sociálních služeb,
- obce ve spolupráci s krajem zajišťují podmínky pro práci poskytovatelů sociálních služeb.

Základní principy v oblasti financování sociálních služeb na léta 2015 – 2020

1. Rovnost

- Moravskoslezský kraj deklaruje v rámci dotačního řízení vyloučení střetu zájmů, vytvoření rovného přístupu ke všem poskytovatelům sociálních služeb a transparentního dotačního systému, který primárně podporuje sociální služby, které umožňují co nejdlejší možné setrvání uživatelů v domácím prostředí či místní komunitě
- Rovný přístup ke všem poskytovatelům bude dosažen stanovením a zveřejněním exaktního způsobu výpočtu optimálního a reálného návrhu dotace u všech druhů služeb a všech poskytovatelů sociálních služeb v kraji

2. Transparentnost

- Financování sociálních služeb je transparentní otevřený proces, jehož základem jsou dostupné a komplexní informace
- Kraj deklaruje kritéria financování, dle kterých budou sociální služby po decentralizaci dotačního řízení (spolu)financovány

3. Stabilita, dlouhodobost

- Financovány jsou ty služby, které jsou poskytovány na základě potřeb identifikovaných obcemi nebo krajem
- Obec deklaruje potřebnost sociálních služeb vyjádřenou ve střednědobém plánu rozvoje sociálních služeb, případně v usnesení orgánů obce, včetně zajištění finanční podpory

¹⁰ Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů. (§101)

- Kraj deklaruje potřebnost sociálních služeb vyjádřenou ve střednědobém plánu rozvoje sociálních služeb, případně v usnesení orgánů kraje, včetně zajištění finanční podpory
- Po podání žádosti o poskytnutí finančních prostředků ze strany poskytovatele nové sociální služby¹¹ kraj projednává s obcemi potřebnost této služby a finanční podporu obce
- Kraj podporuje investiční záměry, které jsou v souladu se schválenými strategickými dokumenty MSK v oblasti sociálních služeb a tímto střednědobým plánem

4. Ocenění výsledků

- V procesu plánování rozvoje sociálních služeb nastavit systém ocenění výsledků sociálních služeb, které budou pružně, efektivně, kvalitně a systémově reagovat na skutečně zjištěné potřeby občanů v daném území

5. Objektivnost ekonomických ukazatelů

- Pro každý druh služby budou postupně stanovovány a zveřejňovány parametry efektivity dané sociální služby. Efektivita a transparentnost služby bude mít přímou vazbu na poskytování finančních prostředků z veřejných zdrojů

6. Jednotnost podmínek a forem pro transfer financí

- Pro každé území definované obcí s pověřeným obecním úřadem budou ve vzájemné spolupráci postupně definovány podíly financování sociálních služeb dle jednotlivých zdrojů. Do stanovených podílů se započítávají pouze efektivně vynaložené finance, a to i forma „nepeněžní“ podpory. Do podílů obce se započítávají i finance, které „jdou za uživatelem“ na území jiné obce
- U registrovaných sociálních služeb, kde nebude deklarována ze strany obce či kraje jejich potřebnost, včetně případné spoluúčasti na jejich financování, může docházet k útlumu ve směru financování služby
- K rozvoji bude docházet pouze v případě služeb plánovaných a podpořených ze zdrojů veřejného zadavatele, přičemž prioritu má rozvoj potřebných služeb v území, které není danou službou pokryto
- V případě výrazného poklesu finančních prostředků na zabezpečení sítě sociálních služeb bude preferována podpora těch sociálních služeb, které jsou součástí definovaného krizového zajištění sítě sociálních služeb¹²

7. Standardizované účetnictví a výkaznictví

- Veřejní zadavatelé budou v maximální možné míře využívat výkaznictví MPSV

Principy dalšího rozvoje v oblasti financování sociálních služeb na léta 2020+

- Víceleté financování soc. sítě tak, aby rozhodnutí o přidělení finančních prostředků na běžný rok bylo vydáno minimálně 6 měsíců před jejich použitím
- Jednotnost podmínek a forem pro transfer financí z veřejných zdrojů (účetní osnova pro sociální služby, standardizované výkaznictví, žádosti o dotace, dotační podmínky a vyúčtování dotaci)

¹¹ Sociální služba, která dosud nebyla zařazena do sítě sociálních služeb v MSK, tj. nežádala ani finanční podporu ze státního rozpočtu

¹² K tomuto problému více viz rovněž, s. 26 - 28

4.4 Vyjednávání veřejného závazku ve spolupráci s obcemi a poskytovateli sociálních služeb

V období let 2015 – 2020 bude mezi zadavateli sociálních služeb vyjednáváno převzetí veřejného závazku za zajištění poskytování sociálních služeb.

Veřejný závazek je chápán jako deklarace zadavatele, že na základě identifikované potřeby v daném území, jejíž naplnění je nutné zabezpečovat prostřednictvím sociální služby, bude zajištěna dostupnost této podpory, pomoci a péče. Proces vyjednávání by měl přispět k tomu, aby se zlepšila informovanost obcí, poskytovatelů i občanů, aby všichni měli stejné informace, a také obce věděly o službách, které jsou poskytovány na jejím území. Poskytovatelé sociálních služeb jsou nedílnou součástí procesu vyjednávání o potřebnosti sítě stávajících sociálních služeb. Vyjednávání probíhá postupně, je vedeno společným zájmem všech partnerů, staví na dobré praxi.

Moravskoslezský kraj je v této souvislosti připraven podporovat obce v procesu plánování nejen na úrovni obcí s pověřeným obecním úřadem, ale také na úrovni obcí s obecním úřadem. Součástí této podpory je využívání možnosti plánovat v rámci svazků, místních akčních skupin, mikroregionů ad. Vyjednávání bude vedeno z důvodu efektivity plánování právě na těchto úrovních. Vždy se přitom bude jednat o skutečně, objektivně zjištěných potřebách, či změnách potřeb v daném území.

Veřejný závazek bude definován finanční spoluúčastí zadavatelů na pokrytí provozní ztráty u sítě sociálních služeb na území vymezeném působností úřadu obce s pověřeným obecním úřadem, nezvolí-li si obce samy jiný způsob vymezení území – území obce, svazku obcí, mikroregion ad.

Se všemi obcemi na území Moravskoslezského kraje bude do konce r. 2018 vyjednán podíl na financování všech sociálních služeb poskytovaných v území obce. Do těchto podílů budou zahrnuty „nepeněžní“ prostředky a prostředky, které „jdou“ za uživatelem na území jiné obce. Do podílu nebudou zahrnuty neefektivně vynaložené zdroje. Za uznatelné, tj. efektivně vynaložené náklady lze považovat pouze náklady na úhradu poskytování základních druhů a forem sociálních služeb v rozsahu stanoveném základními činnostmi při poskytování sociálních služeb pro příslušný druh sociální služby podle zákona o sociálních službách.

Součástí veřejného závazku jsou finanční prostředky, které jdou za uživatelem i mimo vymezené území. Příkladem dobré praxe je situace, kdy při odchodu obyvatele obce do pobytové služby mimo obec, se obec nezříká své odpovědnosti a posílá finanční prostředky příslušné sociální službě. A to i v případě, kdy obyvatel změní trvalé bydliště. Na financování terénní sociální služby se budou podílet všechny obce, na jejichž území má sociální služba působnost, kdy měřítkem je skutečný počet zabezpečených uživatelů. Předpokladem přitom je, že tyto sociální služby, které jsou součástí dané sítě sociálních služeb (*pozn. reagují na zjištěné potřeby v území*) a dosud nečerpají prostředky samospráv, budou tyto postupně čerpat. Území srovnatelně vybavená službami by se měla srovnatelně spolupodílet na spolufinancování sociálních služeb.

V celém procesu vyjednávání bude kladen důraz na nezbytnost plánování rozvoje sociálních služeb na území obcí. V tuto chvíli je deklarováno, že službu, která nebude vycházet z procesu plánování na obci, nebude možné podporovat z veřejných finančních zdrojů.

5 Financování sociálních služeb

Financování sociálních služeb je v České republice založeno na principu vícezdrojového financování. Nejvýznamnějším zdrojem financování sociálních služeb jsou veřejné rozpočty a u služeb sociální péče úhrady uživatelů. Mezi další finanční zdroje řadíme úhrady zdravotních pojišťoven, dotace z evropských fondů atd.

Podrobný rozpis výnosů dle území a typologie sociálních služeb je uveden v příloze č. 4 tohoto střednědobého plánu „Podrobný rozpis výnosů dle území a typologie“.

Nezanedbatelný objem finančních prostředků na provoz sociálních služeb plyne poskytovatelům ze státního rozpočtu, a to na základě každoročně vyhlášeného dotačního řízení Ministerstva práce a sociálních věcí ČR. Dotace ze státního rozpočtu se poskytuje pouze poskytovatelům, kteří jsou zapsáni v Registru poskytovatelů sociálních služeb MPSV.

Tabulka 4 Výše vyplacených dotací MPSV v letech 2011 – 2014

Sociální služba	2011		2012		2013		2014	
	dotace v Kč	% dotace	dotace v Kč	% dotace	dotace v Kč	% dotace	dotace v Kč	% dotace
odborné sociální poradenství	25 442 000	3,74%	25 110 000	3,03%	22 778 000	3,06%	27 054 000	3,30%
služby sociální péče	595 118 000	87,55%	591 484 000	71,29%	555 903 000	74,75%	635 412 000	77,44%
služby sociální prevence	59 172 000	8,71%	213 093 000	25,68%	165 025 000	22,19%	158 045 000	19,26%
CELKEM	679 732 000	100 %	829 687 000	100 %	743 706 000	100%	820 511 000	100%

Zdroj dat: webové stránky MPSV k 2. 5. 2014

Finanční prostředky MPSV směřují zejména k zajištění provozních a osobních nákladů sociálních služeb. Výši vyplacených dotací MPSV v letech 2011 – 2014 na sociální služby uvádí tabulka č. 3. Podrobnější členění vyplacených dotací MPSV službám sociální péče a prevence je uvedeno v příloze č. 5 „Přehled dotací MPSV 2012 – 2014“.

Na financování sociálních služeb se nemalou měrou podílí rozpočty samospráv (krajů a obcí). Přispívají nejen jako zřizovatelé na provoz příspěvkových organizací, ale rovněž podporují poskytování sociálních služeb nestátními neziskovými organizacemi.

Moravskoslezský kraj každoročně vyhláší grantové řízení na podporu poskytovatelů sociálních služeb a poskytuje účelové dotace ze svého rozpočtu. Tyto dotační prostředky nejsou určeny k financování běžných provozních nákladů (s výjimkou služeb v oblasti protidrogové prevence), ale k rozvoji sociálních služeb v kraji, na zvyšování kvality sociálních služeb a pro další záměry,

kteří blíže specifikují strategické dokumenty kraje¹³. Rozvoj sociálních služeb probíhá v souladu se střednědobým plánováním obcí na území kraje. Od r. 2012 je v Moravskoslezském kraji vyhlašován dotační program určený k dofinancování sociálních služeb v kraji. Vývoj výše dotací kraje v rámci vyhlašovaných dotačních programů uvádí tabulka č. 4.

Tabulka 5 Výše dotací kraje v rámci vyhlašovaných dotačních programů

Dotační program	Dotace v Kč na období 2011-2014			
	2011	2012	2013	2014
Program podpory aktivit příslušníků národnostních menšin žijících na území Moravskoslezského kraje	850 000	850 000	883 700	957 500
Program realizace specifických aktivit Moravskoslezského krajského plánu vyrovnávání příležitostí pro občany se zdravotním postižením	2 226 000	2 226 000	2 100 000	1 794 800
Program na podporu zvýšení kvality sociálních služeb poskytovaných v Moravskoslezském kraji	7 134 200	0	1 674 100	790 800
Program na podporu neinvestičních aktivit z oblasti prevence kriminality	747 400	771 300	627 000	500 000
Program na podporu komunitní práce a na zmírňování následků sociálního vyloučení v sociálně vyloučených lokalitách Moravskoslezského kraje	0	0	678 900	598 100
Program rozvoje sociálních služeb, včetně navazujících činností a činností v oblasti sociálně právní ochrany dětí	2 365 800	4 416 000	2 520 000	1 500 000
Program protidrogové politiky kraje	2 250 000	2 440 000	2 600 000	2 300 000
Program na podporu financování běžných výdajů souvisejících s poskytováním sociálních služeb	0	9 872 700	8 000 000	4 232 000
CELKEM	15 573 400	20 576 000	19 083 700	12 673 200

Zdroj: KÚ MSK odbor sociálních věcí, Ostrava 2014

Zákon o sociálních službách rozlišuje sociální služby za **plnou úhradu, částečnou úhradu a bez úhrady**. Úhradami od uživatelů jsou úhrady za poskytnutí sjednaných úkonů sociálních služeb, dále také úhrady za stravu a ubytování, které je spojené s poskytováním sociální služby. Maximální výše uvedených úhrad je stanovena prováděcí vyhláškou č. 505/2006 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o sociálních službách. Záměrem zákonodárce je tímto postupem chránit uživatele služeb před stanovením nepřiměřených cen úhrad s ohledem na jejich nepříznivou sociální situaci. Současně je však zřejmé, že maximální stanovené ceny neodráží reálnou výši nákladů. V úhradách od uživatelů přitom nelze předpokládat nárůst podílu na financování celkových nákladů služeb, jelikož tyto porostou v souvislosti s růstem celkových nákladů na poskytování služby v důsledku inflace, nárůstu cen energií, růstu mezd pracovníků apod.

¹³ K tomuto problému více viz rovněž tabulka č. 2

Nedílnou součástí systému financování sociálních služeb je příspěvek na péči. Příspěvek na péči je dávka poskytovaná ze státního rozpočtu, kterou občané mohou žádat v návaznosti na prokázání potřeby zajištění podpory, pomoci a péče. Příspěvek na péči mohou nárokovat jen ty služby, které jsou zákonem definovány jako služby za částečnou či plnou úhradu. Maximální cena za jednotku (hodina či úkon) je stejně jako výše úhrad uživatelů regulována prováděcí vyhláškou č. 505/2006 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o sociálních službách. Tato maximální cena za jednotku vykonané práce se pohybuje na mnohem nižší úrovni, než je skutečná celková cena práce. Na pokrytí nákladů na zajištění služby je tedy nutné využívat i další finanční zdroje.

V roce 2011 byl v Moravskoslezském kraji vyplacen příspěvek na péči v celkové výši 2 288 098 mil. Kč, v roce 2012 to bylo 2 329 740 mil. Kč a pro rok 2013 byl vyplacen příspěvek na péči v celkové výši 2 395 200 mil. Kč. Další informace o příjmech od uživatelů sociálních služeb (včetně vyplacených příspěvků na péči) na jednotlivé obce s pověřeným obecním úřadem uvádí tabulková příloha č. 4. Analýzou momentálně dostupných dat z výkaznictví MPSV není možné zjistit skutečnou výši využití příspěvku na péči. Z výkaznictví MPSV lze vysledovat pouze celkové úhrady od uživatelů. Úhradou od uživatelů je celková částka za ubytování, stravu a poskytnutou péči.

Kromě výše uvedených zdrojů financování sociálních služeb je možno získat finanční prostředky např. ze strukturálních fondů Evropské unie, sbírek, fondů a nadací. Prostředky Evropského sociálního fondu lze čerpat především z Operačního programu lidské zdroje a zaměstnanost, popř. z Operačního programu vzdělávání pro konkurenceschopnost. Oproti létům 2009 – 2011 podíl těchto prostředků na financování sociálních služeb v období 2012 – 2014 klesá.

U pobytových sociálních služeb (týdenní stacionáře, domovy pro osoby se zdravotním postižením, domovy pro seniory, domovy se zvláštním režimem) mají poskytovatelé, dle zákona o sociálních službách, povinnost zajistit zdravotní péči, která je poskytována dle § 17a zákona č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o zdravotním pojištění“). Rozsah péče hrazené z veřejného zdravotního pojištění stanoví zákon o zdravotním pojištění a vyhláška č. 134/1998 Sb., kterou se vydává seznam zdravotních výkonů s bodovými hodnotami, ve znění pozdějších předpisů.

Další finanční zdroje mohou být získány např. z dotačních programů Úřadu vlády České republiky v oblasti protidrogové politiky a v oblasti podpory začleňování sociálně vyloučených romských lokalit/komunit, jiných dotačních titulů MPSV (program podpory rodiny, program podpory integrace cizinců) atd., z dotací jiných rezortů státní správy, z příspěvků individuálních dárců, z veřejných sbírek, vlastní činnosti apod. Přehled informací o vyplacených dotacích Ministerstva práce a sociálních věcí v letech 2011 – 2014 dle jednotlivých druhů je uveden v příloze č. 5 Přehled dotací MPSV 2012 – 2014.

5.1 Analýza financování sociálních služeb v Moravskoslezském kraji

Při zpracování analýz pro potřeby střednědobého plánování rozvoje sociálních služeb v předchozích letech vycházel zpracovatel z údajů uvedených žadateli v žádostech o dotace ze státního rozpočtu. Od roku 2010 mají poskytovatelé sociálních služeb, kteří jsou zapsáni v registru, povinnost sdělovat příslušnému krajskému úřadu údaje o poskytovaných sociálních službách. Základem pro stanovení ukazatelů předložené analýzy financování sociálních služeb jsou data v systému výkaznictví MPSV

za r. 2012. Jestliže systém výkaznictví MPSV daný druh dat neobsahuje, jsou použita data z žádostí o dotaci MPSV.

5.1.1 Podíl zdrojů na financování sociálních služeb v Moravskoslezském kraji

V následujícím plánovacím období 2015 – 2020 bude jedním ze základních principů financování spoluúčast veřejných zadavatelů na zajištění financování sociálních služeb s důrazem na území definované obcí s pověřeným obecním úřadem. Při zpracování analýzy financování sociálních služeb v Moravskoslezském kraji je uplatnění tohoto principu klíčové.

V příloze č. 4 se nachází podrobný rozpis výnosů dle území a typologie. Zdroje financování jsou zde členěny dle obcí s pověřeným obecním úřadem a dle druhů sociálních služeb, a to na služby sociální péče, služby sociální prevence a služby odborné sociální poradenství.

Předpokladem pro období 2015 – 2020 je, že na základě stanovených kritérií daných správou sítě, budou iniciována jednání k veřejnému závazku pro každé území obce s pověřeným obecním úřadem. Tabulka č. 6 ukazuje současný stav, který je možné za daných podmínek pokud se jedná o financování ze zdrojů MPSV objektivizovat. Uvedená data jsou součástí analýzy, která je potřebná pro definování veřejného závazku, přičemž objektivně odráží i některé nedostatky dané systémem vykazování dat.

V rámci vyjádřeného podílu obecních dotací, který je součástí tabulky č. 5, není v rámci současného vykazování v systému Ministerstva práce a sociálních věcí zatím možné zohlednit finanční spoluúčast obcí na financování těch sociálních služeb, které mají sídlo v jiném území obce s pověřeným obecním úřadem. Dalším faktorem, který v současné době ve výkaznictví MPSV nelze obsáhnout je spolupodíl obcí na financování nákladů služeb v rámci obecního rozpočtu (například úhrada energií, služeb atd.). Zároveň je v dané tabulce zveřejněn podíl financování oproti poskytnuté dotaci MPSV, přičemž lze předpokládat, že poskytovatelé sociálních služeb mohou ve vykazování chybovat. Například tzv. „obecní“ finanční prostředky zařadí do jiných zdrojů.

Tabulka 6 Podíl obecních dotací ke státním dotacím

Obce s rozšířenou působností	MPSV dotace v Kč	Obec v Kč	Podíl obecních dotací ke státním dotacím
Vratimov	67 000	409 502	6,11
Ostrava	185 647 200	328 026 121	1,77
Havířov	38 641 919	65 367 408	1,69
Kopřivnice	5 090 697	6 998 950	1,37
Frýdek-Místek	64 101 724	63 468 558	0,99
Třinec	39 255 000	22 161 135	0,56
Vrbno pod Pradědem	4 862 000	2 500 000	0,51
Český Těšín	25 605 000	12 989 887	0,51
Orlová	29 499 070	12 233 386	0,41
Karviná	67 482 000	23 993 169	0,36
Nový Jičín	26 800 000	8 435 960	0,31
Frýdlant nad Ostravicí	30 965 000	8 778 277	0,28

Obce s rozšířenou působností	MPSV dotace v Kč	Obec v Kč	Podíl obecních dotací ke státním dotacím
Bohumín	30 070 800	8 120 584	0,27
Krnov	56 619 000	14 373 269	0,25
Kravaře	3 206 000	735 590	0,23
Frenštát pod Radhoštěm	11 141 677	2 488 900	0,22
Odry	8 044 000	1 778 191	0,22
Rýmařov	9 139 000	1 826 411	0,2
Studénka	6 819 000	1 305 011	0,19
Hlučín	21 843 000	3 902 526	0,18
Jablunkov	5 347 000	909 000	0,17
Příbor	4 973 000	650 000	0,13
Opava	141 264 536	12 716 248	0,09
Bruntál	29 329 000	2 553 659	0,09
Bílovec	1 529 000	0	0
Město Albrechtice	10 229 000	0	0
Osoblaha	4 080 000	0	0
Vítkov	13 217 000	0	0
Celkem	874 867 623	606 193 742	-----

Zdroj dat: Systém výkaznictví MPSV za r. 2012 (k 30. 6. 2013)

V r. 2012 patřil Moravskoslezský kraj dle počtu obyvatel mezi tři nejlidnatější kraje České republiky. Počet obyvatel je jedním z kritérií stanovení směrného čísla, ze kterého se následně vyvozuje velikost dotace ze státního rozpočtu pro poskytování sociálních služeb v Moravskoslezském kraji. Následující tabulka vyjadřuje u jednotlivých obcí s pověřeným obecním úřadem přepočtenou výši dotace ze státního rozpočtu na 1 obyvatele obce s pověřeným obecním úřadem.

Tabulka 7 Přehled dotací MPSV dle obcí s POÚ - členění dle druhů sociálních služeb

Obec s pověřeným obecním úřadem	počet obyvatel (1. 1. 2012)	dotace MPSV celkem v Kč	dotace MPSV na jednoho obyvatele v Kč	dotace MPSV péče v Kč	dotace MPSV prevence v Kč	dotace MPSV poradenství v Kč
Vratimov	6 935	67 000	10	67 000	0	0
Bílovec	14 290	1 529 000	107	1 529 000	0	0
Kravaře	21 293	3 206 000	151	3 206 000	0	0
Kopřivnice	28 171	5 090 697	181	1 921 000	3 169 697	0
Jablunkov	22 634	5 347 000	236	5 072 000	0	275 000
Příbor	13 237	4 973 000	376	4 973 000	0	0
Haviřov	93 319	38 641 919	414	20 417 000	16 024 000	2 200 919
Hlučín	40 178	21 843 000	544	19 077 000	2 766 000	0
Nový Jičín	48 345	26 800 000	554	20 785 000	4 404 000	1 611 000
Rýmařov	16 278	9 139 000	561	5 575 000	3 564 000	0
Ostrava	323 026	185 647 200	575	115 363 083	58 385 051	11 899 066
Frýdek-Místek	110 128	64 101 724	582	44 316 000	18 651 724	1 134 000

Obec s pověřeným obecním úřadem	počet obyvatel (1. 1. 2012)	dotace MPSV celkem v Kč	dotace MPSV na jednoho obyvatele v Kč	dotace MPSV péče v Kč	dotace MPSV prevence v Kč	dotace MPSV poradenství v Kč
Frenštát pod Radhoštěm	19 079	11 141 677	584	10 491 677	650 000	0
Studénka	11 668	6 819 000	584	6 731 000	88 000	0
Vrbno pod Pradědem	7 822	4 862 000	622	4 862 000	0	0
Orlová	44 379	29 499 070	665	25 413 070	4 086 000	0
Třinec	55 393	39 255 000	709	27 437 000	10 441 000	1 377 000
Odry	11 301	8 044 000	712	7 754 000	290 000	0
Vítkov	13 828	13 217 000	956	13 217 000	0	0
Karviná	69 999	67 482 000	964	39 529 000	26 020 000	1 933 000
Český Těšín	26 310	25 605 000	973	16 003 000	9 267 000	335 000
Bohumín	29 068	30 070 800	1 034	22 312 000	7 258 800	500 000
Bruntál	26 972	29 329 000	1 087	18 836 000	9 007 000	1 486 000
Město Albrechtice	8 192	10 229 000	1 249	10 229 000	0	0
Frýdlant nad Ostravicí	23 698	30 965 000	1 307	27 722 000	2 743 000	500 000
Osoblaha	2 969	4 080 000	1 374	4 080 000	0	0
Opava	101 874	141 264 536	1 387	123 019 000	15 481 536	2 764 000
Krnov	30 655	56 619 000	1 847	38 893 000	17 726 000	0

Zdroj dat – systém výkaznictví MPSV za rok 2012, Statistická ročenka za r. 2012

5.1.2 Analýza nákladů sociálních služeb

Poskytovatelé sociálních služeb v Moravskoslezském kraji hospodaří s ročním rozpočtem přesahujícím částku 3,4 mld. Kč. Finanční náročnost poskytovaných sociálních služeb se od sebe liší mj. také podle druhu poskytované služby. Níže uvedená tabulka č. 7 uvádí průměrné hodnoty přepočtené na lůžko či pracovní úvazek dle druhu služby. Hodnoty jsou uvedeny v Kč.

Tabulka 8 Průměrné náklady přepočtené na lůžko a pracovní úvazek dle druhu sociální služby

Druh služby	Celkové náklady 2014 v Kč	Měsíční průměrné náklady na lůžko v Kč	Měsíční průměrné náklady na úvazek v Kč
azylové domy	85 812 718	10 025	39 617
centra denních služeb	21 053 693	--	32 633
denní stacionáře	106 449 077	17 375*	32 233
domovy pro osoby se zdravotním postižením	437 699 068	32 358	34 933
domovy pro seniory	1 370 921 747	24 725	38 108
domovy se zvláštním režimem	446 389 576	31 942	37 542
domy na půl cesty	5 245 900	12 517	35 233
chráněné bydlení	100 787 966	19 808	36 375
intervenční centra	2 486 300	--	40 633
kontaktní centra	13 441 104	--	39 417

Druh služby	Celkové náklady 2014 v Kč	Měsíční průměrné náklady na lůžko v Kč	Měsíční průměrné náklady na úvazek v Kč
krizová pomoc	8 537 641	--	35 400
nízkoprahová denní centra	2 498 470	--	33 583
nízkoprahová zařízení pro děti a mládež	51 321 492	--	32 375
noclehárny	23 204 705	7 150	35 367
odborné sociální poradenství	59 357 011	--	39 883
odlehčovací služby	79 828 479	29 300	33 608
osobní asistence	65 176 577	--	22 775
pečovatelská služba	213 622 338	--	29 767
podpora samostatného bydlení	6 392 055	--	28 033
průvodcovské a předčitatelské služby	499 366	--	36 500
raná péče	11 475 752	--	35 658
služby následné péče	9 306 972	--	38 908
sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi	57 879 442	--	33 158
sociálně aktivizační služby pro seniory a osoby se zdravotním postižením	15 343 344	--	37 633
sociálně terapeutické dílny	21 861 309	--	32 892
sociální rehabilitace	38 169 300	--	32 600
sociální služby poskytované ve zdravotnických zařízeních lůžkové péče	83 377 219	25 750	48 200
telefonická krizová pomoc	1 908 990	--	31 867
terénní programy	45 688 109	--	33 350
tísňová péče	2 035 000	--	26 292
tlumočnické služby	927 800	--	33 817
týdenní stacionáře	13 874 000	24 325	32 492
Celkový součet	3 402 572 520	--	--

Zdroj dat: žádosti o dotace MPSV 2014

Pozn. Služby, u kterých nejsou uvedeny náklady na lůžko, jsou poskytovány převážně v terénní, nebo ambulantní formě.

**náklady na jednoho uživatele*

Ve vztahu k celkovým nákladům na zajištění všech sociálních služeb poskytovaných na území Moravskoslezského kraje tvoří osobní náklady 66 %, provozní náklady celkem 11 % a nákup služeb 23 %.

Mezi provozní náklady se řadí např. nákup drobného dlouhodobého hmotného majetku s dobou použitelnosti více než 1 rok, nákup drobného dlouhodobého nehmotného majetku s dobou použitelnosti více než 1 rok, spotřebované nákupy (spotřeba materiálu – kancelářské potřeby, pohonné hmoty, potraviny v souvislosti se zajištěním základní činnosti – poskytnutí stravy nebo pomoc při zajištění stravy, čisticí prostředky apod.), služby: energie, telefony, internet, poštovní, ostatní spoje, nájemné, právní a ekonomické služby, opravy a udržování, školení a kurzy v oblasti dalšího vzdělávání sociálních pracovníků a pracovníků v sociálních službách zaměřené na obnovení,

upevnění a doplnění kvalifikace a v oblasti vzdělávání vedoucích pracovníků podle zákona o sociálních službách, cestovní náhrady v souvislosti s poskytováním sociální služby, případně v souvislosti s účastí zaměstnanců poskytovatele sociální služby na školeních.

Tabulka 9 Analýza nákladů dle nákladových druhů

Druh nákladu	Kč	Procent	Podrobné členění nákladů	Kč	Procent
Osobní náklady	2 242 455 565	65,9	-	2 242 455 565	65,9
Provozní náklady	384 258 544	11,3	-	384 258 544	11,3
Služby	775 858 411	22,8	Energie	251 639 888	7,4
			Telefony, internet, poštovní	18 820 196	0,6
			Nájemné	35 911 424	1,1
			Právní a ekonomické služby	14 609 734	0,4
			Školení a kursy	18 381 323	0,5
			Opravy a údržba	66 681 474	2
			Cestovní náhrady	7 577 584	0,2
			Jiné	362 236 788	10,6
celkem	3 402 572 520	100		3 402 572 520	100

Zdroj dat: žádosti o dotace MPSV 2014

5.2 Systém financování sociálních služeb v Moravskoslezském kraji

Nastavení kvalitního, funkčního, transparentního systému financování sociálních služeb je dlouhodobým cílem. Pracovní skupina pro financování sociálních služeb v Moravskoslezském kraji definovala dlouhodobý cíl mottem "Rovný přístup ke všem sociálním službám". Současně je předpokladem, že některé dílčí kroky směrem k naplnění cíle, jsou obsaženy v nastavení principů financování sociálních služeb na léta 2015 – 2020, včetně těch, které jsou zaměřeny na další směřování v této oblasti po roce 2020. Pracovní skupina konstatovala, že „Principy financování sociálních služeb ukazují směr dalšího rozvoje financování sociálních služeb. Jsou jednou z podmínek zvyšování kvality a důležitou součástí všech zúčastněných složek systému sociálních služeb“¹⁴.

5.2.1 Rámcové podmínky pro získání finančních prostředků ze státního rozpočtu v letech 2015 - 2020

Zákon o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů § 101a stanoví způsob financování sociálních služeb, kdy kraj bude od 1. 1. 2015 rozhodovat o poskytnutí finančních prostředků z dotace, která bude na základě žádosti kraji poskytnuta ze státního rozpočtu k financování běžných výdajů souvisejících s poskytováním sociálních služeb.

¹⁴ Materiál Základní principy financování sociálních služeb vzala usnesením č. 22/4 na vědomí Řídící skupina a uložila pracovní skupině pro financování rozpracovat návrhy realizace jednotlivých principů

Základní průběh dotačního řízení:

- podání žádosti o dotaci ze státního rozpočtu
- vyhlášení dotačního programu pro poskytovatele sociálních služeb
- sběr žádostí poskytovatelů
- hodnocení žádostí
- příjem dotace ze SR a poskytnutí dotace poskytovatelům
- vyhodnocení jednotlivých žádostí v systému veřejné finanční podpory a modulu smluv
- uzavírání smluv
- výplata dotací
- evidence změn na základě žádostí poskytovatelů - příjemců dotací
- vyúčtování dotací
- kontrola dotací

5.2.2 Podmínky financování stávající sítě sociálních služeb v letech 2015 – 2020

Za stávající síť sociálních služeb jsou považovány služby, které byly v r. 2014 financovány ze státního rozpočtu, případně prostřednictvím individuálních projektů kraje. Služby žádající o dotaci jsou posuzovány z hlediska souladu se Střednědobým plánem rozvoje sociálních služeb Moravskoslezského kraje na léta 2015 – 2020 a efektivity vynaložených nákladů a rozložení zdrojů financování.

Za služby, jejichž poskytování je v souladu se Střednědobým plánem rozvoje sociálních služeb se považují služby, které tvoří optimální síť sociálních služeb, definovanou ve Střednědobém plánu rozvoje sociálních služeb v Moravskoslezském kraji na léta 2015-2020. Zejména se jedná o služby podpořené dotací MPSV v roce 2014, z individuálních projektů Moravskoslezského kraje a služby podpořené z jiných zdrojů, u nichž byla předem vyjádřena potřeba veřejného zadavatele.

Proces hodnocení žádostí o dotace je proces transparentní, objektivní s ohledem na fungování celé sítě sociálních služeb v kraji. Celý proces hodnocení má několik následujících klíčových charakteristik.

Základem procesu hodnocení je důraz na uznatelnost a efektivitu vynaložených nákladů. Za uznatelné náklady lze považovat pouze náklady na úhradu poskytování základních druhů a forem sociálních služeb v rozsahu stanoveném základními činnostmi při poskytování sociálních služeb pro příslušný druh sociální služby podle zákona o sociálních službách.

U služeb musí být v průběhu let 2015 – 2020 zachován nebo dle vyjednaného veřejného závazku zvýšen stávající podíl spolufinancování ze strany místních samospráv.

Příjmy od uživatelů služeb poskytovaných za úhradu musí odpovídat minimální průměrné výši celkové úhrady ze strany uživatelů služby na financování příslušné služby sociální péče stanovené MPSV. Jedná se o průměrnou výši úhrady za sociální službu, a to za poskytnutou péči, stravu a pobyt s ohledem na příslušný druh služby sociální péče.

V rámci efektivity vynaložených nákladů bude stanovena pro každý druh služby přípustná výše správní režie v poměru k celkovým nákladům služby a také poměr úvazků, které nejsou úvazky pracovníků v přímé péči k celkovým úvazkům služby.

Základním principem financování je princip rovnosti. Proto bude historicky daná nerovnoměrnost i nadále snižována. V případě dotací Ministerstva práce a sociálních věcí jsou stanoveny poměry této dotace k celkovým nákladům očištěným o neefektivně vynaložené prostředky. Každá sociální služba mající jako jeden ze zdrojů financování dotaci MPSV je na základě vypočtených poměrů (výše dotace MPSV k celkovým nákladům služby) zařazena do skupiny 1 až 5. Při přiřazení služeb do jednotlivých skupin je zohledněn druh služby a přiměřenost nákladů. Způsob stanovení přiměřených nákladů je proces, který od současné průměrné hodnoty na úvazek či lůžko bude nadále zpřesňován, například také za využití výsledků z realizovaných individuálních projektů kraje.

Skupina 1 je definována jako služba, jejíž poměr dotace k přiměřeným nákladům je o více než 15 % nižší než je průměr v daném druhu služby.

Skupina 2 je definována jako služba, jejíž poměr dotace k přiměřeným nákladům je o 5 až 15 % nižší než je průměr v daném druhu služby.

Skupina 3 je definována jako služba, jejíž poměr dotace k přiměřeným nákladům je v rozmezí od 5 % nižší po 5 % vyšší, než je průměr v daném druhu služby.

Skupina 4 je definována jako služba, jejíž poměr dotace k přiměřeným nákladům je o 5 % až 15 % vyšší než je průměr v daném druhu služby.

Skupina 5 je definována jako služba, jejíž poměr dotace k přiměřeným nákladům je o více než 15 % vyšší než je průměr v daném druhu služby.

U sociálních služeb zařazených do skupiny 1. bude při dostatku finančních prostředků poměr dotace MPSV zvyšován a v případě nedostatku nebude snižován. U sociálních služeb zařazených do skupiny 5. při dostatku finančních prostředků nebude poměr dotace MPSV zvyšován a v případě nedostatku bude snižován. Principem práce s jednotlivými skupinami je snižování nerovnosti v poměrech zdrojů financování.

5.2.3 Podmínky financování sociálních služeb v letech 2015 – 2020 při vstupu do stanovené sítě

Prioritou pro léta 2015 – 2020 je udržení optimální sítě a její dlouhodobě udržitelný rozvoj při zachování stávajících zdrojů jejího financování. K rozvoji bude docházet pouze v případě služeb plánovaných a podpořených ze zdrojů veřejného zadavatele, přičemž prioritu má rozvoj potřebných služeb v území, které není danou službou pokryto.¹⁵

Podmínky financování:

1. deklaráce potřeby dané služby

2. minimální míra spoluúčasti na financování sociální služby ze strany obce:

- **odborné sociální poradenství** – minimálně 30 % z oprávněné provozní ztráty,
- **pobytové sociální služby** – minimálně 30 % z oprávněné provozní ztráty,
- **ambulantní sociální služby** – minimálně 25 % z oprávněné provozní ztráty,
- **terénní sociální služby** – minimálně 20 % z oprávněné provozní ztráty.

¹⁵ K tomuto problému více viz kap. 6

Výjimky v podílu spolufinancování mohou vznikát u služeb:

- vycházejících z transformace,
- určených osobám s chronickým duševním onemocněním v návaznosti na Strategii reformy psychiatrické péče, vydanou Ministerstvem zdravotnictví ČR
- určených osobám s poruchami autistického spektra a osobám se vzácným onemocněním
- určených osobám, u nichž dochází ke kumulaci více potřeb s ohledem na jejich zdravotní stav a nepříznivou sociální situaci, ve které se nacházejí, a kteří jsou proto vylučováni ze stávajícího systému sociálních služeb
- u nichž dochází k převodu zřizovatelských funkcí
- u nichž dochází ke změně registrace stávající služby, přičemž nedochází ke změně v rozsahu činností a kapacit poskytovaných služeb na daném území a dochází pouze ke změně identifikátoru

3. místní dostupnost služby:

- vznik v primárně nepokrytých oblastech.

Oprávněnou provozní ztrátou se rozumí rozdíl mezi celkovými rozpočtovanými náklady dané sociální služby a rozpočtovanými úhradami uživatelů včetně rozpočtovaných jiných zdrojů (např. úhrady zdravotních pojišťoven, dotace úřadu práce, tržby z vlastní činnosti, dary apod.) vyjma dotací ze státního rozpočtu poskytnutých dle zákona o sociálních službách, přičemž musí být zachována podmínka přiměřenosti a hospodárnosti rozpočtovaných nákladů sociální služby a jejich srovnatelnosti pro daný druh sociální služby v rámci příslušného území.

Procento spolufinancování sociálních služeb bylo nastaveno jako mechanismus, prověřující potřebnost nových sociálních služeb, jež chtějí vstoupit do systému financování. Tyto služby budou mít veřejného zadavatele, tj. obec, který potřebnost nejen deklaruje, ale zároveň službu finančně podporuje.

Ze strany Moravskoslezského kraje bude na základě dostupných analýz potřeb, ve spolupráci s obcemi a poskytovateli sociálních služeb docházet k postupnému útlumu podpory těch sociálních služeb, které svou činnost neopírají důsledně o sociální práci tak, jak je definováno v tomto dokumentu. Jedná se především o sociální služby, které nereagují na zjištěnou nepříznivou sociální situaci (pozn. v návaznosti na zjištěné potřeby) a současně nahrazují běžně dostupné zdroje v území, které mohou na danou potřebu reagovat. Jsou to například aktivity bez prokazatelného využití metod sociální práce, která povede k aktivnímu řešení nepříznivé sociální situace. U těchto služeb bude stanoven takový způsob financování, kdy nebude dotace navyšována a v případě nedostatku finančních prostředků, budou prioritně kráceny tyto služby.

5.2.4 Kvantitativní ukazatele v sociálních službách

V současné době využívané kvantitativní ukazatele v sociálních službách, pokud se jedná o jejich ekonomické zajištění, musíme rozlišit dva druhy ukazatelů. Ukazatele s vazbou na efektivitu služby pracující s celkovými náklady, které se vztahují k určitým sledovaným položkám (lůžka, úvazky

pracovníku v přímé péči, personálním nákladům atd.) a ukazatele s vazbou na výkonnost služby (intervence, kontakty atd.).

Oba druhy ukazatelů v sociálních službách jsou v současné době nedílnou součástí hodnocení hospodárnosti služby. Základem pro stanovení ukazatelů jsou data v systému výkaznictví Ministerstva práce a sociálních věcí. V případě nefunkčnosti systému nebo v případě, že systém daný druh dat neobsahuje, budou použita data ze žádostí o dotaci MPSV.

V případě užívané terminologie (kontakty, intervence) i nadále platí stav, kdy při definici jednotlivých termínů dochází mezi jednotlivými sociálními službami ke značným odchylkám. Na základě výše uvedených skutečností vnímá Moravskoslezský kraj potřebu sjednocení a upřesnění terminologie užívané ve spojení s vykazováním sociálních služeb a to nejen ze strany obcí, ale i samotných poskytovatelů. S ohledem na zkušenosti získané z realizace individuálních projektů kraje, které byly zaměřeny na optimalizaci sítě služeb (včetně výsledků kontrol poskytovatelů v tomto procesu) se stále více ukazuje, že tento systém výkaznictví dat nemůže zcela ukázat, nakolik efektivně služba reaguje na potřeby uživatelů v návaznosti na řešení nepříznivé sociální situace a v souladu s dodržováním § 2 zákona o sociálních službách. Současně je rizikem tohoto způsobu vykazování zřejmý rozpor poskytovatele mezi snahou o vykonání co nejvyššího počtu kontaktů a intervencí a oprávněným dodržováním zásad sociálního začleňování a maximální možné míry zapojení uživatele do řešení jeho nepříznivé sociální situace (pozn. s jeho zapojením, jen s nejnutnější podporou služby, v optimálním čase).

Pro další období bude postupně zohledněno využití ukazatelů pro vykazování ve dvou rovinách:

- 1) výpočet navrhované dotace v návaznosti na personální zajištění služeb, úvazky pracovníků, lůžka a další parametry
- 2) kontrola využití dotace v návaznosti na skutečně odvedenou práci a výsledky.

6 Vize a priority rozvoje sociálních služeb

Nedílnou součástí rozvoje a směřování sociálních služeb v Moravskoslezském kraji je nastavení vize a priorit. V současné době se ukazuje, že pro plánování sociálních služeb je nezbytné zohlednění témat, která reagují na měnící se podmínky, způsoby a zkušenosti z procesu poskytování sociálních služeb a praktické realizace sociální politiky v kraji. Významně jsou přitom akcentovány možnosti meziresortní a multidisciplinární spolupráce, využití běžně dostupných zdrojů v návaznosti na efektivitu poskytované podpory ze strany sociálních služeb. Současně je dána nutnost komplexního pojetí sociální práce, kdy vycházíme z předpokladu, cit. „*Sociální práce je profesionální aktivita zaměřená na pomoc jednotlivcům, skupinám či komunitám zlepšit nebo obnovit jejich schopnost sociálního fungování v jejich přirozeném prostředí. Sociální práce se dále zaměřuje na tvorbu příznivých společenských podmínek a to tak, aby bylo dosaženo stanoveného cíle. Podporuje sociální změnu, řešení problémů v mezilidských vztazích a posílení a osvobození lidí za účelem naplnění jejich osobního blaha. Vstupuje tam, kde se lidé dostávají do konfliktu se svým sociálním prostředím. Pro sociální práci jsou klíčové principy lidských práv a společenské spravedlnosti a solidarity.*“¹⁶

Rozvoj sociálních služeb v Moravskoslezském kraji v letech 2015 – 2020 směřuje k vizi, kterou charakterizuje motto tohoto plánu rozvoje sociálních služeb. Naším záměrem je realizovat takovou síť sociálních služeb, která flexibilně reaguje na potřeby občanů v Moravskoslezském kraji.

Motto: „**Zajímají nás potřeby občanů v nepříznivé sociální situaci, na které reagujeme.**“

Vize Střednědobého plánu rozvoje sociálních služeb na léta 2015 - 2020:

Síť sociálních služeb v Moravskoslezském kraji odpovídá zjištěným potřebám občanů v daném území a současně pružně reaguje na změny potřeb. Služby zařazené v síti mají veřejného zadavatele a jsou poskytovány v souladu s požadavky na zajištění kvality, odbornosti a efektivitu; působí aktivně a spolupracují s veřejnými zadavateli na řešení nepříznivé sociální situace, předcházejí a brání sociálnímu vyloučení občanů, kteří potřebují poradenství, podporu a péči při řešení své situace.

Priority rozvoje sociálních služeb a souvisejících aktivit v Moravskoslezském kraji na léta 2015 - 2020:

- 1) Rozvoj sociálních služeb realizovat s ohledem na udržitelnost a stabilitu sítě
- 2) Zachovat sociální služby především jako veřejnou službu
- 3) Udržení stávající sítě a její dlouhodobě udržitelný rozvoj při zachování stávajících zdrojů jejího financování
- 4) Rozvoj sociálních služeb v Moravskoslezském kraji bude řízen s ohledem na podmínky a opatření stanovené v tomto plánu rozvoje sociálních služeb
- 5) K rozvoji bude docházet pouze v případě služeb plánovaných a podpořených ze zdrojů veřejného zadavatele, přičemž prioritu má rozvoj potřebných služeb v území, které není danou službou pokryto
- 6) Podporovány budou ty sociální služby, jejichž hospodaření bude vykazovat efektivní využívání nákladů¹⁷

¹⁶ Usnesení vlády ČR č. 24 ze dne 8. ledna 2014 Strategie sociálního začleňování 2014 – 2020

¹⁷ K tomuto problému více viz s. 39-40

- 7) Rozvoj sítě sociálních služeb bude vycházet z úzké součinnosti s obcemi v Moravskoslezském kraji
- 8) Při vzniku nových služeb bude podporován zejména rozvoj terénních a ambulantních služeb, které lidem umožňují co nejdéle setrvat v jejich přirozeném prostředí¹⁸
- 9) Na základě objektivně zjištěných potřeb bude kraj ve spolupráci s obcemi veřejným zadavatelem služeb a aktivit, které efektivně podpoří řešení nepříznivé sociální situace osob se specifickými potřebami, přičemž zřízení služby v rámci území obce není s ohledem na četnost výskytu potřeb efektivní. Jedná se například o potřeby občanů, kteří mají vzácná onemocnění, poruchy autistického spektra, těžké tělesné postižení, duševní onemocnění atd. Vždy však bude zohledněna konkrétní situace v daném území s ohledem na dostupnost, efektivitu a kvalitu poskytnuté podpory, pomoci a péče
- 10) Podporován bude vznik služeb s dopadem na potřeby uživatelů těch služeb, které jsou součástí systémových, celokrajských změn v procesu deinstitucionalizace, transformace a reformy psychiatrické péče
- 11) Kraj bude ve spolupráci s obcemi zadavatelem sociálních služeb a aktivit, které efektivně využívají nástroje sociální práce (včetně aktivit inovativního charakteru), a které umožní efektivně a cíleně reagovat na zjištěné potřeby v návaznosti na sociální vyloučení
- 12) Podporovány budou aktivity směřující k identifikaci potřeb v oblasti ohrožených dětí a rodin, vzájemná spolupráce mezi poskytovateli a obcemi na komunální úrovni, která povede k efektivnímu řešení nepříznivé sociální situace za využití multidisciplinární, meziresortní spolupráce
- 13) Podporován bude rozvoj sociálních služeb, které reagují na potřeby v oblasti sociálně právní ochrany dětí. Jedná se o sociální služby, které jsou zařazeny do sítě sociálních služeb za předpokladu, že součástí jejich poskytování je také výkon sociální práce vyplývající z pověření pro sociálně právní ochranu dětí dle platné legislativy¹⁹
- 14) Podporovány budou aktivity, které umožní změnit způsob, formu a metody práce v sociálních službách, které participují v systému SPOD. Snahou přitom je zavádět takové způsoby, formy a metody práce, které v souladu s tímto plánem rozvoje sociálních služeb, aktivně pracují na řešení nepříznivé sociální situace celé rodiny za maximálního využití zdrojů rodiny, a to převážně terénní formou v domácnosti uživatelů a ve spolupráci s dalšími veřejnými službami
- 15) Rozvíjeny budou služby a aktivity, které umožní sanovat rodinu a minimalizovat rizika plynoucí z nestabilní situace rodiny; přitom je předpokladem, že bude podpořeno běžné fungování rodiny a stabilizována situace ohroženého dítěte

¹⁸ Programové prohlášení Rady kraje pro období 2013 až 2016

¹⁹ Zákon č. 359/199 Sb., o sociálně - právní ochraně dětí

7 Průřezová témata

V procesu střednědobého plánování rozvoje sociálních služeb v Moravskoslezském kraji na léta 2015 – 2020 byla identifikována témata, který byla označena jako průřezová. Jedná se o oblasti, které ovlivňují plánování, rozvoj a především poskytování sociálních služeb v kraji. Jednotlivá témata byla v procesu plánování diskutována a následně zapracována jako nedílná součást střednědobého plánu. Některé dílčí aspekty stanovených témat jsou dále konkretizovány v dalších dokumentech kraje, s přesahem na sociální oblast²⁰. Jednotlivá dále uvedená témata, mají oporu jak v legislativě, tak také v dokumentech určujících sociální politiku kraje.

7.1 Kvalita sociálních služeb v Moravskoslezském kraji

Zákon o sociálních službách byl prvním zákonem dodržujícím lidskoprávní princip svobodné volby způsobu pomoci a výběru typu sociální služby na základě specifických potřeb uživatele.

Vývoj od počátku uplatňování zákona o sociálních službách v praxi potvrzuje, že sociální služby stále více využívají lidé v takové míře, ve které je skutečně potřebují. Společnost rovněž s větší samozřejmostí vyžaduje, aby poskytované služby odpovídaly standardům kvality.

Moravskoslezský kraj pojímá kvalitu sociálních služeb v rámci současných trendů evropského rámce kvality, který je založený na dodržování kvalitativních principů s důrazem na přínos sociálních služeb pro člověka, který se ocitá v nepříznivé sociální situaci. Systém kvality sociálních služeb v kraji je mj. provázaný se strategickým dokumentem Koncepce kvality sociálních služeb v Moravskoslezském kraji (včetně transformace pobytových sociálních služeb).²¹ Koncepce se orientuje na kvalitativní vývoj poskytování sociálních služeb. Je vodítkem pro jejich efektivní a pružné fungování a vychází z hodnoty respektu k důstojnosti každého člověka.

Systémové nástroje zajištění kvality sociálních služeb

Jedná se o nástroje, které mohou významně podpořit kvalitu poskytovaných sociálních služeb na území kraje. Tyto nástroje byly definovány Pracovní skupinou pro kvalitu sociálních služeb v Moravskoslezském kraji.

- **Registrace**

Na základě zákona o sociálních službách, s účinností od 1. 1. 2007 je zřízen Registr poskytovatelů sociálních služeb. Smyslem tohoto zákona je chránit práva a oprávněné zájmy lidí, kteří jsou oslabeni v jejich prosazování, a to z různých důvodů jako je věk, zdravotní postižení, nedostatečně podnětné sociální prostředí, krizová životní situace a mnoho dalších příčin. Zákon vymezuje vedle práv a povinností jednotlivců také práva a povinnosti krajských poboček úřadu práce, obcí, krajů, státu a samozřejmě také poskytovatelů sociálních služeb. V zákoně je také upravena oblast týkající se podmínek výkonu sociální práce, a to ve všech společenských systémech, kde sociální pracovníci

²⁰ K tomuto problému více viz rovněž tabulka č. 2

²¹ *KONCEPCE KVALITY SOCIÁLNÍCH SLUŽEB V MORAVSKOSLEZSKÉM KRAJI: (včetně transformace pobytových sociálních služeb)*. Ostrava, Krajský úřad Moravskoslezského kraje: usnesení Zastupitelstva Moravskoslezského kraje č. 24/2122, 2008.

působí.²² Není-li v §§ 83 a 84 tohoto zákona stanoveno jinak, lze poskytovat sociální služby pouze na základě oprávnění k poskytování sociálních služeb, tzv. registrace. Dle § 85 krajský úřad jako registrující orgán vede registr poskytovatelů sociálních služeb (dále jen "registr"), do kterého zapisuje poskytovatele sociálních služeb, kterým bylo vydáno rozhodnutí o registraci, a právnické a fyzické osoby uvedené v § 84 odst. 1. Žádost o registraci poskytovatelé podávají místně příslušnému krajskému úřadu.

Dlouhodobé cíle v oblasti registrací:

- Zajištění nepodkročitelnosti požadavku na podmínky poskytování sociální služby v souladu s jejím obsahem. Kontrola plnění registračních podmínek je důsledně zaměřená na kvalitu zajištění materiálně technických podmínek a na personální zabezpečení služby tak, aby odpovídaly charakteru poskytované sociální služby a potřebám lidí, kteří je využívají.
- Žadatelé o získání oprávnění k poskytování sociální služby i poskytovatelé sociálních služeb již s udělenou registrací musí kdykoli prokázat, že vytvářejí důstojné prostředí všem, kdo tuto službu využívají.
- Bude vyžadováno, aby nároky na prostředí byly zajištěny v souladu s legislativním rámcem a strategickým dokumentem Koncepce kvality sociálních služeb v Moravskoslezském kraji (včetně transformace pobytových sociálních služeb).
- Dlouhodobě udržitelnými službami v síti sociálních služeb jsou ty, které naplňují nastavené parametry v oblasti materiálně technického zajištění a služby, které dlouhodobě, koncepčně, prokazatelně pracují na změně podmínek poskytování.

Opatření na léta 2015 – 2020

- 7.1.1. Při registraci nových sociálních služeb důsledně posuzovat předkládané materiály, které odrážejí, zda Žádost odpovídá charakteru služby a potřebám osob (*pozn. kterým má být služba poskytována*), kterou chtějí potencionální poskytovatelé zaregistrovat
- 7.1.2. V rámci registrace nových sociálních služeb provádět místní šetření u sociálních služeb pobytového charakteru; současně nastavit systém realizace místních šetření před zahájením poskytování tak, aby bylo možné v dalším období realizovat místní šetření u všech nově registrovaných sociálních služeb
- 7.1.3. V rámci provádění místních šetření prováděných při registraci nových sociálních služeb dbát na kontrolu dodržování daných technických charakteristik České technické normy s názvem Obytné budovy ČSN 73 4301, která doporučuje nejmenší plochy obytných místností v závislosti na velikosti bytu pro ložnici s 1 nebo 2 lůžky a Metodického doporučeného postupu MPSV ČR k transformaci, humanizaci a deinstitucionalizaci služeb sociální péče, ve kterém jsou stanoveny velikosti pokojů pro 1 nebo 2 osoby
- 7.1.4. Při kontrolách registračních podmínek již registrovaných sociálních služeb postupovat dle platné legislativy, kdy, cit.: „Služby sociální péče napomáhají osobám zajistit jejich fyzickou a psychickou soběstačnost, s cílem umožnit jim v nejvyšší možné míře zapojení do běžného života společnosti, a v případech, kdy toto vylučuje jejich stav, zajistit jim důstojné prostředí

²² Registr poskytovatelů sociálních služeb MPSV. [www.mpsv.cz](http://iregistr.mpsv.cz/) [online]. 2014 [cit. 2014-20-05]. Dostupné z: <http://iregistr.mpsv.cz/>

a zacházení. Každý má právo na poskytování služeb sociální péče v nejméně omezujícím prostředí²³.

- 7.1.5. Nastavit systém kontrolní činnosti v oblasti kontroly registračních podmínek
- 7.1.6. V rámci realizované kontrolní činnosti v oblasti kontroly registračních podmínek předávat relevantní zjištěné skutečnosti dalším subjektům a důsledně vyžadovat nápravu uložených opatření
- 7.1.7. Podporovat aktivity, které dlouhodobě, koncepčně, prokazatelně pracují na změně podmínek poskytování směrem k zajištění důstojných podmínek pro uživatele služeb
- 7.1.8. Vyhlašovat dotační programy na podporu zlepšování podmínek poskytovaných sociálních služeb
- 7.1.9. Zajistit informovanost poskytovatelů sociálních služeb v oblasti registrací prostřednictvím zveřejňování informací vztahujících se k této oblasti

- **Standardy kvality sociálních služeb**

Standardy kvality (dále jen „Standardy“) jsou důležitou součástí systému sociálních služeb. Všichni registrovaní poskytovatelé sociálních služeb jsou povinni naplňovat kritéria Standardů v praxi. Standardy vycházejí z hodnot, které jsou definovány především v § 2, zákona o sociálních službách.

Opatření na léta 2015 - 2020

- 7.1.10. V příspěvkových organizacích Moravskoslezského kraje budou nadále podporovány systémové nástroje hodnocení a kontroly ze strany zřizovatele, které vedou k důslednému uplatňování kritérií standardů kvality v praxi

- **Inspekce**

Inspekce poskytování sociálních služeb jsou zaměřeny na kontrolu kvality sociálních služeb a jsou nezastupitelným nástrojem kontroly plnění zákonných povinností, které musí poskytovatel plnit. Inspekční činnost se výrazně zaměřuje na to, jak poskytovatelé řeší nepříznivou sociální situaci, naplňování individuálních potřeb a respektují, chrání a naplňují práva člověka.

Opatření na léta 2015 - 2020

- 7.1.11. Moravskoslezský kraj se aktivně zapojuje do realizace inspekcí kvality na svém území a zohledňuje výstupy z inspekcí v procesu plánování rozvoje sociálních služeb

- **Sociální práce**

Potřeba posilování sociální práce jako záruky kvalitní sociální služby byla identifikována pracovní skupinou pro kvalitu jako jeden z důležitých systémových nástrojů pro zajištění kvality sociálních služeb. Tato potřeba se opírá mj. také o výstupy z realizovaných kontrol v rámci projektu Optimalizace sítě služeb sociální prevence v Moravskoslezském kraji²⁴, z analýzy a výstupů z procesu sebehodnocení kvality poskytovaných sociálních služeb zřizovaných Moravskoslezským krajem (pozn.

²³ Zákon č. 108/ 2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů.(§ 38)

²⁴ K tomuto problému více viz rovněž příloha č. 2

realizace v letech 2011–2014), z účasti na realizovaných inspekcích kvality a zkušeností poskytovatelů a zadavatelů sociálních služeb.

Dlouhodobé cíle v oblasti sociální práce:

- kvalitní sociální služba se opírá o sociální práci, která je zaměřena na dodržování respektu k důstojnosti člověka a naplňování jeho práv, iniciuje kontakt se sociálním prostředím a pracuje s komplexními potřebami člověka,
- poskytovatelé využívají metody sociální práce, které vedou k řešení nepříznivé sociální situace člověka, podporují jeho samostatné rozhodování a setrvání v jeho přirozeném společenském prostředí,
- ve službě efektivně funguje sociální poradenství – řešení se hledá s člověkem, popř., je-li to relevantní, ve spolupráci s jeho blízkými či s pracovníky návazných služeb. Poskytovatelé akcentují ustanovení zákona o sociálních službách, které se týká sociálního poradenství: „Každá osoba má nárok na bezplatné poskytnutí základního sociálního poradenství (§ 37 odst. 2) o možnostech řešení nepříznivé sociální situace nebo jejího předcházení,“

Opatření na léta 2015 - 2020

- 7.1.12. Podporovat aktivity, kdy je sociální práce uplatňována jako operativní reakce na zajištění krizových a mimořádných situací, včetně podpory aktivit, které povedou k vytváření či ověřování nástrojů sociální práce pro řešení nepříznivé sociální situace
- 7.1.13. Podporovat sociální práci, která ovlivní zapojení veřejnosti prostřednictvím široké škály aktivit, např. realizace projektů, organizace různých forem mezirezortních setkávání (kulaté stoly, workshopy, konference aj.), aktivní spolupráce se zadavateli
- 7.1.14. Podporovat sdílení dobré praxe poskytovatelů v rámci celé šíře sociální práce, které bude základem pro multidisciplinární a mezioborovou spolupráci

- **Podpora využívání veřejných zdrojů**

Poskytovatelé sociálních služeb podporují propojení s veřejným životem, aktivně spolupracují s dalšími subjekty – obcemi, úřady, službami, společenskými organizacemi a veřejností. Mají přesah do působnosti různých rezortů, např. zdravotnictví, školství, OSPOD, kultury aj. Poskytovatelé důsledně spolupracují s veřejným sektorem v oblasti bydlení, vzdělávání, zaměstnávání. Poskytovatelé zapojují do své činnosti dobrovolníky.

Opatření na léta 2015 - 2020

- 7.1.15. Podporovat systém vyhledávání, podpory a vzdělávání dobrovolníků v rámci celé šíře sociálních služeb. Tato podpora bude probíhat nejen ve spolupráci s poskytovateli, ale např. i s obcemi, školami, firmami, občanskými sdruženími apod.

- **Vzdělávání**

Systematické vzdělávání významně ovlivňuje kvalitu sociálních služeb. Poskytovatelé mají zavedený provázaný systém vzdělávání zaměstnanců v souladu s obsahem poskytované sociální služby, který reaguje na potřeby uživatelů.

Opatření na léta 2015 - 2020

7.1.16. Podporovat systémově na území kraje zvyšování úrovně odborného poskytování sociálních služeb a sociální práce

- **Dostupné terénní a ambulantní sociální služby**

Žádoucí je zajištění dostupnosti kvalitních terénních a ambulantních služeb jako prevence využívání pobytových služeb. Od těchto služeb se očekává pružnost a zajištění potřeb lidí přímo v terénu, s důrazem na řešení jejich nepříznivé sociální situace. Maximálně je využíván potenciál člověka a jeho okolí ve spolupráci se zadavatelem.

7.2 Deinstitucionalizace sociálních služeb v Moravskoslezském kraji

Žít v ústavu²⁵ není běžné. Nikdo k tomu nesmí být nucen a to ani nedostupností péče a podpory v běžném prostředí. Všichni uživatelé sociálních služeb mají právo volit si místo, kde chtějí žít. Všichni uživatelé sociálních služeb mají právo na podporu zajištění potřeb v přirozeném prostředí. Právo na život v přirozeném prostředí či přímo požadavky deinstitucionalizace jsou součástí právního řádu České republiky. Mezi klíčové dokumenty, které toto právo občanům přiznávají, patří Listina základních práv a svobod, Úmluva o právech osob se zdravotním postižením (konkrétně článek 19 Úmluvy), Úmluva o právech dítěte a zákon o sociálních službách, o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů. Dalšími významnými dokumenty, které se zabývají problematikou deinstitucionalizace jsou Koncepce podpory transformace pobytových sociálních služeb v jiné typy sociálních služeb, poskytovaných v přirozeném prostředí uživatele a podporující sociální začleňování uživatele do společnosti²⁶.

Zahájení procesu transformace v Moravskoslezském kraji je datováno do období přechodu kompetencí a povinností z okresních úřadů na nově vzniklé úřady krajské. Na Moravskoslezský kraj (stejně jako na jiné kraje) byly převedeny zřizovatelské funkce vůči pobytovým ústavním zařízením. Kraj nejprve provedl analýzu stávajícího stavu, tj. zmapoval si stav „nových“ krajských ústavních organizací (vybavenost, infrastruktura, popis klientely, atd.). Vyhodnocení stávajícího stavu přineslo informace o neuspokojivém stavu v mnoha zařízeních, která vykazovala znaky ústavu²⁷ a zároveň bylo podkladem pro vznik „Koncepce sociálních služeb v Moravskoslezském kraji“, která byla přijata v roce 2004.

Moravskoslezský kraj je prvním krajem, který systémově zahájil procesy vedoucí k deinstitucionalizaci a transformaci péče pro lidi se zdravotním postižením na svém území. Principy deinstitucionalizace a transformace má zakotveny ve strategických materiálech, využívá jich při formulaci dotačních titulů. Jedná se o jedno z prioritních témat kraje. Aktivně spolupracuje i s ostatními subjekty v regionu, čehož je příkladem jak organizační struktura krajského plánování sociálních služeb, tak možnost i jiných poskytovatelů než pouze příspěvkových organizací kraje čerpat podporu v rámci individuálních projektů realizovaných krajem (projekty zaměřené přímo na transformaci sociálních

²⁵ K tomuto pojmu více viz rovněž Slovník pojmů

²⁶ Usnesení Vlády ČR č. 127/2007. Možné nalézt zde: <http://racek.vlada.cz/usneseni/usnweb.nsf/web/cs?Open&2007&02-21>

²⁷ K tomuto pojmu více viz rovněž Slovník pojmů

služeb, podpůrně na vzdělávání, práci s kvalitou služeb, plánování rozvoje sociálních služeb). V rámci svého dlouholetého úsilí zrealizoval Moravskoslezský kraj řadu kroků, jež vedly ke zvýšení kvality života lidí s postižením a které zahrnovaly jak transformační, tak i humanizační aktivity. Uvedenému odpovídá skutečnost, že ve všech příspěvkových organizacích zřizovaných Moravskoslezským krajem, které byly vyhodnoceny na základě analýzy pobytových služeb v kraji jako ústavní, již probíhá dříve započatý proces změny. Svě zkušenosti z procesu transformace kraj a jeho zástupci sdílí s dalšími samosprávami a jinými aktéry, podněcuje komunikaci napříč resorty s cílem podpořit myšlenky deinstitucionalizace a promítnout je do praxe.²⁸ Změna ve způsobu poskytování sociálních služeb pobytového charakteru, tj. transformace ústavní péče, představuje náročný úkol, jehož realizace ovlivňuje práva a kvalitu života velkého počtu uživatelů sociálních služeb, kteří jsou občany Moravskoslezského kraje. V širším kontextu se pak jedná o proces, který zasahuje nejen do působnosti kraje, ale má přesah do roviny aktivní sociální politiky, kdy transformace pobytových sociálních služeb je zakotvena jako systémová změna ve Strategii rozvoje Moravskoslezského kraje na léta 2009 – 2020²⁹. Opatření a aktivity pro naplnění dlouhodobých cílů v oblasti deinstitucionalizace definovala Pracovní skupina pro transformaci v Moravskoslezském kraji.

Dlouhodobé cíle deinstitucionalizace:

1. zamezit institucionalizaci dalších lidí;
2. deinstitucionalizovat stávající sociální služby: zrušit ústavy;
3. zajistit dostupnost podpory v -přirozeném prostředí, obci

Podpora procesu deinstitucionalizace v Moravskoslezském kraji v letech 2015 – 2020 bude probíhat prostřednictvím následujících opatření a aktivit:

1. Podpořit zahájení procesu deinstitucionalizace v zařízeních sociálních služeb, která vykazují znaky ústavu, instituce
2. Pokračovat v procesu deinstitucionalizace zařízení sociálních služeb v Moravskoslezském kraji

Aktivity na léta 2015 – 2020:

- 7.2.2.1. Aktivně pracovat s výstupy projektů realizovaných v kraji, které jsou zaměřeny na podporu procesu transformace pobytových sociálních služeb
- 7.2.2.2. Podporovat komunikaci s odbornou i laickou veřejností a otevírat témata související s deinstitucionalizací, realizovat diskuzní fóra, workshopy a semináře, kde jsou tato témata otevírána
- 7.2.2.3. Zajišťovat komunikaci s veřejností – zveřejňovat informace o důvodech a přínosech deinstitucionalizace a transformace sociálních služeb, o tom, jak a do kdy se uskuteční.

²⁸ S využitím Doporučení Moravskoslezskému kraji k transformaci ústavní péče v péči komunitní (MPSV 2013)

²⁹ Strategie rozvoje Moravskoslezského kraje na léta 2009 – 2020, globální cíl 3: Soudružná společnost – kvalitní zdravotnictví, cílené sociální služby a úspěšný boj proti chudobě; cíl 3. 4 Transformovat pobytové sociální služby do moderních forem poskytování pomoci a podpory

Klíčové informace by měly být předávány srozumitelnou formou ve zjednodušeném čtení (rozhodnutí o transformaci, část plánu rozvoje sociálních služeb)

- 7.2.2.4. Posilovat komunikaci mezi rezorty, kterých se deinstitucionalizace týká (především školství, zdravotnictví ad.)
- 7.2.2.5. Spolupracovat s klíčovými aktéry při prosazování, plánování a realizaci změny, která povede k podpoře občanů v běžném prostředí
- 7.2.2.6. Prostřednictvím spolupráce a metodické podpory obcí zapojených do procesu plánování podporovat aktivity, které jsou zaměřené na možnosti využití všech dostupných zdrojů v obci
- 7.2.2.7. Podporovat služby, které umožní lidem, kteří ve svém životě potřebují podporu dalšího člověka, zůstat v jejich přirozeném prostředí, domácnosti. Především služby terénní a ambulantní

3. Přednostně řešit situaci dětí umístěných v ústavních službách

Aktivity na léta 2015 – 2020:

- 7.2.3.1. Podporovat aktivity, které povedou ke změnám v poskytování pobytových sociálních služeb, které jsou zaměřené na děti
- 7.2.3.2. Zajistit aktivní podporu různých forem náhradní rodinné péče pro všechny děti, které žijí v ústavních zařízeních
- 7.2.3.3. Podporovat služby a aktivity určené na podporu rodinám, které jsou ohrožené vyloučením a nepříznivou sociální situací, která má vliv na setrvání dítěte v rodině. Podporovat aktivity sdílené a neformální péče a aktivity pro posílení rodičovských, vztahových, rodinných kompetencí
- 7.2.3.4. Pokračovat v aktivní meziresortní spolupráci v dané oblasti mj. prostřednictvím pravidelné činnosti pracovní skupiny pro transformaci péče o děti v Moravskoslezském kraji, která je nedílnou součástí procesu plánování v kraji
- 7.2.3.5. Přenášet informace a podněty z procesu deinstitucionalizace péče o děti do Poradního sboru hejtmána kraje pro sociálně právní ochranu dětí

4. Podporovat pečující osoby

Aktivity na léta 2015 – 2020:

- 7.2.4.1. Mapovat potřeby pečujících osob a plánovat jejich podporu s cílem umožnit lidem, kteří potřebují podporu a péči druhé osoby, žít v přirozeném prostředí
- 7.2.4.2. Podporovat rozvoj aktivit a služeb, které umožní nejen podporu uživatelů služeb, ale také osob pečujících
- 7.2.4.3. V rámci spolupráce s obcemi při procesu plánování služeb a v návaznosti na metodickou podporu obcí v této oblasti, učinit z osob pečujících o své blízké v domácnosti jednu

z klíčových skupin v rámci komunitního plánování již na úrovni obcí, případně i na úrovni kraje

7.3 Sociální práce na obcích

V procesu plánování sociálních služeb je hlavním záměrem, aby poskytované sociální služby byly kvalitní, dostupné, efektivní a aby reagovaly na skutečné potřeby občanů. Znalost potřeb lidí na území obce je významným podkladem pro tvorbu strategických plánů a vizí, prostřednictvím které je možné předvídat a preventivně řešit možné situace v daném území. Relevantní informace o potřebách obyvatel obce jsou jedním ze stěžejních podkladů pro plánování služeb. Zásadní premisou při zjišťování potřeb občanů je, že jen oni sami jsou schopni vystihnout svou potřebu, svůj problém. Ostatní aktéři (poskytovatelé služeb, pečující osoby, sociální pracovníci obcí aj.), budou vždy jen prostředníci a zprostředkovatelé, (byť velmi cenní)³⁰. Působnost při zajišťování sociálních služeb je dána také obcím a obcím s rozšířenou působností, přičemž rozsah stanoví zákon o sociálních službách. Tento právní předpis současně konkrétně stanoví další povinnosti obcí, jako například zjišťování potřeb, zajišťování dostupnosti informací o možnostech a způsobech poskytování sociálních služeb, spolupráci s dalšími obcemi, kraji a poskytovateli ad. Také zákon č. 128/2000 Sb., o obcích, v platném znění v § 35 mj. stanoví, že obec ve svém územním obvodu dále pečuje v souladu s místními předpoklady a s místními zvyklostmi o vytváření podmínek pro rozvoj sociální péče a pro uspokojování potřeb svých občanů.

Pro efektivní a kvalitní proces plánování a následného financování sociálních služeb v Moravskoslezském kraji je zapojení obcí nezbytným předpokladem. Obce budou v následujícím plánovacím období let 2015 – 2020 významným partnerem kraje při vytváření dostupné, efektivní a kvalitní sítě sociálních služeb. Jedná se přitom nejen o jejich nezpochybnitelnou zadavatelskou roli, ale také o možnost obcí přímo ovlivnit ve spolupráci s dalšími veřejnými službami nepříznivou sociální situaci občanů a zapojit se tak do jejího řešení. Základním předpokladem přitom je, že sociální služba je člověku poskytnuta, pokud se nachází v nepříznivé sociální situaci, kterou nelze řešit jinými, běžně dostupnými formálními i neformálními zdroji, přičemž je poskytována na dobu nezbytně nutnou a v rozsahu, který odpovídá skutečně zjištěným potřebám, a který reflektuje potenciál člověka.

Důležitou součástí poskytování podpory a pomoci je sociální práce a poradenství jako součást systémového pojetí sociální ochrany poskytované občanům. Výkon sociální práce a poradenství, který je realizován jako činnost obce v rámci výkonu přenesené působnosti, je nezbytnou součástí tohoto pojetí. Důraz na systémové propojení a spolupráci poskytovatelů sociálních služeb, uživatelů sociálních služeb a jejich zástupců, zadavatele a činností vykonávaných v rámci sociální práce na obcích je jedním z předpokladů naplnění potřeb v procesu plánování.

Dlouhodobé cíle spolupráce s obcemi v procesu plánování rozvoje sociálních služeb:

1. obce v Moravskoslezském kraji jsou aktivně zapojeny do procesu plánování rozvoje sociálních služeb,

³⁰ „Návod pro obce při zjišťování potřeb“, pracovní skupina pro kvalitu poskytovaných sociálních služeb v Moravskoslezském kraji, Ostrava, 2013

2. sociální práce na obcích je v návaznosti na proces plánování rozvoje sociálních služeb realizována v souladu se zásadami sociálního začleňování a předcházení nepříznivé sociální situaci,
3. spolupráce s obcemi je realizována v souladu se zásadami procesu plánování danými v tomto plánu rozvoje sociálních služeb.

Podpora sociální práce obcí v návaznosti na střednědobé plánování rozvoje sociálních služeb v Moravskoslezském kraji v letech 2015 – 2020 bude probíhat prostřednictvím následujících opatření a aktivit:

1. Podporovat zahájení procesu plánování v obcích s obecním úřadem, který bude realizován například ve spolupráci s obcemi s pověřeným obecním úřadem, nebo v rámci dalších uskupení (mikroregiony, místní akční skupiny, svazky ad.)

- 7.3.1.1. Spolupracovat s obcemi s obecním úřadem prostřednictvím zapojení a účasti v rámci aktivit osvětového, informačního a metodického charakteru na místní úrovni
- 7.3.1.2. Podporovat předávání informací a vést jednání s obcemi s obecním úřadem, které hodlají zahájit proces plánování
- 7.3.1.3. Podporovat aktivity, které otevřou spolupráci obcí s pověřeným obecním úřadem a obecním úřadem, včetně spolupráce obcí sdružených v rámci dalších uskupení (mikroregiony, místní akční skupiny, svazky ad.)
- 7.3.1.4. Prostřednictvím cílených aktivit zajišťovat metodickou a vzdělávací podporu obcí s obecním úřadem, které projeví zájem o zapojení do procesu plánování

2. Systematicky spolupracovat s obcemi v procesu plánování rozvoje sociálních služeb v Moravskoslezském kraji

- 7.3.2.1. Prostřednictvím fungování pracovní skupiny obcí zajišťovat vzájemný přenos informací, metodickou podporu, včetně setkávání se zástupci samospráv k problematice plánování sociálních služeb v kraji
- 7.3.2.2. V rámci spolupráce s obcemi při procesu plánování služeb a v návaznosti na metodickou podporu obcí v této oblasti, učinit z osob pečujících o své blízké v domácnosti jednu z klíčových skupin v rámci komunitního plánování obcí
- 7.3.2.3. Podporovat obce v rámci metodické podpory v aktivitách, které umožní významnější zapojení uživatelů sociálních služeb a zástupců cílových skupin do procesu plánování
- 7.3.2.4. Pracovat se zjištěními v rámci pracovní skupiny obcí a tato dále přenášet do procesu plánování napříč dalšími skupinami s důrazem na aktivitu obcí
- 7.3.2.5. Prostřednictvím cílených aktivit zajišťovat metodickou a vzdělávací podporu obcí v procesu plánování
- 7.3.2.6. Spolupracovat s obcemi v procesu vyjednávání veřejného závazku obcí, informovat obce o záměrech, postupu a výstupech tohoto procesu
- 7.3.2.7. Spolupracovat s obcemi na základě principu partnerské spolupráce

3. Metodicky podporovat a informovat obce v oblasti výkonu sociální práce

- 7.3.3.1. Podporovat v rámci metodického vedení obcí propojování výkonu sociální práce v terénu s mapováním a zjišťováním potřeb v území (možnosti spolupráce, příklady dobré praxe v mapování potřeb ad.)
- 7.3.3.2. Otevírat diskusi a přinášet podněty pro propojení činností sociální práce obcí, procesu plánování sociálních služeb a práce poskytovatelů sociálních služeb s ohledem na kvalitu a efektivitu výkonu sociální práce. Podporovat a prostřednictvím cílených aktivit zajišťovat metodickou a vzdělávací podporu obcí v této oblasti
- 7.3.3.3. Podporovat a prostřednictvím cílených aktivit zajišťovat metodickou a vzdělávací podporu obcí v oblasti institutu veřejného opatrovnictví s přesahem na spolupráci v rámci činností sociální práce a sociálních služeb s ohledem na kvalitu výkonu sociální práce v této oblasti
- 7.3.3.4. Prostřednictvím vzdělávacích a metodických aktivit podporovat a zkvalitňovat spolupráci obcí a všech zainteresovaných subjektů, které vstupují do výkonu sociálně právní ochrany dětí
- 7.3.3.5. Prostřednictvím vzdělávacích a metodických aktivit podporovat a zkvalitňovat spolupráci obcí a všech zainteresovaných subjektů, které vstupují do řešení situace osob, které jsou sociálně vyloučené nebo ohrožené sociálním vyloučením, které se navrací z výkonu trestu či jiných ústavních zařízení, a které nemají adekvátní sociální a rodinné zázemí
- 7.3.3.6. Podporovat v rámci metodického vedení obcí propojování výkonu sociální práce v terénu s mapováním a zjišťováním potřeb v území obcí, pokud se týká potřeb bydlení a služeb, které mohou podpořit sociální kompetence vedoucí k udržení si bydlení.

8 Základní charakteristika Moravskoslezského kraje

Moravskoslezský kraj leží na severovýchodě České republiky a je jednou z okrajových částí republiky. Na severu a východě hraničí s polskými vojvodstvími – Slezským a Opolským, na jihovýchodě se slovenským Žilinským krajem. V rámci krajského uspořádání je lemován Olomouckým krajem a na jihu krátce hraničí s krajem Zlínským. V kraji nacházíme čtyři euroregiony – Beskydy, Praděd, Silesia a Těšínské Slezsko. Geograficky se jedná o velice rozmanitý region. Ze západu je sevřen masívem Hrubého Jeseníku s nejvyšším vrcholem kraje a celé Moravy horou Praděd. Hornatina postupně přechází do nízkého Jeseníku a Oderských vrchů. Střední část kraje je charakteristická hustě osídleným nížinatým terénem Opavské nížiny, Ostravské pánve a Moravské brány. Směrem na jihovýchod krajina opět získává horský charakter a kulminuje hřbety Beskyd s nejvyšším vrcholem Lysou horou.

Od 19. století kraj patřil, a také v současnosti patří, mezi nejdůležitější průmyslové regiony střední Evropy. Jeho zaměření hospodářské činnosti – odvětvová struktura – však dnes přináší nemalé problémy související s restrukturalizací tohoto regionu, s řešením sociálních problémů spojených zejména s vyšší nezaměstnaností.

Územně je Moravskoslezský kraj vymezen šesti okresy – Bruntál, Frýdek-Místek, Karviná, Nový Jičín, Opava a Ostrava-město a je rozdělen na 22 správních obvodů obcí s rozšířenou působností, do kterých spadá celkem 300 obcí, z toho je 42 měst. Svou rozlohou 5 427 km² zaujímá 6,9 % území celé České republiky a řadí se tak na 6. místo mezi všemi kraji (Statistická ročenka MSK 2013).

Obrázek 5 Administrativní členění Moravskoslezského kraje

Zdroj: Český statistický úřad, *Statistická ročenka MSK 2013*, Ostrava, 2013

8.1 Obyvatelstvo

Moravskoslezský kraj (dále také „MSK“) je počtem přes 1 221 832 obyvatel **třetí** nejlidnatější v České republice (nejvíce obyvatel má Středočeský kraj a Hlavní město Praha), se svými 300 obcemi však patří k regionům s nejmenším počtem sídel. Tomu odpovídá i hustota osídlení 226 obyvatel na km², přičemž týž údaj pro celou ČR je 133 obyvatel na km². Průměrná rozloha katastru obce činí 18,1 km² a je druhá největší v republice.

Skladba a počet obyvatelstva

Největší počet obyvatel byl k 31. 12. 2013 zaznamenán v okrese Ostrava, a to u všech věkových kategorií i pohlaví. Okres Bruntál je se svými 95 172 obyvateli nejméně lidnatým okresem kraje. Průměrný věk obyvatelstva Moravskoslezského kraje je cca 41 let, přičemž dle statistických zjištění³¹, se ženy se dožívají vyššího věku než muži. Blíže viz tabulka č. 9 (pozn. okresy jsou řazeny vzestupně).

Tabulka 10 Skladba a počet obyvatel dle okresů MSK

	Moravskoslezský kraj	v tom okresy					
		Bruntál	Nový Jičín	Opava	Frydek-Místek	Karviná	Ostrava-město
Počet obyvatel k 31. 12. 2013	1 221 832	95 172	151 899	177 010	212 537	258 340	326 874
v tom: muži	598 271	46 990	74 818	86 760	104 641	126 689	158 373
Ženy	623 561	48 182	77 081	90 250	107 896	131 651	168 501
v tom ve věku k 31. 12. 2012							
0–14	178 845	13 983	23 113	26 526	31 707	36 544	46 972
15–64	846 615	66 788	104 988	122 418	146 619	180 644	225 158
65 a více	201 142	15 102	23 859	28 135	34 122	43 731	56 193
Průměrný věk	41,2	41,1	40,6	41	41	41,6	41,5
muži	39,6	39,6	39,1	39,4	39,5	40	39,8
ženy	42,7	42,6	42	42,5	42,4	43,1	43,2
Index stáří (65+ / 0–14)	112,5	108	103,2	106,1	107,6	119,7	119,6
muži	87,8	85,3	82,2	82,1	85,3	92,8	92,5
ženy	138,3	132,3	125,1	131,5	130,8	147,7	148

Zdroj: Český statistický úřad, *Statistická ročenka MSK 2013*, Ostrava, 2013; Český statistický úřad, *Statistický bulletin Moravskoslezského kraje 2014*, 1 - 4. čtvrtletí 2013, Ostrava, 2014

V rámci správních obvodů obce s rozšířenou působností (dále také „SO ORP“) v Moravskoslezském kraji má **Ostrava** ve všech věkových kategoriích **nejvyšší počet obyvatel**. Český Těšín má nejmenší rozlohu, avšak nepatří mezi nejméně lidnaté správní obvody v kraji. Tím je Vítkov a to u všech věkových kategorií. Ze Sčítání lidu, domů a bytů v letech 1980 - 2011 lze vysledovat úbytek obyvatelstva, a to hlavně ve větších správních obvodech obcí s rozšířenou působností (Statistická ročenka MSK 2013).

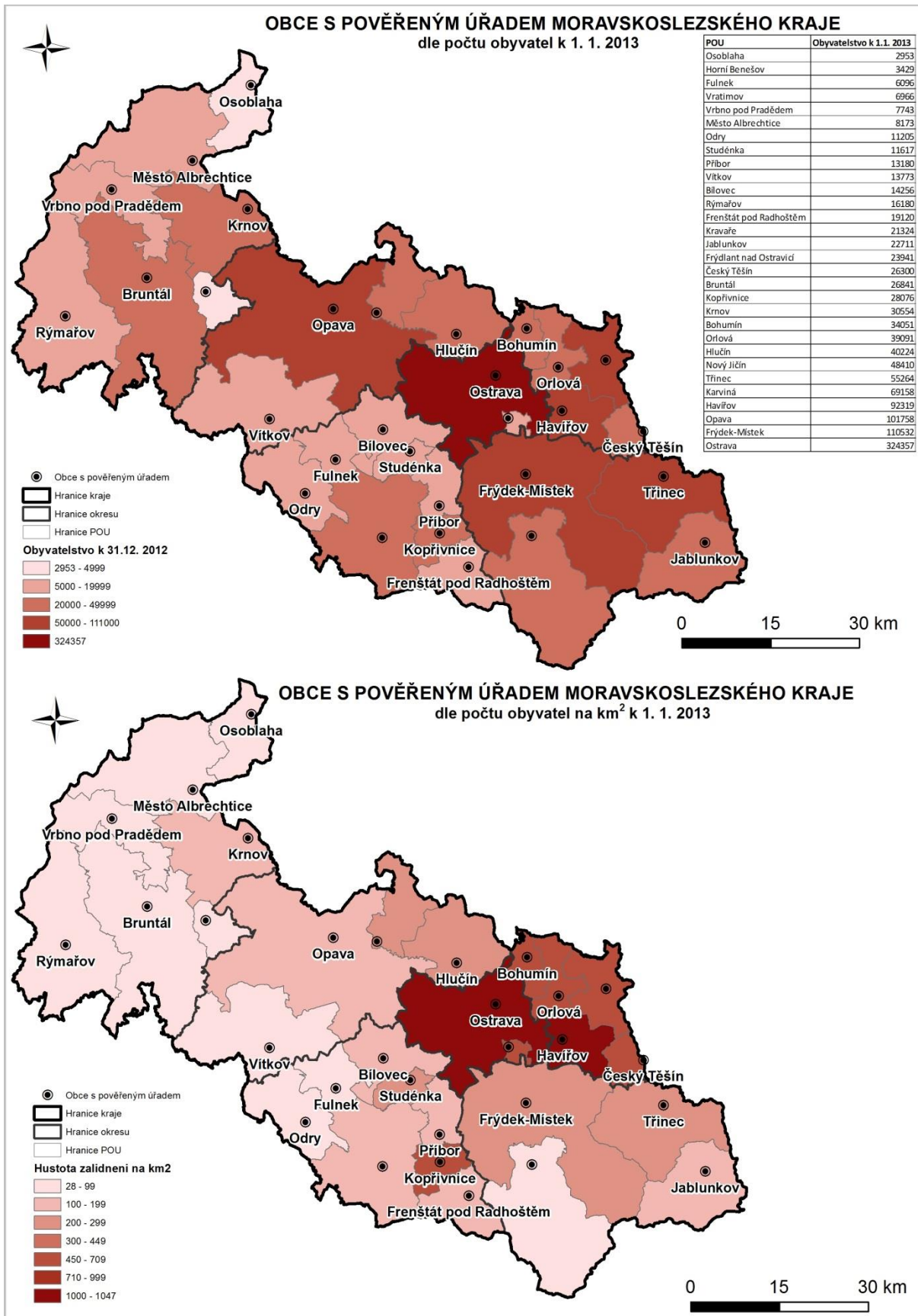
V České republice je největší počet obcí velikostní kategorie 200 - 499 obyvatel, přičemž v této kategorii se Moravskoslezský kraj zcela odlišuje, kdy **téměř 60 % obyvatel žije ve městech nad**

³¹ Statistická ročenka MSK 2013, Statistický bulletin MSK 2014

20 tisíc obyvatel. Naopak v obcích do 499 obyvatel bydlí jen necelá 2 % obyvatel. V krajské metropoli Ostravě žije téměř 300 tis. obyvatel, tj. zhruba čtvrtina obyvatel kraje. Dalšími velkými městy s počtem obyvatel nad 50 tisíc jsou Havířov, Karviná, Frýdek-Místek a Opava. V současné době nejsilněji ovlivňuje strukturu osídlení příslušnost obcí k Ostravské aglomeraci, kde se koncentruje většina sociálních i ekonomických aktivit v kraji. Ačkoli se rozkládá pouze na 40 % rozlohy kraje, žije v ní 81 % obyvatel a je zde lokalizováno 87% pracovních míst (Územně analytické podklady Moravskoslezského kraje, 2013).

Koncentrace obyvatel ve větších aglomeracích, které jsou převážně průmyslového charakteru, má vliv nejen na skladbu obyvatelstva, ale také na kumulaci výskytu jednotlivých sociálních jevů a potřeb, které souvisí s plánováním a rozvojem sociálních služeb jako reakcí na dané podmínky. Stejně tak je zřejmé, že proces plánování a rozvoje sociálních služeb ovlivňuje nižší hustota osídlení na poměrně velkém, hornatém a dopravně méně přístupném západním území kraje (Územně analytické podklady Moravskoslezského kraje, 2013). Srovnání hustoty osídlení a rozlohy území obcí s pověřeným obecním úřadem lze vysledovat prostřednictvím obrázku č. 6.

Obrazek 6 Srovnání hustoty osídlení a rozlohy území obcí s pověřeným obecním úřadem

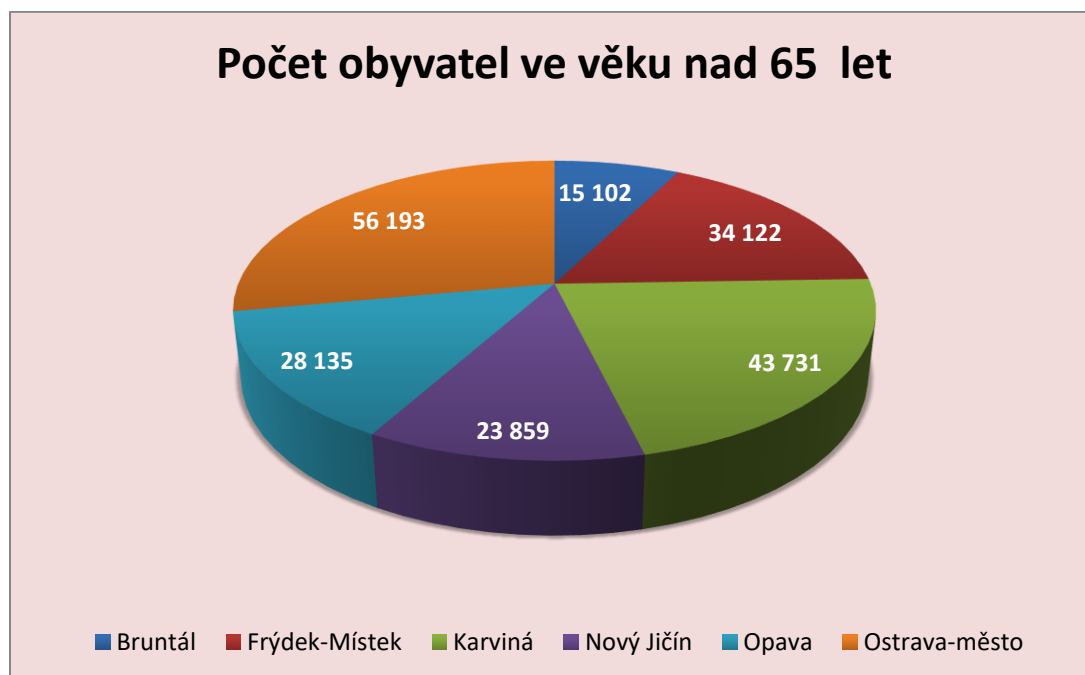

8.2 Další demografická data a jevy, které ovlivňují plánování a rozvoj sociálních služeb

8.2.1 Stárnutí populace a úbytek obyvatel

Stárnutí populace a úbytek obyvatel patří mezi demografické problémy, se kterými se potýká nejen Moravskoslezský kraj, ale také celá Česká republika a řada evropských zemí. Hlavní příčinou tohoto stavu je zejména snižující se porodnost, snižování úmrtnosti a prodlužující se délka života, což má za následek zvyšování podílu starších osob v populaci. V této souvislosti lze zaznamenat vyšší nároky na systém důchodového pojištění, na zdravotní a sociální péči a na zajištění odpovídajícího bydlení. Starší lidé se častěji ocitají v nepříznivé sociální situaci³². Nepříznivý trend populačního vývoje většiny velkých měst v kraji je mnohdy způsoben například útlumem odvětví těžkého průmyslu (Frýdek-Místek, Karviná). Z dalších faktorů lze uvést stav životního prostředí v těchto městech, který stále významněji ovlivňuje jejich sídelní atraktivitu. Úbytek obyvatelstva v obcích především západní části Moravskoslezského kraje má řadu příčin. Vedle omezené nabídky pracovních míst v důsledku útlumu neefektivních hospodářských aktivit v rámci procesu ekonomické transformace a zastavení státem dotované výstavby bytů je to zejména zhoršená dopravní dostupnost přirozených spádových center včetně krajského města (Územně analytické podklady Moravskoslezského kraje, 2013). Mezikrajskou migrací ztratil MSK v posledních 20 letech 41 353 obyvatel. Nejvýraznější rozdíl je v posledních pěti letech, kdy kraj ztratil 14 510 obyvatel. Z celkového počtu obyvatel Moravskoslezského kraje (1 226 602) je 201 142 osob v důchodovém věku a jejich počet bude v budoucích letech narůstat (Statistická ročenka MSK 2013). Graf č. 1 dokumentuje počet osob ve věku 65 let a více v jednotlivých okresech kraje k 31. 12. 2012. Nejvíce obyvatel ve věku nad 65 let žilo v okrese Karviná.

Graf 1 Počet obyvatel ve věku nad 65 let v MSK

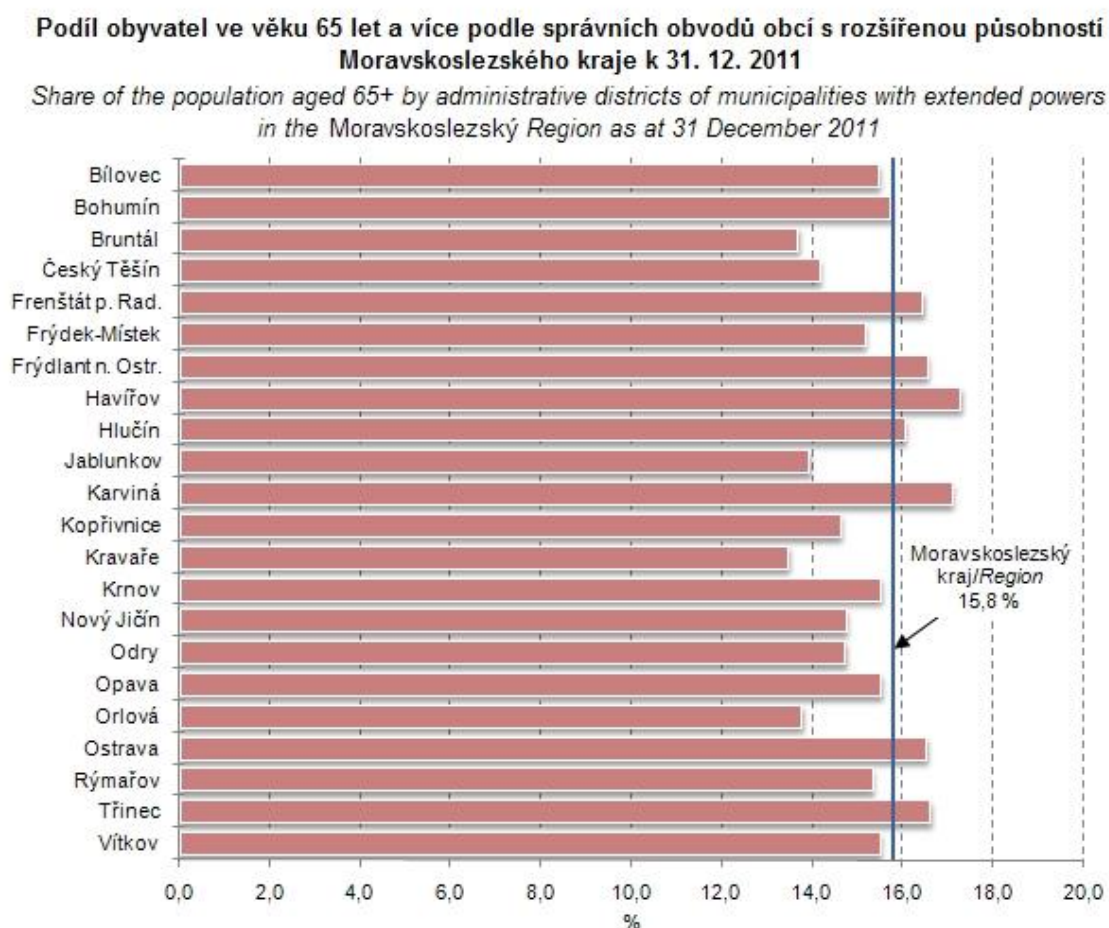

Zdroj: Český statistický úřad, *Statistická ročenka MSK 2013*, Ostrava, 2013

³² K tomuto problému více viz Slovník pojmů

Největší podíl osob ve věku 65 let a více zaznamenávají obce s rozšířenou působností Ostrava, Karviná, Havířov, Třinec a Frýdlant nad Ostravicí. Z geografického hlediska nelze lokalizovat výraznou koncentraci obcí s vysokým podílem starší složky populace v rámci Moravskoslezského kraje (Územně analytické podklady Moravskoslezského kraje, 2013). Graf č. 2 dokumentuje v % podíly počtu obyvatel starších 65 let, k celkovému počtu obyvatel správních obvodů jednotlivých obcí s rozšířenou působností.

Graf 2 Podíl obyvatel ve věku 65 let a více podle správních obvodů ORP MSK

Zdroj: Český statistický úřad, *Statistická ročenka MSK 2013*, Ostrava, 2013

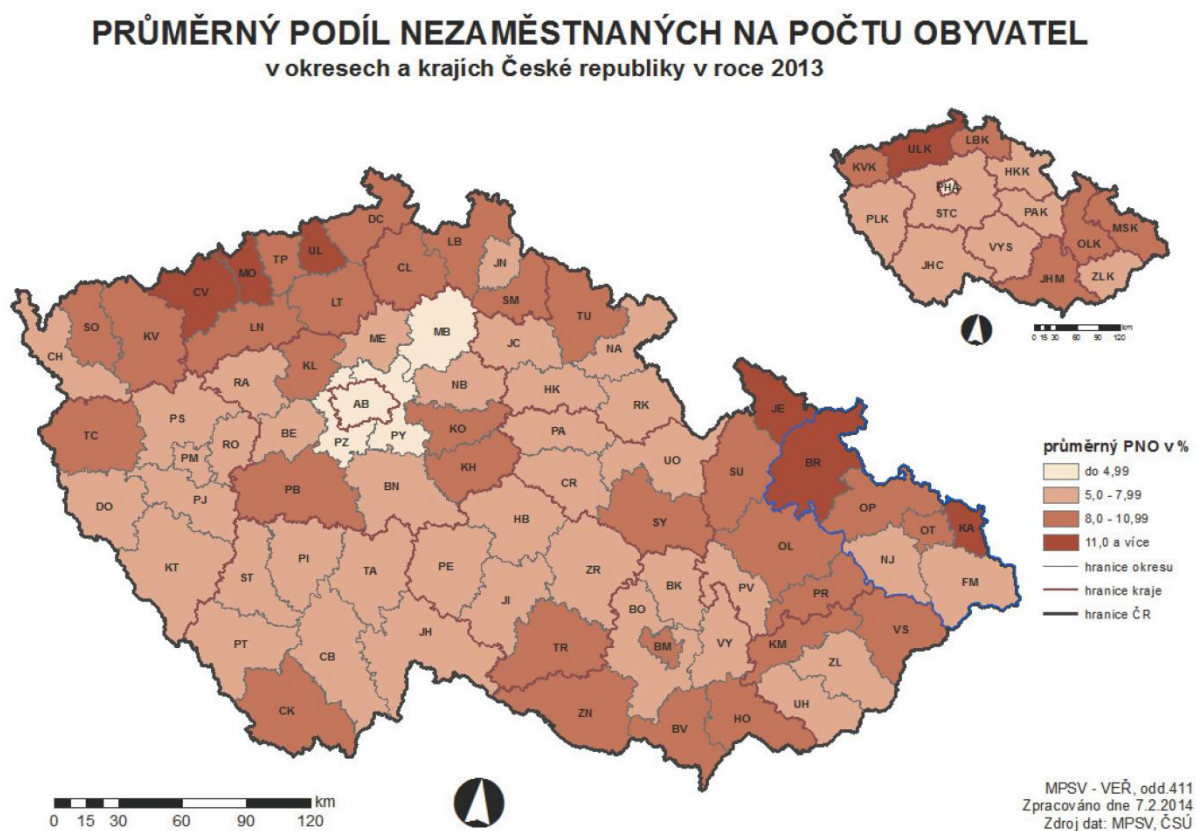
8.2.2 Nezaměstnanost

Nezaměstnanost se stala v posledních dvaceti letech v České republice aktuálním problémem. Vzniká nesoulad nabídky a poptávky, kdy velká část obyvatel nemůže najít uplatnění na trhu práce, a čím se doba hledání práce prodlužuje, tím se problém nezaměstnanosti stává závažnějším. Lidé se dostávají do nepříznivé sociální situace a hrozí jim sociální vyloučení. Přechodný pokles nezaměstnanosti v roce 2011 v důsledku mírného oživení ekonomiky vystřídal v roce 2012 její nárůst, který pokračoval také v roce 2013. **Průměrný podíl nezaměstnaných osob** (tj. počet dosažitelných uchazečů o zaměstnání ve věku 15 – 64 let k obyvatelstvu stejného věku, který počínaje lednem 2013 nahradil míru registrované nezaměstnanosti) za celý rok vzrostl na 7,7 % a byl ve srovnání s rokem 2012 (6,8 %) vyšší (Statistická ročenka trhu práce v ČR 2013). Nejintenzivnější nárůst nezaměstnaných v Moravskoslezském kraji byl spojen se změnou společenského uspořádání v devadesátých letech,

vrchol počtu registrovaných osob dosáhl v únoru 2004, kdy byl jejich počet nejvyšší za celé období, kdy je vedena evidence nezaměstnaných (1990) a dosáhl 110 792 osob. Po roce 2004 míra nezaměstnanosti začala klesat a už v 2008 byl počet registrovaných uchazečů téměř o 50 % nižší a dosáhl tak nejnižší hodnoty. Vlivem celosvětové krize od roku 2008 opět míra nezaměstnanosti začala stoupat a dopad krize je dodnes patrný ve všech oblastech hospodářství. I když v roce 2011 česká ekonomika mírně rostla, v oblasti zaměstnanosti se to nepromítlo (Územně analytické podklady Moravskoslezského kraje, 2013).

Z obrázku č. 7 je zřejmé, že nejnižší nezaměstnanost je v severozápadní části prstence satelitních sídel kolem Ostravy, dále v okolí Opavy, Nového Jičína a Frýdku-Místku. **Nejvyšší podíl nezaměstnaných na počtu obyvatel** vykazuje velká část obcí a měst západní a jihozápadní části kraje - Osoblažsko, Bruntálsko, jih Rýmařovska, Vítkovsko a přilehlé obce Opavy.

Obrázek 7 Průměrný podíl nezaměstnaných na počtu obyvatel

Zdroj: MPSV ČR, *Statistická ročenka trhu práce v ČR 2013*, Praha, 2014; ISBN: 978-80-7421-073-0

- **Míra nezaměstnanosti v návaznosti na vzdělání a věk**

Důležitými faktory, které mají vliv na počet nezaměstnaných osob, jsou vzdělání a věková struktura nezaměstnaných. Moravskoslezský kraj je vybaven širokým systémem školního vzdělávání.³³ Vzdělanostní skladba obyvatelstva kraje přesto není příznivá a je svým způsobem odrazem skladby ekonomické základny s vysokým zastoupením odvětví těžby paliv a těžkého průmyslu s nižšími nároky na úroveň vzdělání danou i vysokým podílem dělnických profesí, většinou vyučených bez maturity. Tato vzdělanostní skladba obyvatelstva je typická pro všechna území s dominujícím těžkým

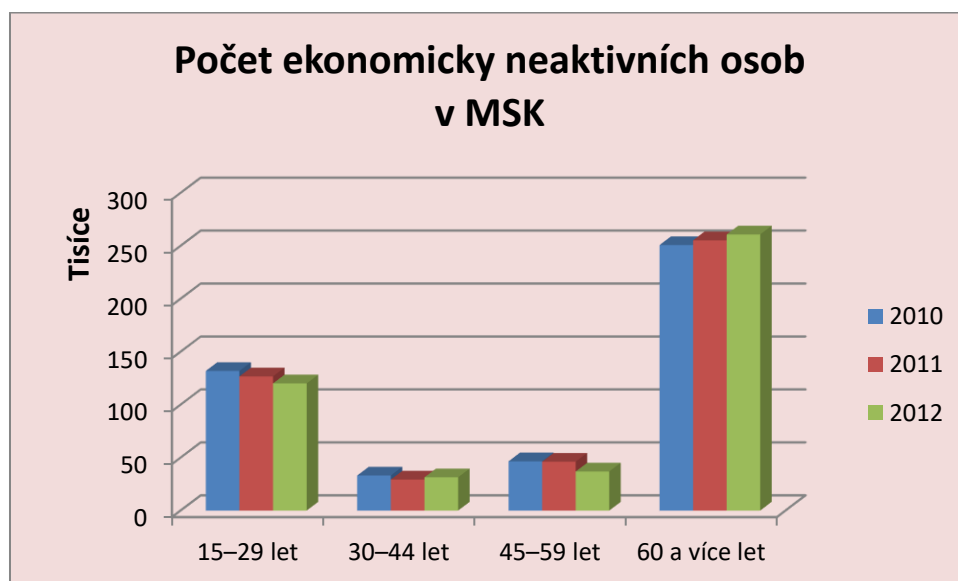
³³ 444 ZŠ, 142 SŠ (z toho 44 gymnázií), 2 konzervatoře, 13 VOŠ, 5 VŠ

průmyslem. Nejvíce **zaměstnaných** osob v Moravskoslezském kraji je ve věku 30 - 44 let, středního vzdělání bez maturity (Statistická ročenka trhu práce v ČR 2012).

Na Bruntálsku a Krnovsku je situace zcela specifická. V regionu je nižší podíl pracovních míst vyžadujících vyšší kvalifikaci a tak dochází k dlouhodobé konzervaci uvedeného nepříznivého stavu. Celá západní část kraje je negativně ovlivněna i nižší hustotou zalidnění a tím i řidší sítí měst jako středisek vzdělanosti. Vysoký podíl mládeže musí za vzděláním dojíždět a bydlet přechodně v místech se zastoupením škol a nést z toho vyplývající finanční nároky (Územně analytické podklady Moravskoslezského kraje, 2013).

Na celkovém počtu registrovaných uchazečů o zaměstnání se značnou měrou podíleli starší lidé. Podíl osob starších 50 let na celkovém počtu uchazečů o zaměstnání ve srovnání s koncem roku 2012 meziročně vzrostl z 26,5 % na 27,2 % (především nárůstem počtu osob starších 55 let). Naopak zastoupení mladých do 25 let v celkovém počtu uchazečů o zaměstnání se meziročně snížilo z 18,1 % na 16,8 %. Trvalým problémem zůstává umísťování uchazečů s nižším vzděláním, podíl uchazečů bez vzdělání a se základním vzděláním se k 31. 12. 2013 meziročně nezměnil a činil 27,5 % z celkového počtu uchazečů. Podíl vyučených, nejpočetnější kategorie z hlediska dosaženého vzdělání, klesl ze 41,0 % na 40,4 %. Mírně vzrostlo zastoupení uchazečů o zaměstnání s maturitou a s vysokoškolským vzděláním (Statistická ročenka trhu práce v ČR 2013). Nejvíce ekonomicky neaktivních jedinců sledujeme v rozmezí let 15 - 29, a 60 a více let – viz graf č. 3.

Graf 3 Počet ekonomicky neaktivních osob v MSK

Zdroj: Český statistický úřad, Statistická ročenka MSK 2013, Ostrava, 2013;

V Moravskoslezském kraji je nejvíce evidovaných uchazečů o zaměstnání v okresech Ostrava a Karviná. Ukazatel počtu uchazečů o zaměstnání na 1 volné pracovní místo se v ČR v roce 2013 oproti roku 2012 zvýšil, trh práce je stále poznamenán slabým výkonem ekonomiky, zaměstnavatelé nevytvářejí dostatečný počet pracovních míst. Na trhu práce tak nadále převládá nabídka pracovní síly nad poptávkou po ní (Statistická ročenka trhu práce v ČR 2013). V Moravskoslezském kraji je nejvíce volných pracovních míst v okrese Ostrava, nejméně v okrese Karviná a v okrese Bruntál. Největší počet uchazečů na 1 volné pracovní místo má tedy okres Karviná a Bruntál, nejméně

Nový Jičín. Nejlepší poměr počtu volných pracovních míst a počtu obyvatel je na Ostravsku, následuje Frýdecko-Místecko, Novojičínsko, Opavsko a Třinecko. Nejhorší situace je na Krnovsku a druhá nejhorší na Bruntálsku (následuje Osoblaha a Vítkov) – více viz tabulka č. 10.

Tabulka 11 Nezaměstnanost dle okresů MSK

Okresy	Evidovaní uchazeči o zaměstnání	Počet volných pracovních míst	Počet uchazečů na 1 volné pracovní místo
Ostrava	26 193	629	41,6
Frýdek-Místek	11 345	501	22,6
Opava	11 214	307	36,5
Bruntál	9 741	146	66,7
Karviná	22 811	282	80,9
Nový Jičín	8 672	415	20,9

Zdroj: MPSV ČR, *Statistická ročenka trhu práce v ČR 2013*, Praha, 2014; ISBN: 978-80-7421-073-0

- **Dlouhodobá nezaměstnanost**

Největším problémem v oblasti politiky zaměstnanosti je dlouhodobá nezaměstnanost. Nese s sebou řadu negativních důsledků dopadajících jak na psychiku člověka, kdy je problém pro nezaměstnané se znovu začlenit na trh práce, tak pro stát, kde zařazení dlouhodobě nezaměstnaného člověka je mnohonásobně náročnější. Dlouhodobá nezaměstnanost má pro každého člověka značné sociální důsledky. Každý z nás si v průběhu svého života vytváří určitý žebříček hodnot. K základním životním hodnotám počítáme zpravidla zdraví, blahobyt, uznání, rodinné štěstí, zajímavou práci apod. Jde v podstatě o různé aspekty života. Dlouhodobá nezaměstnanost je jednou z hlavních příčin sociálního vyloučení, které má vliv na život jednotlivce, rodin a celé společnosti. Dle Vágnerové (2000) je postoj společnosti k nezaměstnaným negativní a na nezaměstnanost je nahlíženo jako na zahálku a je odsuzována jako nežádoucí chování. Toto hodnocení vychází z faktu, že v evropské kultuře přetrvává vysoká hodnota práce.

Skupinami, které jsou nejvíce ohroženy dlouhodobou nezaměstnaností, jsou dle statistických zjištění³⁴ především starší lidé ve věku nad 50 let (*pozn. viz zjištění uvedená v kap. výše*), lidé se zdravotním postižením, lidé ve věku 15 - 24 let, lidé s nízkým vzděláním, imigranti, Romové atd. Počet dlouhodobě nezaměstnaných³⁵ osob v České republice vzrostl z 192,2 tis. na konci roku 2012 na 237,0 tis. k 31. 12. 2013 a vzrostla také průměrná délka evidence těch uchazečů, kteří byli v evidenci ÚP ČR, a to na 563 dní, zatímco před rokem činila 517 dní (*Statistická ročenka trhu práce v ČR 2013*). Moravskoslezský kraj se potýká s dlouhodobou nezaměstnaností převážně v okresech Bruntál, Nový Jičín a Ostrava (viz obrázek č. 8).

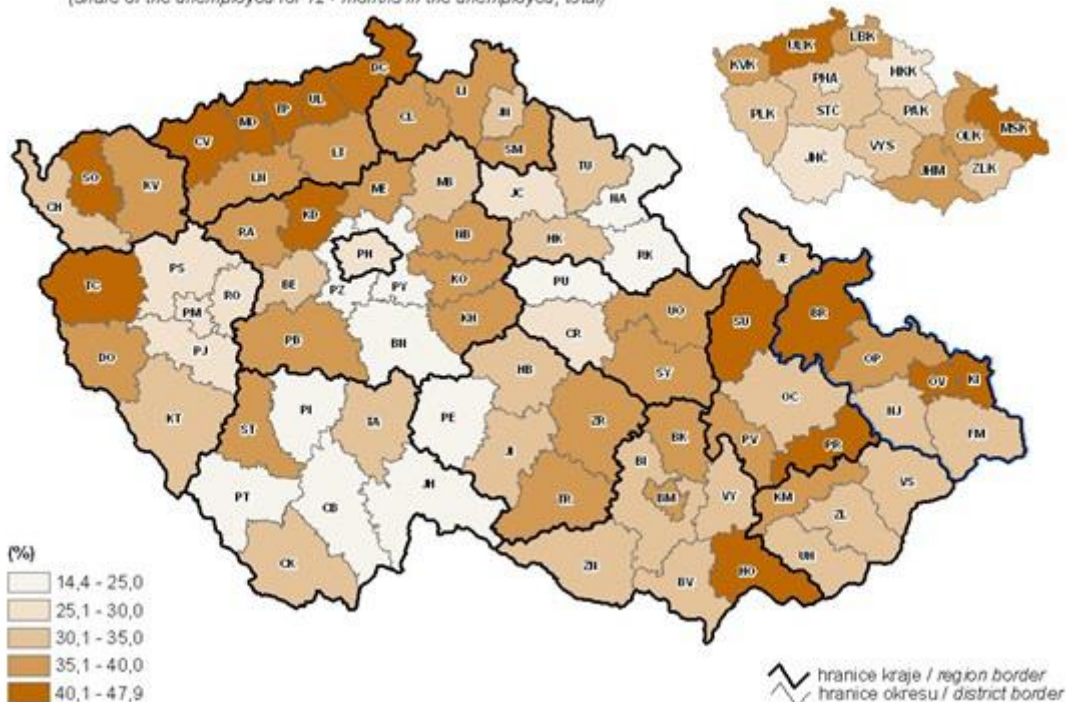
³⁴ Český statistický úřad, *Statistická ročenka MSK 2013*, Ostrava, 2013;

³⁵ Tzn. nezaměstnaných déle než 12 měsíců

Obrázek 8 Podíl dlouhodobě nezaměstnaných v ČR

11. Dlouhodobě nezaměstnaní k 31. 12. 2012

(podíl nezaměstnaných 12 měsíců a více na nezaměstnaných celkem)
The long-term unemployed as at 31 December 2012
(share of the unemployed for 12+ months in the unemployed, total)

Zdroj: Český statistický úřad, *Statistická ročenka MSK 2013*, Ostrava, 2013;

Nedostatek pracovních příležitostí, nepříznivé perspektivy pro mladou generaci, špatná dopravní dostupnost do center občanské vybavenosti mohou vést k vylidňování některých částí území. Pro zvýšení stability osídlení a zastavení úbytku obyvatelstva v západní části kraje má přitom zásadní význam vytváření pracovních míst s využitím místních zdrojů a atraktivit (Územně analytické podklady Moravskoslezského kraje, 2013).

8.2.3 Lidé se zdravotním postižením, duševním onemocněním a jejich situace

V České republice žilo dle údajů Českého statistického úřadu v roce 2007 cca 1 015 548 osob se zdravotním postižením, tj. více než 10 % populace. Přesnost zjištění tohoto počtu je však sporná, neboť neexistuje jednotná celostátní evidence počtu osob se zdravotním postižením. Z uvedených údajů je zřejmé, že problematika života lidí se zdravotním postižením nemůže být okrajovou záležitostí a dotýká se velkého počtu občanů kraje. Lidé se zdravotním postižením a jejich rodiny jsou výrazně ovlivněny zásadní událostí – existencí zdravotního postižení a jeho důsledky. Zejména u těžších forem zdravotního postižení dochází k výrazným změnám v možnostech plnohodnotné účasti na veřejném životě i v soukromých aktivitách.³⁶ Současně s tím je důležité zmínit nárůst počtu lidí s duševním onemocněním. V ČR jsou duševní poruchy druhou nejčastější příčinou pro přiznání invalidity. V roce 2013 vyhledalo péči psychiatrů v rámci ČR nově téměř 470 000 pacientů. V šestnácti psychiatrických léčebnách se pak léčilo 38,5 tisíce nemocných. Další 17,5 tisíce bylo hospitalizováno na psychiatrických odděleních nemocnic. V Moravskoslezském kraji je celkem

³⁶MICHALÍK, Jan a kol. *Občané se zdravotním postižením a veřejná správa*. 1. vydání. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, Výzkumné centrum integrace zdravotně postižených, 2005. ISBN 80-244-1168-7.

8 810 lůžek v psychiatrických léčebnách. Počty lůžek v jednotlivých odděleních léčeben zobrazuje tabulka č. 11.

Tabulka 12 Počty lůžek v jednotlivých odděleních psychiatrických léčeben

Oddělení/pracoviště	Počet lůžek (k 31. 12. 2012)
Dětská a dorostová psychiatrie	488
Všeobecná psychiatrie	5 161
Gerontopsychiatrie	1 698
Pro léčbu alkoholismu a jiných závislostí	1 315
Sexuologie	138
JIP	10

Zdroj: Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR, *Psychiatrická péče 2012*, Praha 2012, 134 s. ISBN: 978-80-7472-086-4

Pokud se jedná o situaci osob se zdravotním postižením a duševním onemocněním, pak je v tomto kontextu nutné zmínit, že mezi dávky vyplácené z nepojistných dávkových systémů určené pro pokrytí potřeb těchto osob patří mj. příspěvek na péči. Tento je dle zákona o sociálních službách, o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů určen osobám, které z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu potřebují pomoc jiné fyzické osoby při zvládnutí základních životních potřeb v rozsahu stanoveném stupněm závislosti podle zákona o sociálních službách. V Moravskoslezském kraji došlo za poslední dva roky (2012 – 2013) k nárůstu výdajů na tuto dávku a mezi všemi kraji je na 1. místě jak v částce výdajů, tak v průměrném měsíčním počtu vyplácené dávky, a to z důvodu navýšení počtu osob se zdravotním postižením. Zákon č. 329/2011 Sb., o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením a o změně souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů upravuje příspěvek na mobilitu a příspěvek na zvláštní pomůcku. Moravskoslezský kraj patří mezi tři kraje, které zaznamenávají největší výdaje a největší počty vyplácených dávek v oblasti osob se zdravotním postižením za rok 2013. Průměrné měsíční počty vyplácených příspěvků v roce 2014 (pozn. údaje k 4/2014) dokumentuje tabulka č. 12.

Tabulka 13 Průměrné měsíční počty vyplácených příspěvků v roce 2014

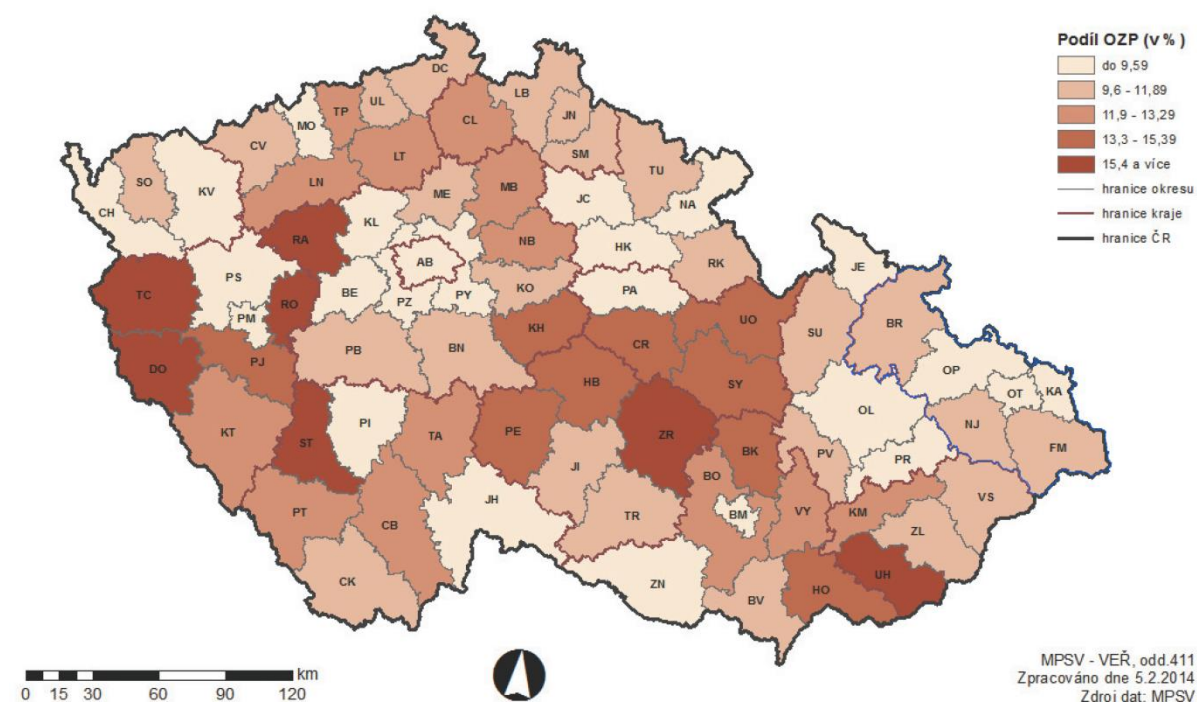
Okres	průměrný měsíční počet vyplácených příspěvků na mobilitu	průměrný měsíční počet vyplácených příspěvků na zvláštní pomůcku	průměrný měsíční počet vyplácených příspěvků na péči
Bruntál	2 011	7	2 616
Frýdek-Místek	4 411	13	7 685
Karviná	4 549	18	7 094
Nový Jičín	3 118	10	4 687
Opava	3 532	16	6 415
Ostrava	5 418	24	10 673
Celkem	23 039	88	39 169

Zdroj: MPSV ČR, *Statistická data oddělení statistické metodiky a rozborů*, Praha, 2014

Lidé se zdravotním postižením a duševním onemocněním patří k nejvíce ohrožené skupině občanů ohrožených dlouhodobou nezaměstnaností. V Moravskoslezském kraji jich je dlouhodobě nejvíce z celé České republiky. Možnosti jejich uplatnění v Moravskoslezském kraji jsou zatím nízké. Přestože jsou realizovány aktivity na podporu těchto občanů v zařazení na trh práce³⁷, není situace v této oblasti jednoduchá. Z obrázku č. 9 je zřejmé, že nástroje, které jsou státem dány v podobě legislativní úpravy³⁸, tuto situaci účinně neřeší.

Obrázek 9 Podíl osob se zdravotním postižením na celkovém počtu uchazečů o zaměstnání

PODÍL OSOB SE ZDRAVOTNÍM POSTIŽENÍM NA CELKOVÉM POČTU UCHAZEČŮ O ZAMĚŠTNÁNÍ v okresech České republiky k 31.12.2013

Zdroj: MPSV ČR, *Statistická ročenka trhu práce v ČR 2013*, Praha, 2014; ISBN: 978-80-7421-073-0

8.2.4 Bytový fond

Otázka bydlení a nedostatek bytů sociálního určení jsou jedním z nejčastěji řešených problémů v kraji. Situace v této oblasti je náročná také s ohledem na chybění pevného legislativního ukotvení problematiky sociálního bydlení³⁹. Z informací získaných v roce 2014 v rámci činnosti Pracovní skupiny obcí bylo zjištěno, že některé obce mají pro účely tzv. sociálního bydlení vyčleněnu část bytového fondu. Jedná se například o byty zvláštního určení pro seniory, pro občany se zdravotním postižením, nebo tzv. startovací byty pro rodiny s dětmi a mladé občany. Jedním z dalších problémů bytového fondu je jeho stárnutí a následky z toho vyplývající.

³⁷ Projekty realizované krajskou pobočkou Úřadu práce, Individuální projekty MSK, aktivity nestátních neziskových organizací realizujících podporované zaměstnávání

³⁸ Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů

³⁹ Stav k 30. 5. 2014

Zřetelné jsou tendence suburbanizace⁴⁰ kolem většiny velkých měst ve východní části kraje, které se koncentrují především do obcí po obvodu měst Ostrava, Frýdek-Místek, Havířov Třinec a dále do obcí s atraktivním přírodním prostředím na úpatí Moravskoslezských i Těšínských Beskyd; v západní části kraje je tento trend patrný zejména v obcích v okolí Bruntálu a částečně Opavy (Územně analytické podklady Moravskoslezského kraje, 2013).

Celkový počet domů se v období 2001 – 2011 zvýšil o 8,2 %. Průměrné stáří obydlených bytů je v Moravskoslezském kraji 46,2 let. Ve skladbě domovního fondu tvoří 84,0 % rodinné domy. Z výsledků posledních objektivních celorepublikových statistických šetření⁴¹ vyplývá, že v Moravskoslezském kraji je nedostatek dokončených bytů, naopak dobrou dostupnost nového bydlení najdeme v okresech Ostrava-město, Karviná a Frýdek-Místek.

Zhoršená kvalita životního prostředí, zejména ovzduší, relativně nízká cena pozemků v některých lokalitách a v neposlední řadě mediální tlak působící na preference obyvatelstva směrem k individuálnímu bydlení jsou příčinou podstatně vyšší intenzity výstavby bytů v menších obcích, zejména v obcích s dobrou dopravní dostupností Ostravy a větších měst. Posílení výstavby bytů ve městech bude záležet jak na iniciativě jejich samospráv, tak na nabídce levnějších bytů od developerů. Krnovsko, Vítkovsko a Odersko bylo v bytové výstavbě méně preferováno, a proto je zde i vyšší podíl starších bytů než v jiných částech kraje. Na Vítkovsku, Bruntálsku, Rýmařovsku a Osoblažsku je vyšší podíl bytů, které nejsou trvale obydleny a jsou využívány především rekreačně (Územně analytické podklady Moravskoslezského kraje, 2013).

Obce se obecně zbavují bytového fondu už od počátku 90. let minulého století. Sčítání lidí, domů a bytů (2011) ukázalo další pokles – na 48 135 domů ve vlastnictví obcí a státu. Nejstarší bytový fond mají nejmenší obce. V obcích do 199 obyvatel ubylo 8,3 % domů, především rodinných, jejichž úbytek z nízké základny částečně kompenzuje výstavba bytových domů v těchto malých obcích. Ani obce s 200 až 499 obyvateli na tom nejsou o mnoho lépe a počet domů v nich stagnuje. Překvapující je úbytek domů v obcích s 50 až 100 tisíci obyvatel (hypindex.cz). V tabulce č. 13 jsou uvedeny aktuální počty bytů, se kterými hospodaří obce s pověřeným obecním úřadem.

Tabulka 14 Bytový fond dle okresů MSK

Obce s pověřeným obecním úřadem	bytový fond obce – počet bytů *	Obce s pověřeným obecním úřadem	bytový fond obce – počet bytů *
Bílovec	310	Krnov	1 546
Bohumín	4 375	Město Albrechtice	86
Bruntál	1 346	Nový Jičín	1 133
Český Těšín	188	Odry	409
Frenštát p. Radhoštěm	977	Opava	558
Frýdek-Místek	1 293	Orlová	500
Frýdlant n. Ostravicí	157	Osoblaha	126
Fulnek	274	Ostrava	13 326

⁴⁰ vysoký přírůstek počtu obyvatel stěhováním, dynamický rozvoj bytové výstavby, zejm. rodinných domů, nárůst podílu zastavěných ploch

⁴¹ Sčítání lidu, domů a bytů 2011

Obce s pověřeným obecním úřadem	bytový fond obce – počet bytů *	Obce s pověřeným obecním úřadem	bytový fond obce – počet bytů *
Havířov	7 634	Příbor	545
Hlučín	317	Rýmařov	2 000
Horní Benešov	116	Studénka	164
Jablunkov	75	Třinec	870
Karviná	1 182	Vítkov	350
Kopřivnice	1003	Vratimov	100
Kravaře	24	Vrbno p. Pradědem	543
CELKEM			41 527 bytů

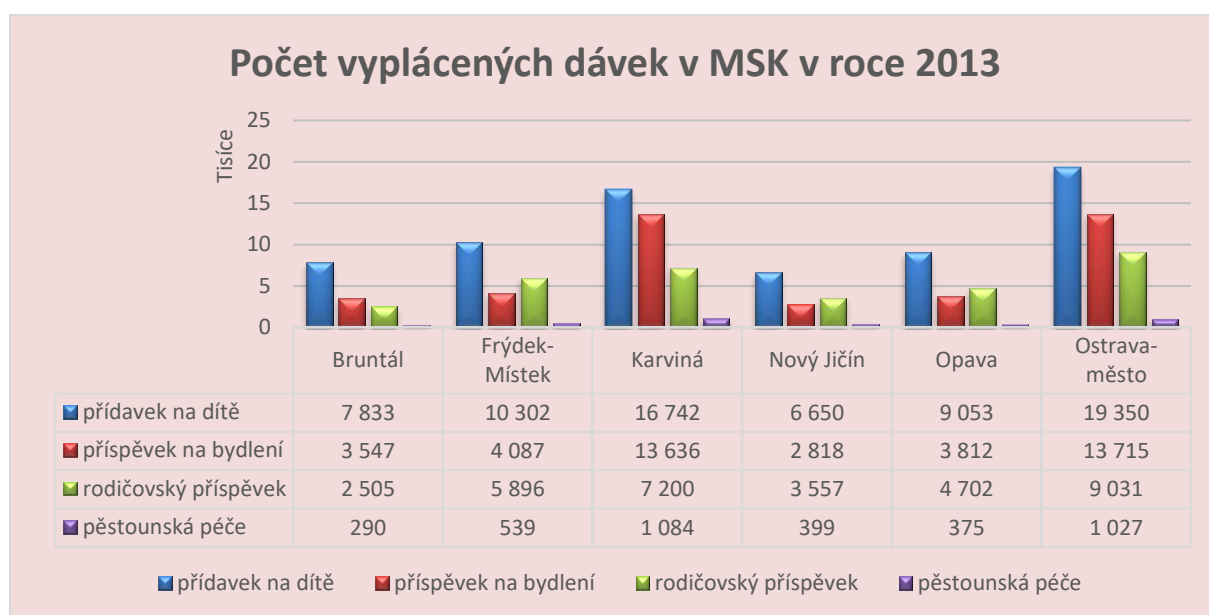
* údaje ke dni 30. 5. 2014

8.2.5 Nepříznivá sociální situace osob a návaznost na státní sociální podporu a nepojistné dávkové systémy

Faktory, zmíněné v textu tohoto dokumentu, způsobující nepříznivou sociální situaci občanů v kraji, mohou zvyšovat počet osob, pobírající dávky. Systém státní sociální podpory je upraven zákonem č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů a upravuje **přídavek na dítě, příspěvek na bydlení, rodičovský příspěvek, pohřebné a porodné**. Ke dni 1. 1. 2013 zanikl nárok na dávky pěstounské péče podle zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, v platném znění. Výplata dávek podle zmíněného zákona byla provedena naposledy za měsíc prosinec 2012. **Dávky pěstounské péče se nyní řídí zákonem o sociálně-právní ochraně dětí**. O dávkách pěstounské péče rozhodují krajské pobočky Úřadu práce ČR. Místní příslušnost poboček se řídí místem trvalého pobytu žadatele (osoba pečující/v evidenci, zletilé dítě). Jednou ze změn je také to, že od roku 2012 se zrušil například sociální příplatek⁴². Meziročně se výdaje na dávky státní sociální podpory snížily, výrazný je **nárůst výdajů na příspěvek na bydlení** o 1,1 mld. Kč v rámci celé republiky. Vzrostl jak průměrný měsíční počet vyplacených příspěvků (cca o 20 tisíc na téměř 163 tisíc), tak průměrná výše vyplacené dávky (mpsv.cz). Graf č. 4 udává průměrný měsíční počet vyplacených dávek v Moravskoslezském kraji v roce 2013. Nejvíce finančních prostředků je přitom vydáváno v rámci vyplacení rodičovského příspěvku a příspěvku na bydlení.

⁴² **Sociální příplatek**, náležející rodiči, který pečuje alespoň o 1 nezaopatřené dlouhodobě nemocné, dlouhodobě zdravotně postižené nebo dlouhodobě těžce zdravotně postižené dítě, anebo je-li alespoň 1 z rodičů pečujících o nezaopatřené dítě dlouhodobě těžce zdravotně postižené nebo je nezaopatřeným dítětem, které je dlouhodobě zdravotně postižené nebo dlouhodobě nemocné byl zákonem č. 347/2010 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s úspornými opatřeními v působnosti Ministerstva práce a sociálních věcí **zrušen** a podle přechodného ustanovení vyplácen **nejdéle do 31. prosince 2012**.

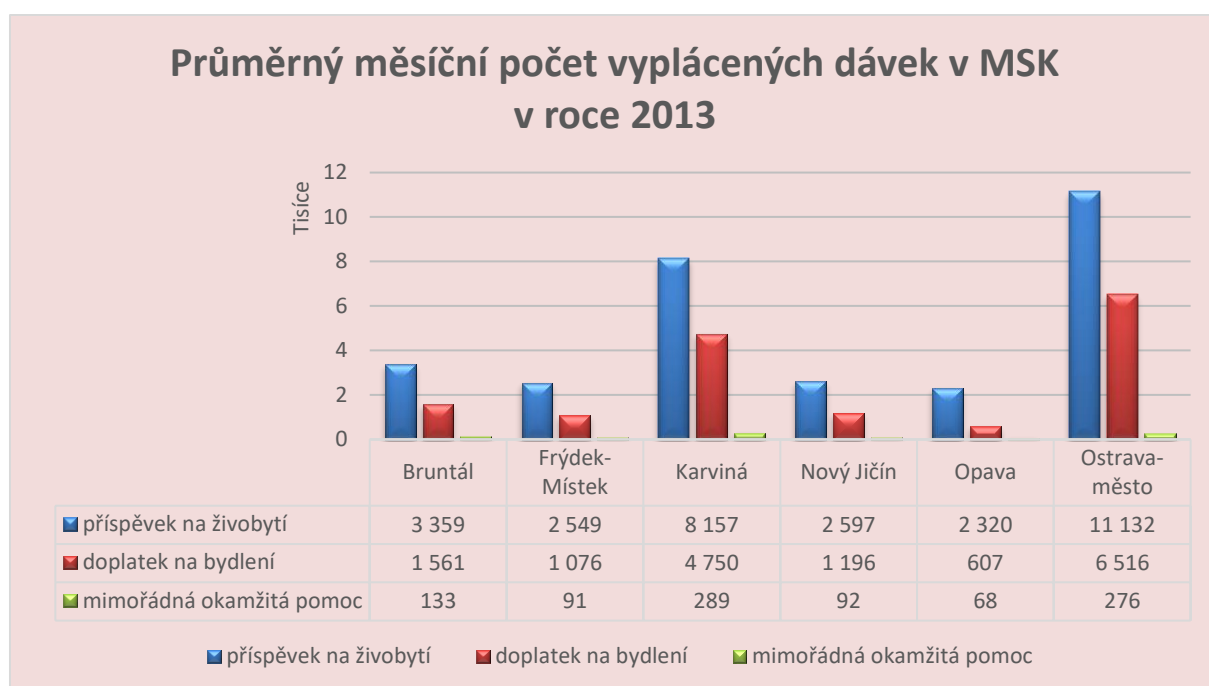
Graf 4 Počet vyplácených dávek v MSK

Zdroj: MPSV ČR, *Statistická data oddělení statistické metodiky a rozborů, Praha, 2014*

Součástí systémem podpory osobám v nepříznivé sociální situaci jsou **dávky pomoci v hmotné nouzi**. Nárok na ně má osoba či rodina, která nemá dostatečné příjmy a její celkové sociální a majetkové poměry neumožňují uspokojení základních životních potřeb na úrovni dané normami společnosti. Dávky (*příspěvek na živobytí, doplatek na bydlení a mimořádná okamžitá pomoc*) upravuje zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů a další právní předpisy, dále zákon č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, ve znění pozdějších předpisů a vyhláška č. 389/2011 Sb., o provedení některých ustanovení zákona o pomoci v hmotné nouzi. V Moravskoslezském kraji bylo v letech 2011 a 2012 vypláceno nejvíce příspěvků na živobytí, a to jak z pohledů výdajů, tak také v rámci měsíčního počtu vyplácené dávky. **Doplatek na bydlení** je dávka pomoci v hmotné nouzi, která společně s vlastními příjmy občana a příspěvkem na bydlení ze systému státní sociální podpory pomáhá uhradit odůvodněné náklady na bydlení. Prvenství ve vyplácení doplatku na bydlení zaujímá Moravskoslezský kraj. Prostřednictvím **mimořádné okamžité pomoci** může být poskytnuta pomoc v situacích nepříznivého a mimořádného charakteru, kdy je potřeba poskytnout pomoc bezprostředně. Výdaje na vyplácení mimořádné okamžité pomoci se v Moravskoslezském kraji v letech 2011 - 2013 razantně snížily, ovšem stále drží 1. místo, těsně v závěsu s Olomouckým krajem (mpsv.cz). Přehled průměrného měsíčního počtu vyplácených dávek v roce 2013 je blíže specifikován v graf č. 5.

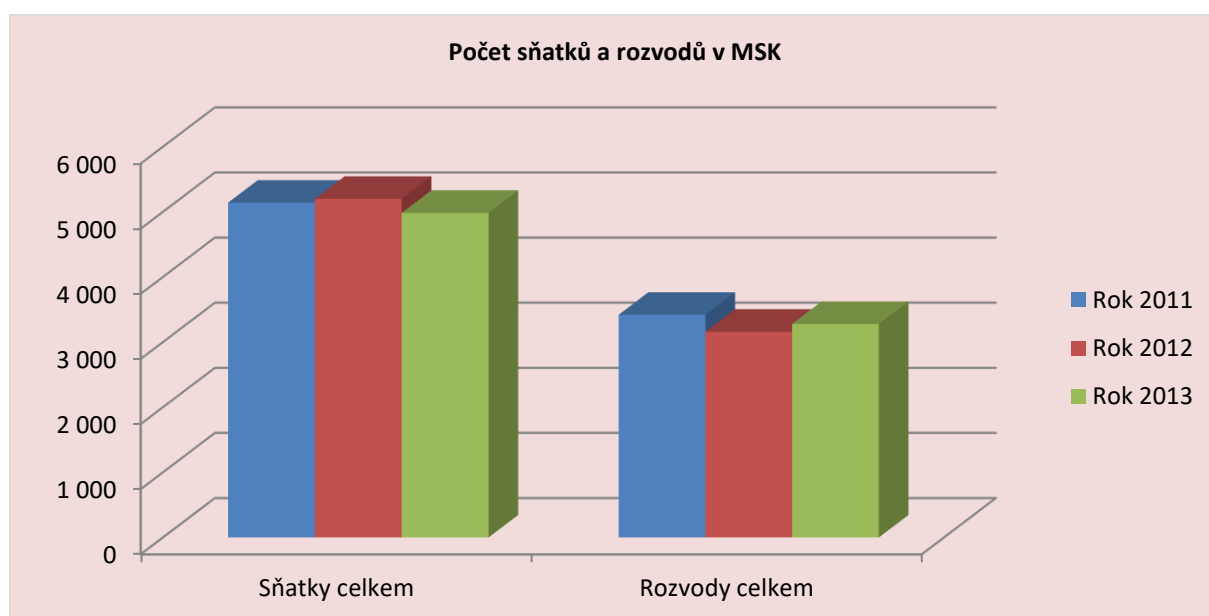
Graf 5 Průměrný měsíční počet vyplácených dávek v MSK

Zdroj: MPSV ČR, *Statistická data oddělení statistické metodiky a rozborů, Praha, 2014*

Nízká sňatečnost a vysoká rozvodovost jsou faktory, které mohou mít vliv na vznik nepříznivé sociální situace. Průměrný věk osob, vstupujících do manželství je v MSK u mužů 31 let, u žen 28 let. Vstupují do něj nejčastěji jako svobodní. Nejvyšší rozvodovost se vyskytuje v oblasti severozápadních, severních a středních Čech. Došlo sice k meziročnímu snížení úhrnné rozvodovosti ve všech krajích, včetně kraje Moravskoslezského, který však v počtu rozvodů zaujímá druhé místo. V kraji je největší rozvodovost zaznamenána u manželství dlouholetých a bezdětných (Sňatečnost a rozvodovost, 2013). Vývoj v této oblasti zachycuje graf č. 6.

Graf 6 Počet sňatků a rozvodů v MSK

Český statistický úřad, *Statistický bulletin Moravskoslezského kraje 2014, 1 - 4. čtvrtletí 2013, Ostrava, 2014*

9 Závěr

Jestliže vycházíme z předpokladu, že klíčem k budování partnerství na místní a regionální úrovni je existence společného zájmu či problému a vzájemná vůle všech zúčastněných partnerů podílet se na jeho řešení, pak je zřejmé, že právě proces plánování sociálních služeb je jeho důležitou součástí.

Zkušenosti získané v procesu střednědobého plánování rozvoje sociálních služeb v Moravskoslezském kraji ukazují, že plánování je přínosné pro občany v tom případě, kdy se daří vzájemně spolupracovat. Podpora procesů plánování je dána jak na úrovni strategického plánování kraje (například prostřednictvím Strategie rozvoje Moravskoslezského, místní Agendy 21 ad.), tak také dalšími důležitými aspekty spolupráce. Patří zde například v případě samospráv obcí s pověřeným obecním úřadem otevřená komunikace mezi zadavatelem a poskytovateli sociálních služeb a vůle těchto obcí zapojovat do plánování menší obce. Stejně tak se při zapojení menších obcí osvědčuje úzká spolupráce navzájem a aktivní zapojení představitelů samospráv těchto obcí. Při otevřené komunikaci a spolupráci, je plánování sociálních služeb funkčním nástrojem, který reaguje na potřeby v daném území například prostřednictvím individuálních projektů kraje, zaměřením na efektivní ekonomické zajištění sítě sociálních služeb, zajištěním podpory prostřednictvím vyhlášených dotačních titulů. Jenom tak je možné na celokrajské úrovni účelně zajistit podporu při naplnění potřeb lidí, kteří mají velmi specifické potřeby. Zároveň je tím dána Moravskoslezskému kraji možnost, reagovat ve spolupráci s obcemi prostřednictvím aktivit sociální práce a služeb při řešení aktuálně identifikované potřeby v daném území.

Významně se v Moravskoslezském kraji osvědčuje činnost pracovních skupin, které jsou zaměřeny na úkol a téma, a která je cílena nejen na oblast tvorby střednědobého plánu jako dokumentu, ale má další přesahy směrem k uplatňování sociální politiky na území kraje. Aktivita, odbornost a vzájemné sdílení členů pracovních skupin jsou velkým přínosem pro proces plánování. Členům všech pracovních skupin patří poděkování za spolupráci při tvorbě Střednědobého plánu rozvoje sociálních služeb v Moravskoslezském kraji na léta 2015 - 2020.

10 Přílohy

Příloha č. 1 - Analýza současného stavu zdrojů sociálních služeb

Tabulka 15 Sociální služby dle druhu a obce s pověřeným obecním úřadem k 15. 7. 2014

obec s POU	Sociální služby			sociální služby v obcích s POU celkem
	odborné sociální poradenství	služby sociální péče	služby sociální prevence	
Bílovec	0	2	0	2
Bohumín	1	12	8	21
Bruntál	4	8	16	28
Český Těšín	1	14	14	29
Frenštát p. Radhoštěm	0	4	2	6
Frýdek – Místek	9	30	28	67
Frýdlant nad Ostravicí	1	5	1	7
Fulnek	0	1	0	1
Havířov	7	18	27	52
Hlučín	0	11	1	12
Horní Benešov	0	1	0	1
Jablunkov	1	6	0	7
Karviná	3	18	29	50
Kopřivnice	1	6	8	15
Kravaře	0	1	0	1
Krnov	3	12	16	31
Město Albrechtice	0	12	2	14
Nový Jičín	5	14	4	23
Odry	0	6	1	7
Opava	7	33	24	64
Orlová	0	13	5	18
Osoblaha	1	2	3	6
Ostrava	36	75	94	205
Příbor	0	1	0	1
Rýmařov	1	3	5	9
Studénka	0	3	1	4
Třinec	4	16	21	41
Vítkov	0	6	2	8
Vratimov	0	1	0	1
Vrbno pod Pradědem	1	2	0	3
CELKEM	86	336	312	734

Tabulka 16 Počet poskytovaných sociálních služeb v okresech v Moravskoslezském kraji dle jejich druhu

Okres	Sociální služby			sociální služby v okresech celkem
	odborné sociální poradenství	služby sociální péče	služby sociální prevence	
Bruntál	10	46	42	98
Frýdek – Místek	15	75	52	142
Karviná	13	88	85	186
Nový Jičín	5	40	14	59
Opava	7	74	31	112
Ostrava - město	36	78	94	208
CELKEM	86	401	318	805

Tabulka 17 Sociální služby v Moravskoslezském kraji dle poskytovatele/zřizovatele k 15. 7. 2014

Zřizovatel/poskytovatel	Druh sociální služby						počet sociálních služeb dle zřizovatele/poskytovatele celkem
	odborné sociální poradenství		služby sociální péče		služby sociální prevence		
	počet sociálních služeb	%	počet sociálních služeb	%	počet sociálních služeb	%	
stát	1	1	0	0	1	1	2
kraj	12	14	64	47	28	9	224
obec	1	1	39	10	9	3	49
NNO	73	84	151	38	264	87	488
FO, PO	0	0	22	5	0	0	22
CELKEM	87	100	276	100	302	100	785

Tabulka 18 Počet sociálních služeb a jejich rozdělení dle poskytovatele – porovnání let 2009 a 2014

Sociální služba	Změna stavu od roku 2009 do roku 2014 v počtu služeb	Počet služeb v MSK 2009/2014	Zřizovatel/poskytovatel				
			kraj 2009/2014	obec 2009/2014	NNO 2009/2014	FO0 a PO 2009/2014	stát 2009/2014
sociální poradenství	+2	89/87	6/12	7/1	73/73	1/0	2/1
osobní asistence	-5	26/21	0/0	4/1	19/20	3/0	0/0
pečovatelská služba	+14	71/85	0/0	39/32	26/29	5/4	1/0
tísňová péče	--	1/1	0/0	0/0	1/1	0/0	0/0
průvodcovské a předčitatelské služby	-1	2/1	0/0	0/0	2/1	0/0	0/0
podpora samostatného bydlení	+7	6/13	2/4	1/0	3/6	0/0	0/0

Sociální služba	Změna stavu od roku 2009 do roku 2014 v počtu služeb	Počet služeb v MSK 2009/2014	Zřizovatel/poskytovatel				
			kraj 2009/2014	obec 2009/2014	NNO 2009/2014	FOO a PO 2009/2014	stát 2009/2014
odlehčovací služby	--	31/31	1/0	10/4	16/11	4/1	0/0
centra denních služeb	--	14/14	1/0	4/0	9/8	0/0	0/0
denní stacionáře	+1	29/30	0/0	15/1	14/17	0/0	0/0
týdenní stacionáře	+1	5/6	0/0	2/0	3/4	0/0	0/0
domovy pro osoby se zdravotním postižením	--	27/27	16/16	7/0	4/4	0/1	0/0
domovy pro seniory	+9	61/70	16/7	23/1	20/24	2/3	0/0
domovy se zvláštním režimem	+12	21/33	8/9	9/0	4/9	0/5	0/0
chráněné bydlení	+41	12/53	5/26	2/0	5/16	0/0	0/0
sociální služby poskytované ve zdrav. Zařízení ústavní péče	+4	13/17	0/0	0/0	0/0	13/0	0/0
služby sociální péče celkem	+83	319/402	49/74	116/40	126/223	27/14	3/1
raná péče	+1	6/7	0/0	1/0	5/6	0/0	0/0
telefonická krizová pomoc	--	3/3	1/1	1/0	1/0	0/0	0/0
tlumočnické služby	-1	4/3	0/0	0/0	4/0	0/0	0/0
azylové domy	+18	31/49	0/0	7/1	24/41	0/0	0/0
domy na půli cesty	+7	4/11	0/0	1/0	3/9	0/0	0/0
kontaktní centra	+1	6/7	0/0	1/0	5/5	0/0	0/0
krizová pomoc	-2	6/4	0/0	1/1	5/0	0/0	0/0
intervenční centra	--	2/2	0/0	0/0	2/0	0/0	0/0
nízkoprahová denní centra	+3	8/11	0/0	1/0	7/10	0/	0/0
nízkoprahová zařízení pro děti a mládež	+1	37/38	0/0	4/4	33/33	0/0	0/0

Sociální služba	Změna stavu od roku 2009 do roku 2014 v počtu služeb	Počet služeb v MSK 2009/2014	Zřizovatel/poskytovatel				
			kraj 2009/2014	obec 2009/2014	NNO 2009/2014	FOO a PO 2009/2014	stát 2009/2014
noclehárny	+2	12/14	0/0	2/0	10/13	0/0	0/0
služby následné péče	+14	4/18	0/0	0/0	4/18	0/0	0/0
sociálně aktivizační služby pro seniory a osoby se zdravotním postižením	-8	26/18	0/0	1/0	25/18	0/0	0/0
sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi	+9	30/39	0/0	2/0	28/36	0/0	0/0
sociálně terapeutické dílny	+13	10/23	1/3	1/0	8/18	0/0	0/0
terapeutické komunity	-1	2/1	0/0	0/0	2/1	0/0	0/0
terénní programy	+14	22/36	0/0	3/2	19/31	0/0	0/0
sociální rehabilitace	+14	23/37	0/0	0/0	23/36	0/0	0/0
služby sociální prevence celkem	+85	236/321	2/4	26/8	208/275	0/0	0/0
CELKEM	+170	644/810	57/90	149/49	407/571	28/14	3/2

Tabulka 19 Kapacity sociálních služeb v Moravskoslezském kraji k 15. 7. 2014

Sociální služba - druh	kapacita CELKEM			Počet služeb v MSK 2014
	ambulantní okamžitá kapacita*	terénní okamžitá kapacita *	pobytová	
sociální poradenství	197	69	--	87
osobní asistence	--	272	--	24
pečovatelská služba	68	846	--	85
tísňová péče	1	1	--	1
průvodcovské a předčitatelské služby	1	1	--	1
podpora samostatného bydlení	--	--	81	13
odlehčovací služby	--	70	220	31
centra denních služeb	232	--	--	14
denní stacionáře	588	--	--	30

týdenní stacionáře	--	--	70	6
domovy pro osoby se zdravotním postižením	--	--	1 305	27
domovy pro seniory	--	--	5 117	70
domovy se zvláštním režimem	--	--	1 707	33
chráněné bydlení	--	--	1 511	53
sociální služby poskytované ve zdrav. zařízení ústavní péče	--	--	437	17
služby sociální péče celkem	890	1 190	10 448	405
raná péče	88	218	--	7
telefonická krizová pomoc	3	--	--	3
tlumočnické služby	7	6	--	3
azylové domy	--	--	1874	49
domy na půli cesty	--	--	151	11
kontaktní centra	110	18	--	7
krizová pomoc*	6	--	9	4
intervenční centra	4	11	--	2
nízkoprahová denní centra	245	9	--	11
nízkoprahová zařízení pro děti a mládež	1 424	145	--	38
noclehárny	--	301	--	14
služby následné péče	201	--	--	18
sociálně aktivizační služby pro seniory a osoby se zdravotním postižením	574	104	--	18
sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi	360	271	--	39
sociálně terapeutické dílny	523	--	--	23
terapeutické komunity	--	--	15	1
terénní programy	--	448	--	36
sociální rehabilitace	--	227	40	37
služby sociální prevence celkem	3 545	1 758	2 089	321
CELKEM	4 632	3 017	12 537	813

*okamžitá kapacita - maximální okamžitá kapacita, tj. maximální počet uživatelů, kterým může být služba poskytnuta v jednom okamžiku

Příloha č. 2 - Přehled individuálních projektů kraje realizovaných v rámci procesu plánování

Neinvestiční projekty

Ukončené projekty		
Název projektu	Doba realizace	Náklady projektu
<u>Plánování sociálních služeb – cesta k vytvoření místně a typově dostupných sociálních služeb na území Moravskoslezského kraje</u>	07/2010 - 06/2012	10 560 376,89 Kč

Cílem projektu bylo vytvoření a rozvoj sítě místně i typově dostupných kvalitních sociálních služeb v MSK, prostřednictvím systémových aktivit v systému soc. služeb, posílení managementu a řízení subjektů. První klíčovou aktivitou bylo zajištění procesu plánování rozvoje soc. služeb na úrovni kraje a druhou klíčovou aktivitou podpora obcí v realizaci procesu plánování soc. služeb jednotnou

formou. Podporovány byly tyto vybrané služby sociální prevence: azylové domy pro jednotlivce/rodiny s dětmi, domy na půl cesty, nízkoprahová denní centra, nízkoprahová zařízení pro děti a mládež (cílová skupina: osoby ve věku 15 – 26 let), intervenční centra, sociální rehabilitace, podpora samostatného bydlení, soc. terapeutické dílny, sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi, služby následné péče a terénní programy.

<u>Podpora a rozvoj služeb sociální prevence v Moravskoslezském kraji</u>	9/2008 – 12/ 2011	552 445 618,23 Kč
---	-------------------	-------------------

Projekt byl realizován za účelem zajištění dostupnosti sociálních služeb cílovým skupinám osob na území Moravskoslezského kraje s cílem dosáhnout propojenosti a návaznosti sociálních služeb na území kraje a vytvoření komplexní sítě sociálních služeb.

<u>Podpora a rozvoj služeb v sociálně vyloučených lokalitách Moravskoslezského kraje</u>	1/2012 – 12/2013	32 400 000 Kč
--	------------------	---------------

Projekt byl zaměřen na zajištění dostupnosti sociálních služeb cílovým skupinám v sociálně vyloučených lokalitách na území Moravskoslezského kraje s cílem zmírnit důsledky sociální exkluze a zabezpečit efektivní prevenci sociálního vyloučení v MSK.

<u>Podpora procesu transformace pobytových sociálních služeb v Moravskoslezském kraji</u>	3/2011 – 2/2013	8 223 466,54 Kč
---	-----------------	-----------------

Projekt byl realizován za účelem podpory procesu transformace pobytových sociálních služeb v Moravskoslezském kraji a to prostřednictvím následujících specifických cílů:

- nastavení jednoznačné struktury řízení procesu transformace, koordinace a organizace transformace, zajištění kvality, vyhodnocení efektivity a zavedení inovativního přístupu k poskytování sociálních služeb
- předávání informací a zkušeností mezi organizacemi podílejícími se na transformaci a využití zkušeností a výstupů z procesu transformace pro poskytovatele pobytových sociálních služeb na území celého kraje
- medializace procesu transformace – posun ve vnímání postižených lidí jako někoho, koho je třeba izolovat za zdmí ústavů.

<u>Podpora vzdělávání a supervize u pracovníků v oblasti sociálních služeb a pracovníků v sociální oblasti zařazených do úřadů v MS kraji</u>	1/2011 – 1/2013	12 693 129,04 Kč
---	-----------------	------------------

Cílem projektu bylo zajištění vzdělávání a supervize pro pracovníky v oblasti sociálních službách a dále pro sociální pracovníky zařazené do obecních úřadů v Moravskoslezském kraji a pracovníky zařazené do Krajského úřadu Moravskoslezského kraje.

Probíhající projekty		
Název projektu	Doba realizace	Náklady projektu
<u>Optimalizace sítě služeb sociální prevence v Moravskoslezském kraji</u>	2/2013 – 3/2015	213 587 110 Kč

Cílem projektu je udržení stávající sítě služeb sociální prevence a zajištění jejich dostupnosti cílovým skupinám osob na území MSK. Zároveň je v souladu s prioritami vybraných strategických dokumentů kraje, upravujících sociální oblast, podporován vznik/rozvoj nových sociálních služeb, jejichž potřeba byla identifikována na základě zpracovaných obecních střednědobých plánů rozvoje sociálních služeb.

Podporovány jsou tyto vybrané služby sociální prevence: azylové domy pro jednotlivce/rodiny s dětmi, domy na půl cesty, nízkoprahová denní centra, nízkoprahová zařízení pro děti a mládež (cílová skupina: osoby ve věku 15 – 26 let), sociální rehabilitace, podpora samostatného bydlení, soc. terapeutické dílny, sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi a terénní programy.

<u>Evaluace poskytování sociálních služeb v Moravskoslezském kraji</u>	3/2014 – 5/2015	7 581 920 Kč
--	-----------------	--------------

Cílem projektu je vytvořit nástroj pro měření efektivity sociálních služeb v Moravskoslezském kraji. Výstupy tohoto projektu budou použity v rámci procesu střednědobého plánování sociálních služeb v Moravskoslezském kraji a pro efektivní a flexibilní zajištění sociálních služeb v kraji.

<u>Partnerství Moravskoslezského kraje v projektu "Podpora procesu transformace pobytového zařízení Domov Jistoty, Bohumín"</u>	3/2013 – 6/2014	880 280 Kč
---	-----------------	------------

Hlavním cílem projektu je podpořit probíhající proces realizace transformace pobytových sociálních služeb zajištěním podpory uživatelů v přechodu do transformovaných služeb v souladu s individuálními potřebami a naplňujícími znaky samostatného způsobu života a současně prostřednictvím supervizí a konzultační podporou nezávislých odborníků podpořit nastavení vnitřních pravidel, metodik a pracovních postupů a tím posilovat schopnosti a dovednosti pracovníků pobytových služeb v přímém kontaktu s klientem a zvyšovat tak kvalitu poskytovaných služeb směřujících k integraci skupin obyvatelstva ohrožených sociálním vyloučením. Předkládaný projekt transformace procesu se bude realizovat v celkem dvou sociálních službách Domova Jistoty, a to v domově se zvláštním režimem a chráněném bydlení s vysokou mírou podpory.

<u>Plánování sociálních služeb II</u>	1/2014 – 6/2015	4 200 760 Kč
---------------------------------------	-----------------	--------------

Cílem projektu je podpora a posílení dostupnosti a kvality sociálních služeb a to prostřednictvím podpory procesu plánování rozvoje sociálních služeb v Moravskoslezském kraji, podpory obcí v procesu plánování sociálních služeb a analýzou služeb sociální péče v Moravskoslezském kraji.

<u>Podpora péče o ohrožené děti</u>	2/2014 – 6/2015	8 117 553 Kč
-------------------------------------	-----------------	--------------

Cílem projektu je personální posílení a rozvoj vzájemné spolupráce pracovníků kraje a obcí s rozšířenou působností a jejich profesní podpora. Prostřednictvím workshopů vedených odborníky v dané oblasti chceme umožnit pracovníkům orgánů sociálně-právní ochrany seznámit se s novými postupy a metodami sociální práce, které by následně mohli aplikovat v praxi. V oblasti náhradní rodinné péče je projekt zaměřen na větší podporu žadatelů v procesu zprostředkování náhradní rodinné péče a inovaci dosavadních postupů krajského úřadu, včetně vytvoření metodiky. V oblasti péče a ochrany dětí týraných, zanedbávaných a zneužívaných dojde k sestavení pracovní skupiny, jejímž cílem bude prostřednictvím odborných konzultantů vytvořit metodiku doporučených postupů včetně kontaktů na odbornou pomoc v našem kraji.

<u>Podpora procesu transformace pobytových sociálních služeb v Moravskoslezském kraji II</u>	9/2013 – 6/2015	12 905 710 Kč
--	-----------------	---------------

Cílem projektu je podpora transformačních procesů u organizací, které se připravují, začínají či realizují transformační proces, podpora inkluze lidí s postižením do společnosti a řízení a koordinace procesu transformace na území Moravskoslezského kraje.

<u>Podpora sociálních služeb v sociálně vyloučených lokalitách Moravskoslezského kraje II</u>	9/2013 – 6/2015	33 194 728 Kč
---	-----------------	---------------

Specifickým cílem projektu je podpora sociálních služeb zaměřených na příslušníky romských komunit, kteří žijí v sociálně vyloučených lokalitách na území Moravskoslezského kraje. Jedná se o podporu těchto druhů sociálních služeb: nízkoprahové zařízení pro děti a mládež, sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi a terénní programy. Prostřednictvím těchto služeb je cílové skupině projektu poskytována individuálně cílená podpora, která se pokusí přispět k jejich vymanění ze sociálního vyloučení. Proces poskytování služeb bude po celou dobu kontrolován tak, aby bylo dosaženo jejich co nejvyšší kvality.

<u>Podpora sociálních služeb v sociálně vyloučených lokalitách Moravskoslezského kraje III</u>	2/2014 – 6/2015	14 634 580 Kč
--	-----------------	---------------

Specifickým cílem projektu je podpora sociálních služeb zaměřených na příslušníky romských komunit, kteří žijí v sociálně vyloučených lokalitách na území Moravskoslezského kraje. Novým prvkem je vytvoření mobilních terénních týmu, které působí v oblastech, kde zaznamenáváme riziko zvyšujícího se sociálního napětí či zvýšenou migraci obyvatel, kteří jsou sociálně vyloučení nebo jim sociální vyloučení hrozí. Jejich úkolem je provést depistáž ve výše jmenovaných oblastech, zprostředkovat odbornou pomoc formou terénní práce v přirozeném prostředí klientů za účelem zlepšit jejich sociální situaci, snížit míru jejich sociálního vyloučení, v případě, že v okolí existují vhodné sociální služby, napojit tyto obyvatele na dané sociální služby a v případě zájmu místní samosprávy jí poskytnout odbornou pomoc s nastavením opatření, která povedou ke stabilizaci oblasti. Dalším inovativním prvkem projektu je pilotní běh programu aktivizačních činností s komunitními prvky ve třech vybraných lokalitách: Bruntál, Frýdek-Místek a Ostrava. Tento program se zaměřuje na aktivní zapojení obyvatel vybraných sociálně vyloučených lokalit s cílem zvýšit jejich participaci na zlepšení vzájemného soužití v dané lokalitě.

<u>Podpora vzdělávání a supervize v sociální oblasti v MSK II</u>	9/2013 – 6/2015	12 537 189 Kč
---	-----------------	---------------

Projekt je zaměřen na podporu vzdělávání a supervize u poskytovatelů a zadavatelů sociálních služeb působících na území Moravskoslezského kraje. Cílem projektu je zajistit vzdělávání pracovníků v různých oblastech sociální práce a realizovat supervizi pro pracovníky zadavatelů sociálních služeb.

<u>Podpora vzdělávání v sociální oblasti v MSK III</u>	4/2014 – 6/2015	8 931 187 Kč
--	-----------------	--------------

Projekt si klade za cíl podpořit vzdělávání pracovníků ve specifických oblastech sociální práce, a to poskytovatelů sociálních služeb (vedoucí pracovníci, sociální pracovníci, pracovníci v sociálních službách) a zadavatelů sociálních služeb (pracovníci odborů sociálních věcí úřadů obcí) působících na území Moravskoslezského kraje. Projekt nabídne specificky zaměřené klíčové aktivity, které jsou vždy tématicky zaměřeny na konkrétní cílovou skupinu a specifika její práce. Projektem bude nově vytvořeno 5 ucelených vzdělávacích programů – intenzivních výcviků, dále bude realizováno 34 akreditovaných vzdělávacích kurzů z oblasti sociálně právní ochrany dětí. Projekt rovněž cíleně podpoří pečující osoby, a to konkrétně rodiče dětí s postižením žijící v Moravskoslezském kraji. Projekt je součástí celoživotního vzdělávání pracovníků v sociální oblasti. Získané znalosti a dovednosti absolventi vzdělávání zúročí přímo v praxi při práci a v jednání s klienty. Aktivity projektu přispějí rovněž k sebepoznání jejich vlastní osobnosti. Projekt v konečném důsledku přispěje ke zvýšení kvality sociálních služeb poskytovaných v Moravskoslezském kraji.

<u>Specifické intervence pro mladistvé závislé na návykových látkách</u>	6/2014 – 6/2015	8 382 625 Kč
--	-----------------	--------------

Cílem projektu je zajistit sociální práci a odpovídající pomoc dětem a mladistvým užívajícím návykové látky, popř. těm, jež jsou tímto jevem ohrožené a dětem a mladistvým se sklony k technologickým závislostem (internet, gambling, videohry) a zajistit odpovídající pomoc jejich rodinám v případě, že jsou ochotni na daném problému spolupracovat. Propojením spolupráce mezi obcemi, poskytovateli

sociálních služeb, segmentem školství a segmentem sociálně právní ochrany dětí je práce s klíčovou cílovou skupinou komplexnější, celistvější a jednotnější. Nabídka služeb aktivně reaguje na vyvstalou potřebu, služby jsou flexibilnější a jejich dopad je tak účinnější.

Příloha č. 3 - Výstupy z jednání Pracovní skupiny pro plánování sociálních služeb obcí s pověřeným obecním úřadem

a) Záznam z brainstormingu z 24. jednání Pracovní skupiny pro plánování sociálních služeb obcí s pověřeným obecním úřadem ze dne 24. 1 2014:

1) Jaké jsou nejčastější situace, které v sociální oblasti ve Vaší obci řešíte – pokud se jedná o konkrétní potřeby občanů?

- sociální bydlení → otázka bydlení
- ubytovny (problémy hlavně se soukromými ubytovnami)
- zadluženost
- zaměstnávání lidí s postižením (zdravotním, duševním)
- opatrovnictví v návaznosti na zvýšenou poptávku po veřejných opatrovnících
- zhoršování zdravotního stavu osob bez přístřeší (bez příjmů) → chybění možnosti, jak situaci řešit, v některých obcích nově v této souvislosti zavádějí fond sociální pomoci
- složitá a těžká situace matek - samoživitelů
- podpora pečujících osob (nejen rodičů, ale také pečujících o seniory, osoby s duševním onemocněním aj.)
- „nepřizpůsobivost“ služeb vůči potřebám uživatelů (cílové skupiny - problematické hlavně u osob se závislostí – alkoholovou i nealkoholovou, u lidí bez přístřeší ad.)
- beznadějí sociálních pracovníků na obcích – nedostatek zaměstnanců a nedostatek financí (dotace na výkon v přenesené působnosti)

2) Ve kterých oblastech sociální práce zaznamenáváte zvýšenou „poptávku“ po konkrétním typu pomoci, podpory, péče.?

- bydlení, soc. bydlení – neexistence zákona (jsou „trestání“ klienti, nikoliv majitelé ubytoven)
- dluhové poradenství
- lidé propuštění z psychiatrických léčeben a nemocnic (LDN aj.) – co dál???
- doprava osob se zdravotním postižením do služeb v malých obcích
- v menších obcích péči v domácím prostředí → málo služeb, jejich velká vytíženost
- v menších obcích na území schází často služby pobytového charakteru
- nedostatečné pokrytí služby SAS na malých městech a obcích
- pracovní příležitosti pro osoby s duševním onemocněním
- poradenství v oblasti zneužívání návykových látek + terapie pro pomoc rodině
- provázení pro vyřizování na úřadech – hl. senioři
- krátkodobá respitní péče
- krátkodobá osobní asistence
- nárůst opatrovanců obcí
- zabezpečit odpovídající podporu, pomoc a péči lidem s autismem (napříč rezorty)
- pomoc, podpora a péče lidem s demencí
- zvýšená poptávka po malých bytech (nejen pro tzv. sociálním bydlení, ale také např. pro podporu samostatného bydlení, pro matky samoživitelky apod.)
- podpora pečujících osob „na startu“ péče (diskuse a srovnání s OSPOD – profesionální pěstouni; nevyužitý institut asistentů soc. péče – legislativně nejasné ad.)
- poptávka po pracovních VPP (znovu zavést „bývalý“ model)

- poptávka po možnostech kdy je pečováno o lidi nevyлéčitelně nemocné – paliativní péče (složitě v malých obcích, diskuse o zkušenosti propojení terénní zdr. služby a soc.slужby, která zajišťuje provázení...)
- 3) *Které informace, údaje - vnímáte jako stěžejní ve struktuře krajského SPRSS – s ohledem na jejich praktickou využitelnost ze strany obcí?*
 - struktura ano – ale jednodušší, přehlednější
 - rozložení služeb a jejich dostupnost
 - zajištění sítě sociálních služeb → způsob zapojení MSK do zajištění a koordinace sítě
 - financování sociálních služeb: způsob zajištění financování, příp. model financování, „představa“ kraje k jeho příspěvku na běžný provoz služeb – spoluúčast kraje na financování, diskuse k tzv. „normativu“ (cena služby – min. pro zajištění adekvátní péče)
 - otázka vyjednávání veřejného závazku obcí – pro obce velmi důležité, jak bude realizováno směrem k obcím I. typu, bude realizováno i letos?, „plánovači“ nezají výstup
 - v některých obcích se osvědčil stanovený spolupodíl na financování sociálních služeb ze strany obce v případě „vstupu“ do sítě (zkušenost s nedůvěryhodnými poskytovateli aj.)
 - návrh deklarovat v plánu ze strany kraje ocenění práce soc. pracovníků
 - diskuse k obcím I. typu – problematika plánování, financování, spoluúčasti na úhradě nákladů spojených s poskytováním služeb (stanovení „mechanismu“?, legislativní iniciativa?)

b) SWOT analýza z 26. jednání Pracovní skupiny pro plánování sociálních služeb obcí s pověřeným obecním úřadem (dále jen „pracovní skupina obcí“) ze dne 12. 5 2014

Zakázka:

SWOT analýza k zapojení obcí v procesu střednědobého plánování rozvoje sociálních služeb v Moravskoslezském kraji

Metody – kroky:

- týmová práce, do SWOT analýzy se zapojili členové pracovní skupiny obcí – zástupci těchto obcí: Bílovec, Bruntál, Český Těšín, Frenštát p. Radhoštěm, Frýdek – Místek, Frýdlant n. Ostravici, Fulnek, Havířov, Jablunkov, Karviná, Kopřivnice, Krnov, Nový Jičín, Opava, Orlová, Příbor, Rýmařov, Třinec, Vítkov, Vratimov, Odry.
- brainstorming jednotlivých oblastí SWOT – vnějších i vnitřních, které byly zaznamenány
- následně proběhlo preferenční bodování, kdy každý zúčastněný měl k dispozici 3 preferenční body pro každou ze čtyř oblastí, pozn. součet preferenčních hlasů je označen **číslem** za položkou; body mohl využít jak jednotlivě pro různé položky v dané oblasti (*př.: po 1 bodu ke 3 položkám*), tak ve variantách součtů bodů (*př.: 2body 1 položka + 1 bod 1 položka, 3 body 1 položka aj.*)

TABULKA 1 – souhrn priorit

	Silné stránky (S)	Slabé stránky (W)
Vnitřní faktory	<ul style="list-style-type: none"> • Metodická podpora v procesu plánování + Individuální projekty kraje v návaznosti na metodickou podporu obcí v plánování (podpora aktivit obcí, Dny soc. služeb, katalogy, vzdělávání atd.) • Více informací • Sdílení příkladů dobré praxe pro plánování 	<ul style="list-style-type: none"> • Chybějící data o poskytovatelích vztahující se k výkaznictví MPSV • Chybějící data od poskytovatelů vztahující se k nákladovosti a cenám služeb (? kolik služby stojí?) • Náročnost zapojení s ohledem na personální zajištění • Změny v záměrech samospráv obcí (změny ve vedení obce)
Vnější faktory	Příležitosti (O)	Hrozby (T)
	<ul style="list-style-type: none"> • Ucelená analýza potřeb v MSK • Lepší komunikace kraje s politickými reprezentacemi obcí • Provázání financování na plánování (systém sítí v plánu na léta 2015 – 2020) →v návaznosti na „nový“ plán 	<ul style="list-style-type: none"> • Neustálé a často nesystémové změny legislativy • Omezené finance • Změny v záměrech státu, kraje (změny ve vedení státu, kraje)

TABULKA 2 – AKČNÍ PLÁN SWOT 2014

	Silné stránky	Slabé stránky
Příležitosti	<p>Vytěžit z těchto položek:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ucelená analýza potřeb v MSK • Lepší komunikace kraje s politickými reprezentacemi obcí • Provázání financování na plánování (systém sítí v plánu na léta 2015 – 2020) →v návaznosti na „nový“ plán 	<p>Tyto položky zlepšit:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Chybějící data o poskytovatelích vztahující se k výkaznictví MPSV • Chybějící data od poskytovatelů vztahující se k nákladovosti a cenám služeb (? kolik služby stojí?) • Náročnost zapojení s ohledem na personální zajištění • Změny v záměrech samospráv obcí (změny ve vedení obce)
Rizika	<p>Sledovat tyto položky:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Metodická podpora v procesu plánování + Individuální projekty kraje v návaznosti na metodickou podporu obcí v plánování (podpora aktivit obcí, Dny soc. služeb, katalogy, vzdělávání atd.) • Více informací • Sdílení příkladů dobré praxe pro plánování 	<p>Tyto položky eliminovat:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Neustálé a často nesystémové změny legislativy • Omezené finance • Změny v záměrech státu, kraje (změny ve vedení státu, kraje)

Příloha č. 4 - Podrobný rozpis výnosů v Kč dle území a typologie sociálních služeb

Obce s pověřeným obecním úřadem	Úhrady od uživatelů	Fondy zdravotních pojišťoven	Individuální projekt	MPSV dotace	Úřad práce	Kraj	Obec	Strukturální fondy	Výnosy celkem
služby sociální péče	1 460 409 916	94 918 651	0	638 829 830	8 185 820	21 990 394	518 652 275	2 464 677	2 942 002 464
Bílovec	6 301 969	0	0	1 529 000	0	0	0	0	7 835 469
Bohumín	26 779 710	2 493 542	0	22 312 000	0	192 244	5 988 584	0	64 160 714
Bruntál	28 342 343	608 748	0	18 836 000	247 327	220 000	1 359 895	0	57 544 279
Český Těšín	35 910 314	1 670 904	0	16 003 000	438 720	34 450	11 281 976	39 735	69 866 869
Frenštát pod Radhoštěm	18 125 261	748 777	0	10 491 677	0	4 208 570	1 607 900	0	36 257 724
Frýdek-Místek	122 110 430	4 517 370	0	44 316 000	549 691	20 000	57 131 579	0	244 963 451
Frýdlant nad Ostravicí	38 445 327	1 070 879	0	27 722 000	36 000	43 797	7 450 000	0	82 558 097
Havířov	57 663 799	4 635 385	0	20 417 000	204 722	0	56 320 070	0	149 969 992
Hlučín	47 191 143	2 721 635	0	19 077 000	423 000	1 074 762	2 828 829	0	76 104 907
Jablunkov	15 015 119	1 213 596	0	5 072 000	32 000	0	290 000	0	22 990 653
Karviná	66 875 018	7 139 936	0	39 529 000	77 632	4 184 449	19 595 178	0	142 222 970
Kopřivnice	4 600 856	4 338 585	0	1 921 000	159 108	0	4 482 295	0	16 183 431
Kravaře	9 036 362	739 307	0	3 206 000	64 000	0	735 590	0	14 329 793
Krnov	52 178 858	2 897 640	0	38 893 000	121 972	442 279	11 818 697	0	110 524 101
Město Albrechtice	13 801 584	551 501	0	10 229 000	275 000	500 000	0	16 000	28 400 821
Nový Jičín	53 113 812	2 926 736	0	20 785 000	20 600	2 204 736	5 732 865	0	87 448 093
Odry	18 062 534	902 418	0	7 754 000	0	490 000	1 754 941	0	30 152 260
Opava	178 261 023	7 280 939	0	123 019 000	357 356	3 758 225	6 264 176	0	355 014 458
Orlová	69 276 939	5 030 825	0	25 413 070	332 631	1 520 000	9 602 636	-6 836	117 197 289
Osoblaha	10 945 909	237 286	0	4 080 000	0	0	0	0	15 876 580
Ostrava	422 373 120	35 003 987	0	115 363 083	990 311	110 000	288 452 743	2 415 778	928 768 050

Obce s pověřeným obecním úřadem	Úhrady od uživatelů	Fondy zdravotních pojišťoven	Individuální projekt	MPSV dotace	Úřad práce	Kraj	Obec	Strukturální fondy	Výnosy celkem
Příbor	17 839 346	1 923 616	0	4 973 000	3 043 283	360 000	650 000	0	30 049 308
Rýmařov	10 015 183	28 549	0	5 575 000	241 856	0	1 575 000	0	18 072 303
Studénka	12 406 764	1 389 639	0	6 731 000	20 000	664 264	1 280 011	0	23 774 824
Třinec	84 557 116	3 585 373	0	27 437 000	550 611	119 618	19 539 808	0	144 586 123
Vítkov	30 593 726	1 091 950	0	13 217 000	0	1 843 000	0	0	47 858 474
Vratimov	0	0	0	67 000	0	0	409 502	0	566 295
Vrbno pod Pradědem	10 586 351	169 528	0	4 862 000	0	0	2 500 000	0	18 725 136
služby sociální prevence	46 477 196	0	10 499 126	210 022 808	1 077 351	12 883 120	78 409 787	11 187 719	434 539 868
Bohumín	220 352	0	1 957 524	7 258 800	0	480 000	2 052 000	0	12 352 043
Bruntál	1 027 530	0	1 039 428	9 007 000	0	364 200	932 985	0	14 007 932
Český Těšín	982 749	0	0	9 267 000	0	324 000	1 645 411	0	13 371 014
Frenštát pod Radhoštěm	0	0	222 000	650 000	0	80 000	881 000	0	1 833 000
Frýdek-Místek	2 954 615	0	0	18 651 724	0	571 700	5 598 951	46 616	32 505 802
Frýdlant nad Ostravicí	857 540	0	0	2 743 000	0	350 000	1 171 277	105 569	8 685 717
Havířov	3 906 242	0	0	16 024 000	0	930 000	7 106 672	0	30 329 642
Hlučín	663 716	0	0	2 766 000	0	280 000	1 073 697	0	13 873 677
Jablunkov	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Karviná	6 836 733	0	0	26 020 000	101 799	945 530	4 261 491	0	41 209 776
Kopřivnice	800 135	0	0	3 169 697	0	323 700	2 516 655	19 469	7 553 371
Krnov	2 452 614	0	0	17 726 000	0	1 492 600	2 554 572	0	27 433 760
Nový Jičín	1 357 554	0	0	4 404 000	50 993	750 000	2 258 095	0	9 014 272
Odry	0	0	0	290 000	4 000	0	23 250	0	453 094
Opava	2 573 565	0	0	15 481 536	498 784	1 319 200	5 575 572	0	30 742 217
Orlová	569 643	0	0	4 086 000	0	160 000	2 630 750	2 736 863	10 804 423

Obce s pověřeným obecním úřadem	Úhrady od uživatelů	Fondy zdravotních pojišťoven	Individuální projekt	MPSV dotace	Úřad práce	Kraj	Obec	Strukturální fondy	Výnosy celkem
Osoblaha	0	0	0	0	0	0	0	0	26 000
Ostrava	15 896 234	0	7 280 174	58 385 051	421 775	3 914 190	35 425 671	8 279 202	155 746 809
Rýmařov	1 987 830	0	0	3 564 000	0	518 000	251 411	0	6 920 404
Studénka	68 520	0	0	88 000	0	0	25 000	0	182 785
Třinec	3 321 624	0	0	10 441 000	0	80 000	2 425 327	0	17 494 130
Vítkov	0	0	0	0	0	0	0	0	0
sociální poradenství	2 528	0	0	26 014 985	172 439	2 536 200	9 131 680	3 666 274	49 524 555
Bohumín	0	0	0	500 000	0	0	80 000	0	669 807
Bruntál	0	0	0	1 486 000	0	227 700	260 779	0	2 115 074
Český Těšín	0	0	0	335 000	0	0	62 500	0	810 185
Frýdek-Místek	0	0	0	1 134 000	0	0	738 028	0	3 126 277
Frýdlant nad Ostravicí	0	0	0	500 000	0	0	157 000	0	756 004
Havířov	0	0	0	2 200 919	6 140	0	1 940 666	1 343 305	5 630 679
Jablunkov	0	0	0	275 000	0	0	91 000	0	367 800
Karviná	0	0	0	1 933 000	0	297 600	136 500	0	2 950 204
Nový Jičín	0	0	0	1 611 000	50 993	345 300	445 000	0	2 658 948
Opava	0	0	0	2 764 000	26 599	545 900	876 500	0	4 961 906
Orlová	0	0	0	0	0	0	0	329 000	329 000
Ostrava	2 528	0	0	11 899 066	88 707	832 300	4 147 707	1 993 969	23 208 950
Třinec	0	0	0	1 377 000	0	287 400	196 000	0	1 939 721
Celkový součet	1 506 889 640	94 918 651	10 499 126	874 867 623	9 435 610	37 409 714	606 193 742	17 318 670	3 426 066 887

Zdroj dat: Výkaznictví MPSV 2012

Příloha č. 5 - Přehled dotací MPSV 2012 – 2014 (v Kč)

Druh služby	Dotace 2011	Dotace 2012	Dotace 2013	Dotace 2014
služby sociální péče	604 829 000	590 784 546	566 760 333	635 412 000
centra denních služeb	6 030 000	6 898 000	6 522 000	7 242 000
denní stacionáře	32 960 000	35 553 066	37 103 800	39 872 000
domovy pro osoby se zdravotním postižením	145 400 000	136 355 934	124 993 800	143 760 000
domovy pro seniory	258 518 000	235 842 000	217 186 600	240 917 000
domovy se zvláštním režimem	78 015 000	74 486 000	78 262 400	89 346 000
chráněné bydlení	22 933 000	25 231 000	29 674 000	35 092 000
odlehčovací služby	5 300 000	6 792 546	10 134 000	10 865 000
osobní asistence	14 474 000	16 410 000	16 474 000	18 938 000
pečovatelská služba	21 988 000	27 120 000	25 172 400	28 265 000
podpora samostatného bydlení	97 000	7 883 000	4 901 333	4 182 000
průvodcovské a předčitatelské služby	184 000	184 000	149 000	157 000
sociální služby poskytované ve zdravotnických zařízeních lůžkové péče	14 758 000	13 868 000	12 086 000	12 272 000
tísňová péče	1 055 000	1 055 000	1 053 000	1 156 000
týdenní stacionáře	3 117 000	3 106 000	3 048 000	3 348 000
služby sociální prevence	59 544 750	212 389 319	167 351 711	158 045 000
azylové domy	0	65 786 000	46 381 400	42 853 000
domy na půl cesty	100 000	5 693 000	3 518 999	3 359 000
intervenční centra	0	1 759 000	2 114 000	2 114 000
kontaktní centra	1 803 000	2 350 000	2 483 000	2 371 000
krizová pomoc	3 837 000	4 009 000	3 898 000	4 327 000
nízkoprahová denní centra	0	8 426 000	3 701 533	1 646 000
nízkoprahová zařízení pro děti a mládež	17 765 000	19 602 117	17 242 600	17 340 000
noclehárny	10 875 000	12 144 000	12 941 000	14 243 000
raná péče	3 354 000	3 777 000	4 130 000	5 691 000
služby následné péče	1 480 000	5 841 000	4 724 000	5 055 000
sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi	6 340 000	19 865 236	16 659 000	16 427 000
sociálně aktivizační služby pro seniory a osoby se zdravotním postižením	6 837 750	6 935 000	9 546 000	7 732 000
sociálně terapeutické dílny	125 000	19 953 000	13 267 000	7 711 000
sociální rehabilitace	1 753 000	22 102 000	13 222 734	11 103 000
telefonická krizová pomoc	1 128 000	1 128 000	1 052 000	1 310 000
terapeutické komunity	250 000	0	0	0
terénní programy	3 537 000	12 586 966	11 903 445	14 191 000
tłumočnické služby	360 000	432 000	475 000	572 000

Druh služby	Dotace 2011	Dotace 2012	Dotace 2013	Dotace 2014
sociální poradenství	25 546 000	24 911 700	22 643 000	27 054 000
odborné sociální poradenství	25 546 000	24 911 700	22 643 000	27 054 000
Celkový součet	689 919 750	828 085 565	756 755 044	820 511 000

Zdroj dat: Data za období 2012 - 2013 z Finančního vypořádání dotací MPSV, dat z roku 2014 z webových stránek MPSV k 2. 5. 2014

11 Slovník pojmů

Pro účely tohoto dokumentu se pod níže uvedenými pojmy rozumí:

Deinstitucionalizace - Pojem deinstitucionalizace je v rámci Evropské unie užíván jako termín charakterizující manažerský proces změny systému, během kterého dochází k nahrazování institucionální péče za péči poskytovanou v rámci přirozeného prostředí. Jedná se o komplexní proces, který kromě samotné transformace zařízení ústavní péče na poskytovatele terénních a ambulantních služeb, zahrnuje celou řadu dalších doprovodných aktivit, jejichž naplnění je pro adekvátní realizaci procesu deinstitucionalizace nezbytné. Je třeba, aby změna koncepce zařízení pobytového typu byla doprovázena vytvořením sítě kvalitních, individualizovaných služeb. S tímto krokem souvisí nutný přesun finančních prostředků z oblasti institucionální péče do nově poskytovaných služeb

Humanizace - je proces, který vede k proměně systému péče a prostředí tak, aby naplňoval práva a potřeby uživatelů. Pojem deinstitucionalizace označuje jeden z komponentů humanizace. Pro potřeby zlepšení podmínek ve stávajících zařízeních se pracuje s pojmem humanizace – investice do změny v původních velkokapacitních zařízeních

Instituce – pojem je používán jak pro označení souhrnu struktur, mechanismů sociálního řádu a pravidel řídící chování více jednotlivců, tak pro označení formalizované organizace či veřejné služby

Institucionalizace - stav či proces, kdy souhrn pravidel a souhrn očekávaných či akceptovatelných vzorců chování se stává pro chod formalizované organizace důležitější než orientace na individuální potřeby jednotlivců, pro něž byla organizace původně zřízena. Organizace pak vytváří na členy společenství (jak uživatele, tak zaměstnance) přímo či nepřímo tlak tak, aby se jejich potřeby podřizovali potřebám řádu / chodu organizace

Nepříznivá sociální situace - oslabení nebo ztráta schopnosti z důvodu věku, nepříznivého zdravotního stavu, pro krizovou sociální situaci, životní návyky a způsob života vedoucí ke konfliktu se společností, sociálně znevýhodňující prostředí, ohrožení práv a zájmů trestnou činností jiné fyzické osoby nebo z jiných závažných důvodů řešit vzniklou situaci tak, aby toto řešení podporovalo sociální začlenění a ochranu před sociálním vyloučením (dle zákona o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů)

Oprávněná provozní ztráta – rozdíl mezi celkovými rozpočtovanými náklady dané sociální služby a rozpočtovanými úhradami uživatelů včetně rozpočtovaných jiných zdrojů (např. úhrady zdravotních pojišťoven, dotace úřadu práce, tržby z vlastní činnosti, dary, apod.) vyjma dotací ze státního rozpočtu poskytnutých dle zákona o sociálních službách, přičemž musí být zachována podmínka přiměřenosti a hospodárnosti rozpočtovaných nákladů sociální služby a jejich srovnatelnosti pro daný druh sociální služby v rámci příslušného území, vyplývající z Metodiky MPSV ČR

Osoba s vysokou mírou podpory – uživatel, který potřebuje pomoc, podporu a péči z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu ve všech částech dne

Přirozené prostředí - rodina a sociální vazby k osobám blízkým, domácnost osoby a sociální vazby k dalším osobám, se kterými sdílí domácnost, a místa, kde osoby pracují, vzdělávají se a realizují běžné sociální aktivity

Sítování sociálních služeb – nastavování parametrů sítě sociálních služeb s ohledem na zjištěné potřeby v území a možnosti ekonomického zajištění fungování služeb, včetně rozvoje sociálních služeb

Standardy kvality sociálních služeb - Standardy kvality sociálních služeb se staly právním předpisem závazným od 1. 1 2007., znění kritérií Standardů je obsahem přílohy č. 2 vyhlášky MPSV č. 505/2006 Sb., prováděcího předpisu k zákonu o sociálních službách, o sociálních službách, v platném znění.

Transformace - souhrn procesů změny řízení, financování, vzdělávání, místa a formy poskytování služeb tak, aby výsledným stavem byla péče v běžných životních podmínkách

Uživatel - osoba užívající sociální služby podle zákona o sociálních službách, o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů

Ústav (znaky ústavu) – pojem „ústav“ obvykle označuje vědeckou, výzkumnou, vzdělávací, kulturní, odbornou či zdravotnickou instituci nebo specializovanou organizaci. Podle nového občanského zákoníku (§ 402–418) je ústav typem právnické osoby. V tomto textu je s tímto pojmem nakládáno v přeneseném významu slova. K hlavním znakům ústavu patří: Jsou zde shromažďování a izolování lidí na základě nějakého společného znaku; individualita lidí, kteří zde žijí je potlačena; životy lidí jsou zde řízeny vedením těchto organizací; funguje zde jasná hierarchie

Veřejné služby – obecně představují soubor služeb poskytovaných veřejnosti. Například vzdělávání, zdravotní péče, sociální služby, svoz odpadu, údržba zeleně, pošta, hromadná doprava atd. K základním znakům patří: jsou poskytovány místním obyvatelům, jejich cílem je zlepšit kvalitu života lidí, jsou lidem dobře dostupné, jsou využívány spontánně (když je potřeba), lze je přestat využívat.

12 Seznam zkratek

ČR – Česká republika

OSPOD – orgán sociálně právní ochrany dětí

ORP – obce s rozšířenou působností

Obce I. typu – obce s obecním úřadem

SPOD – sociálně právní ochrana dětí

SPRSS - střednědobý plán rozvoje sociálních služeb

ÚP ČR - Úřad práce České republiky

IP - individuální projekt

NNO - nestátní neziskové organizace

MSK - Moravskoslezský kraj

MPSV- Ministerstvo práce a sociálních věcí

ZP - zdravotní pojišťovna

13 Seznam tabulek

- Tabulka 1 Přehled obcí zapojených do procesu plánování na území Moravskoslezského kraje
- Tabulka 2 Strategické dokumenty v procesu plánování rozvoje sociálních služeb
- Tabulka 3 Finanční objem prostředků ze státního rozpočtu pro zajištění optimální sítě sociálních služeb (tis. Kč)
- Tabulka 4 Výše vyplacených dotací MPSV v letech 2011 – 2014
- Tabulka 5 Výše dotací kraje v rámci vyhlašovaných dotačních programů
- Tabulka 6 Podíl obecních dotací ke státním dotacím
- Tabulka 7 Přehled dotací MPSV dle obcí s POÚ - členění dle druhů sociálních služeb
- Tabulka 8 Průměrné náklady přepočtené na lůžko a pracovní úvazek dle druhu sociální služby
- Tabulka 9 Analýza nákladů dle nákladových druhů
- Tabulka 10 Skladba a počet obyvatel dle okresů MSK
- Tabulka 11 Nezaměstnanost dle okresů MSK
- Tabulka 12 Počty lůžek v jednotlivých odděleních psychiatrických léčeben
- Tabulka 13 Průměrné měsíční počty vyplacených příspěvků v roce 2014
- Tabulka 14 Bytový fond dle okresů MSK
- Tabulka 15 Sociální služby dle druhu a obce s pověřeným obecním úřadem k 15. 7. 2014
- Tabulka 16 Počet poskytovaných sociálních služeb v okresech v Moravskoslezském kraji dle jejich druhu
- Tabulka 17 Sociální služby v Moravskoslezském kraji dle poskytovatele/zřizovatele k 15. 7. 2014
- Tabulka 18 Počet sociálních služeb a jejich rozdělení dle poskytovatele – porovnání let 2009 a 2014
- Tabulka 19 Kapacity sociálních služeb v Moravskoslezském kraji k 15. 7. 2014

14 Seznam obrázků

Obrázek 1 Společná témata pracovních skupin v procesu střednědobého plánování rozvoje sociálních služeb

Obrázek 2 Organizační struktura procesu střednědobého plánování rozvoje sociálních služeb v MSK

Obrázek 3 Plánování rozvoje sociálních služeb v obcích

Obrázek 4 Systémové řešení nepříznivé sociální situace

Obrázek 5 Administrativní členění Moravskoslezského kraje

Obrázek 6 Srovnání hustoty osídlení a rozlohy území obcí s pověřeným obecním úřadem

Obrázek 7 Průměrný podíl nezaměstnaných na počtu obyvatel

Obrázek 8 Podíl dlouhodobě nezaměstnaných v ČR

Obrázek 9 Podíl osob se zdravotním postižením na celkovém počtu uchazečů o zaměstnání

15 Seznam grafů

Graf 1 Počet obyvatel ve věku nad 65 let v MSK

Graf 2 Podíl obyvatel ve věku 65 let a více podle správních obvodů ORP MSK

Graf 3 Počet ekonomicky neaktivních osob v MSK

Graf 4 Počet vyplácených dávek v MSK

Graf 5 Průměrný měsíční počet vyplácených dávek v MSK

Graf 6 Počet sňatků a rozvodů v MSK